

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

Subotica, 18. travnja. Cijena 20 dinara, izlazi petkom

Broj 12

Sretan Uskrs

**Stjepan Mesić,
predsjednik Republike Hrvatske**

**Manjine su
most suradnje**

**Mali savjeti za bolji život:
Sredstva sa Vašeg računa dostupna su
Vam na bankomatima 24 časa dnevno,
a podizanje novca i plaćanje možete
vršiti na svim šalterima Banke,
kao i na svim prodajnim mjestima,
bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite.
Vaša viza za ceo svijet je Viza kartica
Vojvođanske banke.**

**VOJVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI**

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Hrvatsko nacionalno vijeće
Kompletirano vodstvo, uz podjele.....6,7

Suradnja manjinskih organizacija
»Podsjetnik« nacionalnim elitama.....8,9

Ivan Torov
Klizav teren.....10

Intervju
Stjepan Mesić.....12-14

Veliki Blagdan
Uskrsnuće je zalag za budućnost.....28,29

Ekskluzivno za HR: Robert Prosinečki
Novinarski transfer.....46

► FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI: *Globus*

IMPRESSUM

OSNIVAČ: Skupština Autonomne
 Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova
 »Hrvatska riječ«, Subotica, Preradovićeve 4

ADRESA REDAKCIJE:
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR: Tomislav Žigmanov
 (predsjednik), dr. Slaven Bačić, Milan Ercegovac,
 Kalman Kuntić, Marija Lovrić, Svetislav
 Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić, mr. Bela
 Tonković

V. D. DIREKTORA I V. D. GLAVNOG I
 ODGOVORNOG UREDNIKA: Zvonimir Perušić

REDAKCIJA: Dušica Dulić, Vesela Laloš, Nikola
 Perušić, Dražen Prčić, Zvonko Sarić, Mirko Sebić,
 Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK: Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR: Thomas Šujić

TAJNICA REDAKCIJE: Zorica Tikvicki

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
 ++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

EMAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
 »Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
 Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
 mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
 i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
 20.03.2003. godine

Bavljenje sobom

Veliki je petak. Pred nama je najveći kršćanski blagdan – Uskrs. Dan obrata u Isusovom životu, uvod u njegovu besmrtnost. Dan koji se obilježava u crkvi, a potom i u domovima, brojem običaja nešto siromašniji nego Božić, ali crkvenije. Uskrsnji običaji, temeljno, žele potaknuti na uskrsno čestitanje i tako obnoviti dobre odnose među rođacima, susjedima i ostalim bližnjima, kažu poznavaoци tradicije. U tom smislu, Uredništvo »Hrvatske riječi« svim čitaocima želi sretan Uskrs.

E sad, je li ovo prilika i da svi skupa zastanemo i upitamo se: radimo li dobro to što radimo, možemo li bolje i pametnije, činimo li kome nepravdu, te, konačno, imamo li potrebe i snage vratiti se korak unazad i uspostaviti bolje odnose s bližnjima, rođacima, susjedima?

Malobroju i razjedinjenu hrvatsku zajednicu u Vojvodini i dalje razdire besmisleni sukob unutar njenog nacionalnog vodstva. Najvažnija institucija hrvatske manjine, tek konstituirano Hrvatsko nacionalno vijeće, već na samom početku gubi autoritet zato što manjina ne priznaje formalno stanje stvari, a većina, unutar neospornog legaliteta, ne uspijeva u objedinjavanju. I dalje se koriste termini 'lista A' i 'lista B', 'naša strana' i 'njihova strana', postavljaju se ultimatum, bojkotiraju sjednice, demonstrira glasački stroj...

Čemu takva dramatizacija u radu institucije koja ipak nije klasična skupština i čiji je djelokrug rada sveden na nekoliko precizno određenih oblasti? Bavljenje samim sobom iscrpljen je biznis, valjalo bi ga zamijeniti ozbiljnim poslom, a ima ga pred nama, itekako. Obrazovanje, upotreba jezika, infomiranje i kultura – sfere su u kojima se hrvatska zajednica u ovoj zemlji tek pokušava organizirati. HNV, kao partner države i zastupnik hrvatskih manjinskih interesa, trebao bi odigrati ključnu ulogu. Ali, sukobljavanjem i unutarnjim raskolom ništa se neće postići.

Hrvatsko nacionalno vijeće ne smije biti poligon na kojem će se razvijati i produbljivati razlike i osobna netrpeljivost pojedinaca. Hrvati u Srbiji i Crnoj Gori ionako su na margini zbivanja, kako u domicilnoj tako i u matičnoj zemlji, i od HNV-a se očekuje da opći tretman zajednice podigne na višu razinu.

U sadašnjem sazivu HNV-a svakako ima dovoljno ljudi sposobnih da kvalitetnim djelovanjem rade u širem interesu. Možda bi, dakle, valjalo blagodne iskoristiti i za ozbiljnije razmišljanje o vlastitim postupcima. Svakog od nas ponaosob.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 10. 4.

Koštunica neobaviješten o
 sastancima svojih suradnika

General Tommy Franks: Niti jedan
 grad u Iraku više nije pod kontrolom
 Saddamovog režima

PETAK, 11. 4.

Novi Ustav Srbije do početka
 kolovoza 2003.

SUBOTA, 12. 4.

Počela akcija »Očistimo
 Vojvodinu«

NEDJELJA, 13. 4.

General Tommy Franks: Niti jedan
 grad u Iraku više nije pod kontrolom
 Saddamovog režima

PONEDJELJAK, 14. 4.

Izoliran virus SARS-a

UTORAK, 15. 4.

Pronađen leš profesora
 Predraga Polića,
 nema tragova nasilja

SRIJEDA, 16. 4.

U Europsku uniju primljeno
 deset novih zemalja

OVISNO OD KUTA

Smatramo da je to (povratak S izbjeglica) zajednički interes jer je riječ o najnesretnijim ljudima čije su sudbine posljedica raznoraznih velikodržavnih projekata humanog preseljenja ili genocida, ovisno kako tko to zove. Sada je političko raspoloženje u RH, BiH te Srbiji i Crnoj

Gori na državnoj i lokalnoj razini takvo da se omogućuje i potiče proces povratka i održivoga opstanka. **Sulejman Tihić**, član Predsjedništva BiH, »Vjesnik«, 13. ožujka 2003.

ZASUKATI RUKAVE

Mislim da na Balkanu treba da uradimo sve ono što je potrebno da postane deo Evropske unije. To je proces i treba reći da bi bilo dobro da se uspostave veze i partnerstva među državama ovog regiona, da se

pronađe rešenje za Kosovo i odnose Kosova i regiona, da se uklone barijere između zemalja. Dok se te stvari ne dogode Balkan ne može biti deo Evropske unije. Jedan od fundamentalnih kriterijuma u Uniji jeste uklanjanje barijera i uspostavljanje poverenja među zemljama i to se mora

ostvariti u ovom regionu. Na pimer, mnogo toga treba još da bude urađeno u Srbiji i Hrvatskoj, da bi uspostavile bolje odnose. Isti je slučaj i sa ostalim zemljama. **William Montgomey**, američki veleposlanik u Beogradu, »Danas«, 12. travnja 2003.

STAMPEDO NA BIRAČE

Pola godine je ostalo do sljedećih izbora. To znači da može započeti »stampedo« u utrci za glasove birača koji, kako sada stvari stoje, u dobrom dijelu uopće nisu impresionirani izbornom utakmicom. Štoviše, nagovoriti birače da uopće izađu na birališta, a još k tome glasaju upravo za određenu stranku, bit će najveći izazov stranačkim predizbornim štreima. Čini se da će to strankama biti možda i veći problem nego osigurati dovoljno sredstava za promidžbu. **Neven Šantić**, »Glas Slavonije«, 12. travnja 2003.

TOLERANTNI NACIONALISTI

Srbiya nije imala rat na svom teritoriju, Hrvatska jeste, zemlja je zaista bila napadnuta i to stvara svijest o tome da su »naši« u osnovi bili u pravu. U tom smislu ne govori se o zavedenim ratnicima nego o tome da su neki ljudi u nekom trenutku, nakon svih užasa koje su im oni drugih, naime Srbi, učinili, možda izgubili kočnice. I to je najviše što će pravi nacionalisti u Hrvatskoj priznati. **Žarko Puhovski**, predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava, »Most Radija Slobodna Europa«, travnja 2003.

RAZUMLJIVA RADOST

Saddam Hussein je punih trideset godina na najokrutniji način ugnjetavao narod Iraka, pogotovo Kurde i Šijite. Radost naroda Iraka trebala bi biti razumljiva ljudima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, koji također imaju iskustva sa zločinačkim

režimom. **Peter Galbraith**, bivši američki veleposlanik u Hrvatskoj, »Glas Amerike«, 10. travnja 2003.

BIJEG S BALKANA

Predsjednici biskupskih konferencija europskih zemalja, okupljeni u Sarajevu, prihvatili su da je mjesto Crkve u Hrvatskoj, odnosno HBK, u skupini biskupskih konferencija Srednje Europe, a ne u jugoistočnoj Europi ili u novoiskovanom političkom području zapadnog Balkana. Ta crkvena odluka, utemeljena na činjenicama i objektivnim okolnostima, bez sumnje, ima već sada, a imat će još više u budućnosti svoju težinu i na političkom planu. Zahvaljujući nadbiskupu Bozaniću i iskrenom i nenametljivom služenju naše Crkve dobru hrvatskog naroda, europski biskupi prepoznali su Hrvatsku, zemlju s većinskim katoličkim stanovništvom, kao srednjoeuropsku zemlju, što ima i imat će utjecaj na cjelokupni položaj suvremene Hrvatske u suvremenoj Europi. »Glas koncila«, 13. travnja 2003.

IPAK HRVATSKI

Istarski gonič, kojega su svojatali i Slovenci, ipak je hrvatski pas. Međunarodna kinološka federacija odlučila je da je Hrvatska zemlja podri-

jetla istarskoga oštrodilakog i kratkodlakog goniča te posavskog goniča, objavljeno je na nedavnoj godišnjoj izbornoj skupštini kluba »Istarski gonič«. »Hina«, 13. travnja 2003.

Dujizmi

„Došlo je vrijeme da nam se crno briše.

„Samo beskućnici su slobodni ljudi.

„Ako Zapad ukine vizni režim bit će bogatiji za siromašne.

„Ono što piše između redova predviđeno je za nepismene.

Dujo Runje

Piše: Katarina
Čović

»Morali bismo svakoga dana da pročitamo nekoliko dobrih stihova, da vidimo jednu lijepu sliku, da čujemo jednu ljupku pjesmu ili da sa prijateljem izmijenimo koju srdačnu riječ kako bismo obrazovali ljepši dio našeg bića«.

Entuzijazam - jedan od mogućih temeljnih uvjeta djelovanja

Obrazovati ljepši dio našeg bića

»**M**orali bismo svakoga dana da pročitamo nekoliko dobrih stihova, da vidimo jednu lijepu sliku, da čujemo jednu ljupku pjesmu ili da sa prijateljem izmijenimo koju srdačnu riječ kako bismo obrazovali ljepši dio našeg bića«.

Ovim je riječima Goethe iznio svoje viđenje onoga što čovjeka na svome životnom putu može oduševiti, ponijeti, osnažiti, pridici...

JAVNI NASTUPI – PRAVI DOŽIVLJAJ: Nastojati se osvježiti i okupati u ljepoti, i pritom se slatko umoriti, učeći jezike slika, promatrajući trajne vrijednosti kulturno-povijesnog nasljeđa - svjedočanstva minulih vremena, te uranjajući u prašinu arhivskih depoa, stvoriti zanimljivu i dragocjenu kompoziciju sa sadašnjicom.

Materijalne dokaze bivstvovanja nadarenih među brojnim, u varoši u kojoj su živjeli, žive, stasaju, ali i odlaze, nalazimo na brojnim mjestima grada usađene među slikovite objekte secesije, građevine eklektike s prekretnice devetnaestog i prošlog ne tako davnog dvadesetog stoljeća.

Entuzijazam je pri tom jedan od mogućih temeljnih uvjeta djelovanja. Otkriti ljepotu, dočarati je, nositi je u sebi kako bi se moglo dospjeti u krvotok duhovnih vrijednosti, ne bazirajući se samo na njenom konzumiranju i vezati je za srce mladog bića, važna je zadaća.

Razviti potrebu za finoćom u svjetu koji je takav, kakav jest - oblikovan od strane čovjeka, u drugi plan stavlja ono što je dobro, pozitivno pokretačko.

Uspjesi na takmičenjima, primjerice u muzičkoj oblasti ili na polju kazivanja lijepe riječi namijenjene djeci osnovnoškolskog uzrasta, dokazuju da Subotica dostojno prezentira kvalitetu rada pojedinca, koji se svim svojim bićem godinama daruju. Njihov rad je zapažen, cijenjen, vrednovan najvišim ocjenama.

Zasluga je to upornih i vrsnih poznavatelja spomenutih, ali i drugih oblasti, koji ne posustajući, izdržavaju poput snažne cedrovine, nastojeći okupiti, angažirati, a prije svega educirati djecu.

Pozitivna energija odražava se i prepoznaje na javnim nastupima, koji za djecu odista predstavljaju pravi doživljaj. Zadovoljni su i sretni, što onim naučenim mogu prije svih obradovati mamu, tatu, baku, djeda... Osnova je i to i moguće polazište za buduća profesionalna opredjeljenja u oblasti kulture i prosvjete, što se po broju onih, kojima je pjesma, ples, gluma... postala način života, može i potvrditi.

Rekli bi: čudna je to i fantastična snaga koja upreže, zauzdava i neprestano oživljava, podmlađuje, ali i tuguje zbog izgubljenih kvalitetnih generacija stasalih pod njihovim okriljem. Kakva li je ta snaga što ih drži!

Prepoznavamo je po načinu prezentiranja građe. Ona se može ogleđati u prilagodbi materije uzraslom dobu djeteta. Priču o svjetskoj glazbenoj literaturi, prožetoj zanimljivim crticama iz života umjetnika, okolnostima pod kojima su djela nastajala, satove pretvara u zanimljivo listanje događaja kroz vremeplov minulih epoha. To se nikada ne za-

boravlja, te i poslije niza godina s oduševljenjem i radošću govori. Generacije učenika su zahvalne.

SITNE LJEPOTE: Priča o poletu koji dolazi iz srca nije okončana. Traje i trajt će, dokle god postoji želja da se ono što čovjek osjeća, pretoči u pokret slikarskog kista, notni zapis već zaboravljenih melodija, utka u korak narodne igre, ljepotu polifonog pjevanja.

Neprekidna je to akcija starijih i mlađih naraštaja, isprepletena iskustvom, znanjem i energijom koja zrači. Ponos, svježina i dinamičnost čitavog niza generacija.

Stvarajući jedinstvenu duhovnu klimu, koja se ne može primjenjivati na isti način u različitim vremenima i epohama, zahtijeva okretanje k iznalaženju novih izražajnih mogućnosti, kako bi sve moglo prosvirati na nama blizak način, te se tako moglo govoriti o veličini i neograničenim dometima čovjekovog duha, u potrazi za beskrajno različitim načinima izražavanja.

»Sitne ljepote se ne nameću, njih treba otkriti« (Goldman), »za srce koje osjeća« (Schiller) kako bi život, svaka dragocjena minuta, te misao čovjekova potvrdila ono što nam Vergilius ističe »duh pokreće materiju«.

Autor je suradnik za kulturu u Odjelu za društvene djelatnosti SO Subotica i dobitnik je nagrade »Zlatna značka« Kulturno-prosvjetne zajednice Srbije 2001. godine

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karadorđev put 2, telefon

(danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon

(danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovoda i umrlice na Internetu:

www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

»KOSMOS«

SUBOTICA

TELEFON:

++381 063/865-55-96

- Consalting

- Vođenje poslovnih knjiga

- Financije

- Porezi

Druga sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća ponovo polemična

Kompletirano vodstvo, podjele ostale

Izabrani potpredsjednici HNV-a, predsjednik i članovi Izvršnog odbora * Međusobno iznijete osude dvije suprotstavljene struje * Dio vijećnika napustio sjednicu

Na Drugoj sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća, koja je održana 12. travnja u prostorijama Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« u Subotici, poslije već izabranog predsjednika i tajnika, *mr. Josipa Ivanovića i Ladislava Suknovića*, imenovana su i četiri potpredsjednika, te predsjednik i članovi Izvršnog odbora.

Za potpredsjednike su izabrani *mr. Mato Groznica* (Golubinci), *Stipan Šimunov* (Bački Monoštor), *mr. Josip Pekošević* (Sombor) i *Branko Horvat* (Tavankut). Na mjesto predsjednika Izvršnog odbora imenovan je *Lazo Vojnić Hajduk*, a članovi Izvršnog odbora su: za informiranje na hrvatskom jeziku i službeni uporabu jezika *Tomislav Žigmanov*, za obrazovanje *Dužo Runje*, za kulturu *Berislav Skenderović*, te za gospodarstvo i financije *Marinko Prčić*. Kompletan Izvršni odbor čine Subotičani.

RASPRAVA O DNEVNOM REDU - I ova sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća sličila je prethodnoj, konstitutivnoj. Sporenje članova dvije liste, A i B, otpočelo je usvajanjem dnevnog reda. Poslije pozdravnog govora predsjednika HNV *mr. Josipa Ivanovića*, nositelj liste B *Josip Gabrić* predložio je da se na sastanku pročita sporazum o suradnji koji je pripremila ova skupina vijećnika, te da se uvrsti u dnevni red. Prema tom sporazumu definiralo bi se koja funkcija u HNV-u koliko bodova nosi, te da obje liste u organima Hrvatskog nacionalnog vijeća trebaju biti zastupljene prema proporcionalnoj zastupljenosti u odnosu 57% : 43%. *mr. Ivano*

vić je rekao kako je taj dopis dobio toga jutra, te je, stavivši na glasovanje dopunu dnevnog reda, rezultat bio povod još žešćoj raspravi. Budući da prijedlog nije prošao, ponovno je od strane članova liste B bilo iznijeto mnoštvo oštrih kritika na račun nastavka nadglasavanja u radu HNV, osuđena nespremnost većine za prijedloge druge struje, te da su, po njihovu mišljenju, skupovi unaprijed pripremljeni, a oni onemogućeni u konstruktivnom radu.

Član Vijeća *Bela Ivković* na to je odgovorio kako je očigledno da manja skupina vijećnika uporno nastoji minirati sastanke, te da se na sjednice HNV-a više ne može gledati kao na sastanke dvije zasebne liste. *mr. Bela Tonković* je Statut, usvojen većinom glasova, okarakterizirao kao akt s pretankim legitimitetom, nazvavši ga »oktroiranim«. Predstavници liste B imali su primjedbe i da kasno dobivaju materijale koji su važni za odlučivanje, te da im nije dostavljen konačno usvojeni tekst Statuta čime su oni onemogućeni u raspravi.

NAPUŠTANJE SJEDNICE: Budući da ni ovakva rasprava nije iznašla rješenje, ponovno je uslijedio prijedlog o napu-

Sa sjednice HNV-a

štanju sjednice. *Milka Dina Drašković* dramatično je reagirala na tijek rasprave, rekavši vijećnicima liste A da će odgovarati »budućim pokoljenjima zbog ovakvog pristupa«, osudivši neusvajanje predloženog sporazuma. Iznijela je i osudu kako »pojedini svećenici manipuliraju brojnom grupom vijećnika«.

Predsjednik *Josip Ivanović* bio je protiv skretanja s dnevnog reda nauštrb efikasnosti rada, istaknuvši, kako se vijećnici ne trebaju baviti samim sobom već raditi. Vijećnik *Joza Kolar* rekao je kako većin-

Iz programa rada predsjednika IO HNV

Laze Vojnić Hajduka

Stvaranje funkcionalne samouprave

U dokumentu »Program i strategijski ciljevi Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća«, koji je predstavio predsjednik IO HNV *Lazo Vojnić Hajduk*, govori se kako je HNV predstavničko tijelo i institucija koja će nastupati u razgovoru s državom, dok nacionalne političke stranke moraju biti snaga koje će osigurati ravnopravne uvjete u odnosima Hrvatskog nacionalnog vijeća i države. To znači potpuno odvajanje funkcija i nadležnosti u kojem se politika mora posvijetiti isključivo političkom djelovanju, dok su kulturna i personalna autonomija, sfera djelovanja Hrvatskog nacionalnog vijeća, te da bi svako miješanje ingerencija produciralo zbrku.

Iz ovog dokumenta donosimo izvatke: »Cilj IO je stvaranje funkcionalne hrvatske nacionalne samouprave i rješavanje problema iz domena informiranja, uporabe hrvatskog jezika, naobrazbe i kulture na mjestima gdje su oni i nastali te da participiranje u pravima, koja su nam sada dostupna, zahtijeva vrlo ozbiljan pristup svim stvarima koje se odnose na funkcioniranje naše hrvatske zajednice.

Pravila demokracije uključuju i pravilo neobvezatnosti. Prevedeno na sadašnji slučaj to znači: Vijeće će funkcionirati, oslanjajući se na snage koje su za suradnju.

Zakon, koji regulira status nacionalnih manjina, stavlja nas u sasvim novu poziciju o kojoj mi nemamo nikakvih iskustava. Partnerski odnosi s državom, koji se u Zakonu

Formirana i e-vlada

Hrvatsko nacionalno vijeće dobilo je nakon predsjednika e-vlade *Zorana Vojnić a Tunića* i ostale članove. To su *Zoran Jurić, Vladimir Dulić, Vladislav Horvacki i Željko Horvat*. U utorak je predsjednik HNV-a, *mr. sc. Josip Ivanović* službeno otvorio web site Hrvatskog nacionalnog vijeća www.hnv.org.yu.

N. P.

skoj listi nedostaje mudrosti u radu i da je jedan od problema i to što se ovakva podjela može prenijeti i na male sredine, što svakako treba prevazići suradnjom. Vijećnik liste A *Grgo Kujundžić* pozvao je dio još preostalih vijećnika liste B da ostanu ukoliko se žele dogovarati i konkretno raditi, a *Mato Groznica*, s iste liste, zaključio je kako je svima u interesu iznaći sporazum dvije postojeće struje, no, da se tek u raspravi mora odrediti odgovarajući način. Uz već ponovljene optužbe na račun isključivosti sjednicu su napustili svi vijećnici okupljeni oko DSHV-a, te je ponovno, kao i na siječanjskoj konstitutivnoj sjednici, u dvorani ostalo 20 vijećnika.

PRISUTNI NASTAVILI RAD: Predsjednik HNV-a mr. Josip Ivanović rekao je tada kako je listi B bilo ponuđeno da dostavi imena svojih kandidata za potpredsjednička mjesta Hrvatskog nacionalnog vijeća, te da druga struja nije dostavila svoje prijedloge. No, on je još dodao kako je potpredsjednik za Podunavlje (*Stipan Šimunov*), kojeg je prema prvim reagiranjima predložila lista B, bio upravo osoba koju je predložila i lista A.

Drugom sjednicu vijeća nastavilo je 20 vijećnika koji su gotovo jednoglasno donijeli sve odluke i tako kompletirali rukovodstvo Hrvatskog nacionalnog vijeća. Donijet je Poslovnik Vijeća, imenovana 4 potpredsjednika Vijeća, izabrani predsjednik i članovi Izvršnog odbora.

Branko Horvat je pri kraju sjednice rekao kako je spreman vratiti svoj mandat potpredsjednika, kako bi on bio pružen li-

sti B u cilju prevladavanja situacije.

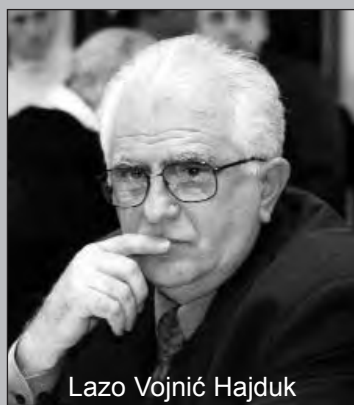
Prema rezultatima glasanja, predsjednik elektroničke vlade, koja će se baviti izradom informacijske baze podataka i pružati informatičke usluge HNV je *Zoran Vojnić Tunić*. Donijeta je i odluka da će članovi Komisije za predlaganje dodjele financijske potpore hrvatskim institucijama i organizacijama od strane pokrajinskih tajništava biti članovi Izvršnog odbora HNV i po jedan predstavnik hrvatskih institucija i organizacija iz Vojvodine, osim političkih stranaka.

NEZAVIDNA SITUACIJA: Pri završetku sjednice, niz diskutanata se osvrnulo na neugodne događaje. *Stipan Stipić* je iznio svoje uvjerenje da oni koji kritiziraju Statut, već u startu nemaju dobre volje, v.l.č. *Andrija Kopilović* je istaknuo kako oni jesu za suradnju, ali nisu za sporazum jer se ne radi o dvije suprotstavljene strane. *Zdenko Đaković* je iznio bojazan da će doći do politizacije HNV, dok je Ivanović rekao kako nitko neće biti isključen iz Vijeća zbog nedolaženja na sjednice. *Branko Horvat* je dodao da je slična opstrukcija doživljavana i u radu Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini u proteklih 4-5 godina.

Olga Šram je izrazila potrebu da se održavaju neformalni sastanci kako bi se tražio izlaz iz nezavidne situacije kroz razgovore sa vijećnicima liste B.

N. Perušić

D. Dulić

Lazo Vojnić Hajduk

N. P.

Priopćenje predsjednika HNV

Upriopćenju za javnost predsjednika HNV Josipa Ivanovića, upućenom nakon druge sjednice Vijeća, stoji kako sporazum koji je predložila lista B nije mogao biti uvršten u dnevni red, »budući je potpuno izvan odredbi Statuta i zakonskih odredbi koje se odnose na rad Vijeća«.

»I pored toga što je većina usvojila predloženi dnevni red i što je predsjednik po njemu poveo sjednicu, grupa vijećnika, potpuno ignorirajući odredbe Statuta i upozorenja predsjednika, nastojala je nametnuti neka izvanstatutarna rješenja. Nakon duge i teške diskusije u kojoj je bilo i veoma neprimjerenih i uvredljivih diskusija od strane pojedinih vijećnika, predsjednik je ipak vratio rad sjednice u predviđeni tijek dnevnog reda. Nezadovoljni ovakvim razvojem rada sjednice grupa od dvanaest vijećnika je protestno napustila sjednicu« - stoji u priopćenju Ivanovića.

On smatra da je pogrešan put u traženju uspostave suradnje izvan Zakona, Statuta i Poslovnika, te da je postojalo vrijeme kada je sporazum o suradnji bio nuđen i bio neophodan, no da je bio glatko odbijen upravo od onih koji ga sada zagovaraju.

»Za sve točke dnevnog reda i o svim predmetima za odlučivanje, traženo je mišljenje svih vijećnika i otvarana je rasprava. Traženi su prijedlozi i imena osoba za određene dužnosti u Vijeću. Neki vijećnici ništa od predloženog nisu prihvatili niti su dali bilo kakav prijedlog po točkama dnevnog reda, nego su bili zaokupljeni samo raspodjelom pozicija u rukovodstvu Vijeća, i nezadovoljni ponuđenim, nisu se uključivali u rad Vijeća, već su napuštali sjednice. Duboko se nadamo da će se prevladati ovo sadašnje »bavljenje sobom« i da će se iskazati spremnost za rad na pravim problemima zajednice, jer mi vijećnici nismo birani od strane elektorske skupštine da budemo neka lista A ili B već da budemo jedinstveno Vijeće u kojem je osnovna jedinica vijećnik a ne nikakve liste, jer se nijedna organizacija ne može i ne smije pretpostaviti svim ostalima. Svaki vijećnik za svoj rad u Vijeću snosi osobnu odgovornost i od te odgovornosti ne može ga amnestirati nikakva lista niti organizacija« - stoji u navedenom priopćenju.

N. P.

preferiraju, zahtijevanju za nas sasvim nov pristup. U ovakvom tranzicijskom procesu naša aktivnost mora biti usmjerena k stručnom i profesionalnom razmatranju svakog segmenta u našoj zajednici. Ostvarivanje ciljeva temeljit će se isključivo na našoj sposobnosti i spremnosti u pravo vrijeme artikulirati i obraniti značaj konkretnog djela. Država će jedino za to imati sluha.

Ovakvo stanje nameće nužnost posebnog organizacijskog oblika koji korespondira s centralizacijom i naglašavanjem zastupanja zajedništva u provedbi tranzicijske (naša zajednica nalazi se u tranziciji) strategije, jer svako pojedinačno afirmiranje svojih ideja u okviru zajednice, spram zajednice, spram države, spram regionalnog povezivanja i prekogranične suradnje, dovodi do upitnosti provedbe, bez obzira na kvalitetu i opravdanost ideje. Hrvatska zajednica još dodatno mora imati poseban tretman u tranzicijskom procesu, jer je notorna činjenica da nemamo potrebnu infrastrukturu za funkcioniranje, a financijska sredstva su još u sferi apstrakcije. Iz aspekta racionalnosti, moramo preferirati navedene činjenice, pa makar one na prvi pogled možda ne dotiču u potpunosti demokratske tečevine sadašnjeg vremena« - stoji u planu i programu Izvršnog odbora HNV.

Suradnja manjinskih nevladinih organizacija

»Podsjetnik« nacionalnim elitama

Nevladin sektor kao alternativni prostor za obranu prava manjina * Formiranje Foruma NVO uklanja monopol partijskih elita * Civilna kontrola i za Zakon o manjinama

Piše: Vesela Laloš

Svaki četvrti građanin Srbije pripadnik je neke nacionalne manjine, a najveći broj manjinskih zajednica u Republici nije politički organiziran. Praktično, političke stranke formirale su samo najveće nacionalne zajednice - Mađari, Hrvati, Bošnjaci - dok ostali, neovisno od »stupnja autohtonosti«, i vremena dolaska na tlo Vojvodine, nisu uspjeli politički artikulirati svoje nacionalne interese. Takva situacija podstaknula je pojedince iz NVO sektora da se angažiraju na objedinjavanju svih organizacija kako bi se omogućilo jasnije definiranje i zastupanje interesa onih manjinskih zajednica čiji se glas na političkoj sceni do sada nije mogao čuti. U stvari, inicijator ideje da se u jedan NVO blok okupe sve manjinske zajednice koje budu u tome prepoznale svoju šansu, bila je subotička nevladina organizacija Otvorene perspektive (Nytott tavlatok), iz čega je tijekom ljeta 2000. godine nastala alijansa manjinskih NVO.

»Činjenica je da mnoge male nacionalne zajednice od svega nekoliko tisuća članova nisu politički organizirane, te da čak nemaju ni kritičnu masu za formiranje nacionalnih savjeta, kaže Gábor Kudlik,

Gábor Kudlik

predsjednik Otvorenih perspektiva. Moment za realiziranje ideje o forumu organizacija nacionalnih manjina koje djeluju u nepolitičkom prostoru pojavio se neposredno pred rujanske izbore 2000. kada smo uočili da se s takvim zajednicama lako manipulira. Tako se i događalo da SRS, SPS i JUL imaju svoje vjerne glasače u krajevima naseljenim pretežno manjinskim stanovništvom. Primjeri se mogu na-

ći kod Bugara, među kojima je bilo izuzetno mnogo vatrenih pristaša JUL-a, ili kod Slovaka, kada je usred Bačkog Petrovca pobijedio Radoman Božović, ali i u mnogim drugim sredinama. Jasno je da se tu radilo o manipuliranju, i nametanju jedne političke opcije koja je u biti protiv interesa tih manjinskih naroda.«

OTVORENE PERSPEKTIVE: Šansa da se to promijeni pojavljuje se pred izborima, te uz pomoć još nekoliko NVO i uglednih ličnosti većinskog naroda Otvorene perspektive organiziraju zajedničko djelovanje manjinskih organizacija u okviru predizborne kampanje 2000. »Ne da bismo im rekli za koga da glasaju, već za koju opciju«, objašnjava Kudlik tadašnju akciju. Ubrzo je formiran Forum manjinskih NVO, a u zajedničkom dokumentu definirana je suradnja odnosno zajedničko djelovanje sa budućim vlastima na polju obrazovanja, kulture i informiranja nacionalnih manjina. Ideja je bila da se kroz nevladine organizacije i udruženja građana najpotpunije izraze interesi svih manjinskih zajednica, pogotovo onih koje nisu imale prilike na drugi način zastupati sebe.

U situaciji koja je postojala tijekom devedesetih pripadnici manjina bili su uskraćeni za mnoga ljudska i građanska prava, kao uostalom i pripadnici većinskog naroda, ali su manjine uz to bile uskraćene i za specifična politička prava uobičajena u modernim društvima, ocijenjeno je na prvom skupu manjinskih NVO održanom u Subotici. Stoga je kao jedan od ciljeva istaknuto nastojanje da se manjinama osiguraju građanska prava, ali i da se tim pitanjem posebno mora baviti većinski narod od kojeg i ovisi stupanj tih prava. A za to je neophodno izgraditi normalno građansko, demokratsko društvo, u kojem se nje guju dijalog, tolerancija i javni duh. Jedan od učesnika skupa dr. Čedomir Čupić, profesor Beogradskog sveučilišta, tada je iznio ocjenu da našoj zemlji tek predstoji stvaranje osnova za građansko društvo, koje jedino može garantirati ostvarivanje prava i manjine i većine. »Ovdje tek treba stvarati građanina, učiti ljude nekom suživu koji podrazumijeva uzajamno uvažavanje, spremnost na kompromis i poštiva-

Učešće manjina u lokalnim vlastima

U 10 od 36 općina Vojvodine predsjednici skupština su pripadnici nacionalnih manjina, od čega je najviše Mađara, sa ukupno sedam gradonačelnika. Srbi su u većoj mjeri zastupljeni kao predsjednici općina, sa 64 posto, nego što su zastupljeni u ukupnoj populaciji u navedenim općinama, gdje srpsko stanovništvo čini 51 posto. Od ukupno 1.399 odbornika u tih 36 općina, 720 njih se izjasnilo kao Srbi, odnosno 51,5 posto, 299 kao Mađari, ili 21,4 posto, 67 kao Slovaci, ili 4,8 posto, crnogorske nacionalnosti je 43 odbornika ili tri posto, Rumunja je 28 odbornika ili dva posto, Hrvati/Bunjevci imaju 21 odbornika ili 1,5 posto, Rusini sa 14 odbornika ili jedan odsto, Romi imaju osam odbornika, Jugoslaveni sedam, Makedonci tri, Česi dva, Bugari i Slovenci po jednog. Od ukupno 24 načelnika SUP-a i OUP-a, koji su obuhvaćeni istraživanjem, samo je jedan iz manjinskih zajednica, i to u Čoki, gdje se na čelu tamošnjeg SUP-a nalazi Mađar. Kada je riječ o direktorima osnovnih škola, 67 posto su Srbi, 12 posto Mađari, četiri posto Slovaci. U srednjim školama Srbi su direktori u 74 posto škola, a Mađari u pet posto. Pripadnici srpske nacionalnosti direktori su u 71 posto javnih komunalnih poduzeća, Mađari u 21 posto. Srbi su direktori u 65 posto banaka i njihovih ekspozitura u istraživanim općinama, a Mađari u 11 posto.

nje dogovorenog,« iznio je na skupu dr. Čupić.

Generalna ocjena o odnosima manjina i većinskog naroda na pomenutom forumu bila je prilično nepovoljna - podaci iz zajedničkih kampova djece i omladine svjedoče o katastrofalnom nepoznavanju Dru-

Manjinska (ne)solidarnost

Etničke manjine možemo podijeliti, u ovisnosti od kriterija, na europske i neeuropske, stare i nove, velike i male, itd. Međutim, kada se analizira javni govor o manjinama, može se primijetiti da se zaista rijetko govori o tzv. malim manjinama. Zakon o manjima odgovara, prije svega, velikim manjinama, prije recimo Mađarima i Bošnjacima, nego Česima, Nijemcima ili Ukrajincima, što je svojevrsni paradoks. Bilo bi logično da on izlazi u susret najprije malim manjinama koje su i najnezaštićenije. Lišene utjecajne elite i sa ograničenim političkim kapacitetima, ove manjine su izvan interesa javnosti i njihova nastojanja da očuvaju vlastitu kulturu i identitet nemaju neophodnu podršku ni medija. Za razliku od njih, velike manjine posjeduju institucionalnu infrastrukturu i u stanju su da se nametnu. Takva situacija dovodi do odsustva solidarnosti između samih manjina, a to bi i te kako moglo njihovu aktivnost učiniti efikasnom i djelotvornom.

gih. »Mi smo praktično živjeli jedni pored drugih, a ne jedni s drugima i u stvari ve-oma malo znamo jedni o drugima. Stoga mlade tek treba učiti civilnom društvu, a to predstavlja problem ukupne nedemokracije«, kaže *Aida Čorović*, iz novopazarske organizacije Urban-in.

U tadašnjoj predizbornoj kampanji inicijativa i angažman manjinskih nevladinih organizacija imali su značajnu ulogu u formiranju »kritične mase« koja je i dovela do pobjede koalicije DOS, i stvaranja jedne bitno drugačije klime u društvu. »Sadašnji zakon o manjinama praktično je realizirao našu viziju iz tog vremena. Da- kako, da još ima problema na kojima treba raditi, ali usvajanje zakona znači kvalitativan korak naprijed«, ocjenjuje *Kudlik Gabor*.

POTPORA VIJEĆA EUROPE: Dje- lovanje kroz zajednički front NVO se na- stavilo i nakon izbora, a priznanje dolazi od Vijeća Europe, koje je 2001. godine pomoglo održavanje četiri regionalne konferencije manjinskih NVO - u Subotici, Novom Sadu, Pirotu i Novom Pazaru. U rujnu 2002. također u Subotici održava se i drugi Forum, koji predstavlja viši stu- panj te suradnje - tada se formira i stalna institucija civilne kontrole, locirana u šest

regionalnih centara u Srbiji. Civilna kontrola je koncipirana na multietničkom principu, a oformljena je od predstavnika manjinskih i većinskih NVO, čiji su osnovni ciljevi zajednički nadzor i rješavanje problema manjinskih nacionalnih zajednica. To podrazumijeva prije svega nadgledanje implementiranja Zakona o nacionalnim manjinama, kontrolu upotrebe jezika u sredinama gdje je propisano ravnopravno korištenje manjinskih jezika u javnoj komunikaciji,

dok će poseban zadatak biti osiguravanje edukacije građana za toleranciju i zajednički život u multietničkim sredinama. Potpredsjednik pokrajinske vlade dr. *Duško Radosavljević* je inicijativu NVO sektora za zajedničko djelovanje pozdravio kao otvaranje novih mogućnosti u političkom životu Vojvodine. »Aktivnost ljudi iz nevladinih organizacija, u kojima ima mnogo kvalitetnijih političara nego u političkim partijama, pomoći će da se nađu neke drugačije opcije za manjinska pitanja, i da se istodobno otkloni monopol pojedinih partija, formiranih na nacionalnom principu, na ekskluzivno pravo da govore u ime jedne etničke zajednice, te da kroz taj monopol imaju i ekskluzivnu korist«, rekao je Radosavljević, obećavši da će Vojvodina, koja je i do sada imala razumijevanja za ideju trećeg sektora, u

Drugi Forum NVO

narednom periodu nevladinih organizacija davati i intenzivniju potporu.

»Demagoškim floskulama o suživotu i toleranciji neće se ništa postići. Neophodno je stalno educiranje i stalan rad na podizanju razine tolerancije, komentira ideju civilne kontrole *Gabor Kudlik*. U Subotici postoji nekoliko projekata za djecu i omladinu koji se bave temom tolerancije u ovoj sredini, u kojoj već stoljećima zajedno žive Hrvati, Mađari i Srbi. Nakon deset godina šovinizma i sukoba veoma je važno mladima pomoći da se nauče jednom tolerantnijem modelu ponašanja, uputiti im snažnu poruku da je zajednički život moguć i da on u stvari predstavlja poseban kvalitet...U tom smislu i uloga civilne kontrole kakvu smo zamislili ne smije biti kritizerska, već mora nuditi kreativna rješenja«.

Zakon i njegova primjena

Nacionalne manjine u Srbiji slabo su informirane o pravima kojima raspolažu na osnovu Zakona o zaštiti prava nacionalnih zajednica, pokazalo je istraživanje Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji i Humanitarnog centra za integraciju i toleranciju iz Novog Sada, obavljeno koncem prošle godine. Sa svojim pravima najmanje su upoznati Bošnjaci, Vlasi i Romi, dok su Albanci najmanje zadovoljni tim pravima. Rezultati istraživanja u vojvođanskim općinama pokazali su da se Zakon o službenoj upotrebi jezika ne primjenjuje uvijek i svuda, a da su u sudovima manjinski jezici samo teoretski u zvaničnoj upotrebi. U praksi se oni uglavnom ne koriste, dok u pojedinim općinama u Vojvodini čak uopće nema sudija iz korpusa manjinskih zajednica. U oblasti obrazovanja ta su prava manje više realizirana za veće manjinske zajednice. Pripadnici mađarske, slovačke, rumunjske i rusinske nacionalne manjine imaju mogućnosti za školovanje na materinskom jeziku od razine predškolske ustanove do visoke škole, s tim što su mogućnosti za takvu vrstu školovanja mnogo bolje u sredinama gdje je manjinsko stanovništvo skoncentrirano na jednom prostoru. Istodobno, manjine u Vojvodini u velikoj mjeri ostvaruju pravo na njegovanje vlastite kulture i tradicije, a u financiranju kulturnih institucija učestvuje država. Ipak, mogućnosti njihovog financiranja u ovom momentu nisu velike, te ustanove kulture i udruženja nacionalnih manjina uglavnom pate od kronične besparice.

Srbija na raskršću

Klizav teren

Piše: Ivan Torov,
komentator Politike

*Ma koliko
priželjkivao da se
izvanredno stanje
produži još »neko
vrijeme«, DOS to
– zbog preo-
sjetljivosti
međunarodnog
faktora, prije
svega – ne smije
učiniti. I
najvjerojatnije će
ga, kako su
obećali, okončati
do početka
pravoslavnog
Uskrsa.*

Kako je krenulo nakon uhićenja doskorašnjeg šefa KOS Ace Tomića i Koštuničinog savjetnika za sigurnost, dok je ovaj bio predsjednik SRJ Rade Bulatovića, javnošću je prostrujala »provjerena« vijest – na redu za »policijsku obradu« je i sam lider DSS. Analitičari su se odmah bacili na posao pokušavajući dokučiti da li DOS ima zaista takvu namjeru, a ako je ima što bi ona sve mogla izazvati. Zatim, da li bi Koštuničino eventualno uhićenje ili privođenje na »informativni razgovor« bilo i odgovor na sve političko-kriminalne di-leme, odnosno neće li tako radikalni potezi značiti da je pređena linija iza koje borba protiv kriminala prerasta u obračun s političkim protivnicima.

Ništa se od toga, ipak, u međuvremenu nije desilo. Koštunica je, doduše, shvatio da su on i njegova stranka na meti, pa je agresivnom retorikom pokušao parirati optužbama da se izvanredno stanje koristi za uspostavljanje novog partijskog jednomylja, da DOS želi »uništiti najjaču stranku u Srbiji«, prijetio je čak internacionalizacijom »podlih« namjera Živkovića, (Čede) Jovanovića, (Bebe) Popovića, Čanka i ostalih. Ipak – osim svojih partijskih i ideoloških prijatelja i suboraca – malo koga je u javnosti ubijedio da ne snosi nimalo krivice (moralne i političke, dabome) što je za kratko vrijeme njegovog predsjednikovanja tako efikasno stvorio politički ambijent koji je pogodio razmahu ksenofobičnih i nacionalističkih krugova, antihaaške euforije, pa čak i okorjelim kriminalcima s neskrivenim političkim ambicijama omogućio da se osjete svemoćnim, procje-njujući da im je lider DSS dobar izgovor ili uzor (»Nema sile osim Koštunice«).

Kontranapad, međutim, nije mogao prikriti mutne poslove njegovih najbližih suradnika, prije

svih Ace Tomića i Rade Bulatovića, jedno vrijeme i Nebojše Pavkovića, zbog kojih su se, bar kako se službeno saopćava, našli u dometu policijske Sable. Još manje je mogla poslužiti kao alibi njegova kronična »neobaviještenost« (što mu to rade mangupi u njegovim redovima), ali kako je on imao i ima neograničeno povjerenje u svoje suradnike, »neinformiranost« nije bila smetnja da ih tako srčano brani. No, to je problem koji će, najvjerojatnije, Koštunica morati sam sa sobom raščistiti ako želi iz ove gužve izaći relativno čist. Ne samo zbog toga što, braneći ih bezrezervno, na sebe preuzima eventualne njihove brljotine, već i zbog realne prijetnje – ukoliko ne očisti svoje stranačko okruženje – da postane ili njihov zarobljenik (što je djelomice i sada vidljivo) ili poprmi njihovo umijeće da se bave prljavim zakulisnim radovima. S dobrim izgledima da poništi i preostali ugled u političkoj javnosti i među biračima. A on se – kako pokazuju najnovija istraživanja raspoloženja javnog mijenja – radikalno i brzo survava.

Greške (i to krupne) u koracima, međutim, nisu svojstvene samo Koštunici. U ponečemu, još više njegovim protivnicima i »tužiocima« u vladajućoj koaliciji. Pokrenuli su ofanzivu protiv lidera DSS s namjerom da ga diskreditiraju do kraja, stvorili dojam da bi ga možda i uhitili i sami (djelomice) upali u zamku koju su njemu namijenili. Shvatili su ipak da je Koštunica preveliki zalogaj da bi se tek tako optužio da je izravno odgovoran za pogibiju premijera. Zalogaj koji se ne može progutati bez posljedica. Netko je valjda procijenio da bi eventualno njegovo krivično gonjenje iskompromitiralo prvobitne ambicije policijske kampa-nje u borbi protiv organiziranog kriminala. Činjenica je da Sable posljednjih dana jenjava, da su joj oštrice sve tuplje i da baš ne pokazuje preve-

liku želju i volju okrenuti se prema drugim, još dubljim i suprotnijim oblicima tzv. sistemske mafije (nafta, struja, duhan, oružje) i čiji je surčinsko-zemunski klan samo vrh ledenog brijega. Radikalni potez sa Koštunicom samo bi dodatno iskomplirao stvari.

Ma koliko priželjkivao da se izvanredno stanje produži još »neko vrijeme«, DOS to – zbog preosjetljivosti međunarodnog faktora, prije svega – ne smije učiniti. I najvjerojatnije će ga, kako su obećali, okončati do početka pravoslavnog Uskrsa. Zato, valjda, neki njegovi dijelovi (iz DS, DHSS i nekih vojvođanskih stranaka) nastoje da do tog čina steknu odlučujuću političku prednost tako što će protivnike gurnuti na marginu, držati ih na uzdi stalnim prijetnjama i time stvoriti širok manevarski prostor da sami sebi određuju pravila igre.

U toj, reklo bi se, simultanci s vremenom, međutim, previdjeli su da – ako se ne pazi – borba protiv kriminala može lako skliznuti u obračun s političkim neistomišljenicima. Već jedan, srećom, neuspjeli pokušaj da se mediji podvedu pod kontrolu ili bar natjeraju na suzdržanost i samocenzuru, osnivanjem specijalne komisije pri nadležnom ministarstvu kulture, koja je trebala procjenjivati kako se tko (od novi-nara) ponašao i što je pisao prije i poslije atentata na Đinđića, izazvao im je prilično muka da kasnije racionalno objasne – što su, zapravo, ovim htjeli i zašto su od toga naprasno odustali. Uz to, stezanje obruča oko Koštunice pokazalo je da su rupe unutar DOS samo privremeno zakrpljene i da malo treba pa da se podjele i u vladi i u vladajućoj koaliciji, obnove.

Dvije strane američke pobjede

Irački poučak

Piše: Goran Rotim
novinar HRT-a

Da, Saddam Husein zaslužio je svrgnuće. Ali, veliko »ne«! Američi! Nije smjela učiniti što je učinila silom. Makar svi mi definirali pravdu kao vlastitu egzistenciju i interes, međunarodni poredak (a jedini je oličen u UN-u) mora postojati.

»Saddamove glave« (dakako samo u bronci), pozlaćene slavine, žličice, ručnici, stolnjaci – svo to pokućstvo iz dojučer monumentalnih palača, kao i dijelovi spomenika s gradskih trgova – već su našli svoje mjesto na internet-burzama. Mogu se kupiti (za sada) za stotinjak dolara po komadu. Tih će »suvenera« zacijelo biti puno više kad se, jednom, glavni na okupacijskih snaga bude vraćala u domovinu...

Trijumf trojednoga rata dosegno je svoj vrhunac kada je prošloga tjedna televizijska slika iz Bagdada obišla svijet. Razdragani Iraci srušili su spomenik svoga vođe usred Bagdada! Mnoštvo je pozdravljalo marince i 3. pješaku diviziju kao osloboditelje...

Ta je činjenica naglo promijenila retoriku političkih vođa diljem svijeta. I Chirac i Schröder, pozdravili su činjenicu da je diktator svrgnut i naglasili da »ostaju prijatelji« Sjedinjenim Državama. Proturatni prosvjedi diljem zapada i istoka naglo su splasnuli. Prvi put su na ulice Washingtona i Londona izašle mase da »pozdrave uspjeh svojih ratnika« na dalekoj bojišnici. Milijardama »TV-promatrača« rata u Iraku nametnula su se logična pitanja: jesu li Amerikanci i Britanci možda ipak bili u pravu kad ih već i sami Iraci razdragano pozdravljaju; nije li Saddam Husein i njegov režim možda i zaslužio ono što mu se dogodilo kad je već očito da ga je vlastiti narod mrzio (s razlogom), a vlastita vojska de facto i nije pružila ozbiljniji otpor?

U Nedjeljnom Vjesniku Vice Vukov (nesuđeni hrvatski veleposlanik u Bernu) piše: »...u netolerantnom i egoističnom svijetu pravedno – nažalost – može biti samo ono što brani našu egzistenciju i naše stvarne dugoročne interese! Zato bismo...mogli dodati: Pravi zakon ne može nedostajati (Lex non deficit in iustitia exhibenda)«. I ima u tome istine. Na kraju svatko svoju pravdu sam definira, po jedinac za sebe, obitelj za sebe,

društvo (država) za sebe. Ali i odgovara za nju. Amerikanci su Drugim zaljevskim ratom relativizirali utemeljenje svih pojmova svjetskoga poretka kakav smo poznavali. Nije, dakle, pravda (niti međunarodno pravo kao njegov poželjni izraz) princip po kojemu se možemo, i trebamo, ravnati!?

Što onda jest?! Američke tvrdnje o »dobru« i »zlu«? Ovih je dana na BBC-ju jedan od washingtonskih »think-tank« profesora Joshua Moravchik ustvrdio – »potkraj Hladnoga rata počeli smo se navikavati na suživot s komunističkim sustavom. Predsjednik Reagan je došao i rekao – Ne, komunizam mora biti pobijeden«. Profesor Moravchik aludirao je na »vizionarski«(?) iskorak Georgea W. Busha izvan sustava UN-a i međunarodnoga prava, u ime nekog »višeg principa« (rata protiv terorizma?!). Doista, Ronald Reagan, 1983., nazvao je Sovjetski Savez »carstvom zla«. George Bush nazvao je 29. siječnja 2002. Sjevernu Koreju, Iran i Irak »osovinom zla«... Bio je to, sada vidimo, bojni poklič bez mogućnosti mirnog ishoda.

Zašto Sjeverna Koreja? Presiromašna komunistička zemljica na rubu svijeta, anakroni ružni ostatak komunističkoga bloka. Nastala je, na kraju krajeva, samo zato što su se 1945. SAD dogovorile sa Staljinom da okupiraju Koreju do 38. paralele. Zašto? Zato što logistika njihove vojske nije stigla ranije okupirati Jug. Trebalo je na tom putu još pregaziti Japan koji je panično tražio mogućnost predaje. No, Hiroshimom i Nagasaki-jem budućem »carstvu zla« (SSSR-u) trebalo je još pokazati što ga može snaći. Koreja je mogla čekati...

Zašto Iran? Zato što još nije Washingtonu oprostio prljavu igru 50-tih?! Ili zato što ne poštuje ljudska prava? A što je s pravom Iranaca koji su 1951. imali progresivnog premijera Mohamada Mosadeka? Taj je nacionalizirao AIOC, iransko-britansku naftnu

tvrtku, što je razljutilo Churchilla. Stari Britanac zatražio je pomoć Amerikanaca i CIA je stupila na djelo. Primorali su bojažljivoga cara šaha Mohamada Rezu Pahla-vija da fermanom smijeni Mosa-deka i postavi novoga premijera kojega je agencija već bila »pripremila«. Taj je »idealni« čovjek bio general Fazlollah Zahedi. Dočepao se vlasti 1953., nakon insceniranih nemira. Do pada, do islamske revolucije ajatolaha Ruholaha Homeinija 1979., u ime bojažljivoga šaha vladao je Iranom čeličnom šakom. Zahedijeva politička policija SAVAK nije bila ništa blaža prema vlastitom narodu nego li Sadamova prema svome koji je došao na scenu iste godine kada je Zahedi propao (a Pah-lavi pobjegao).

Je li bila »pravednija« uloga Johna Negropontea 80-tih američkoga veleposlanika u Hondura-su koji je transferirao pomoć Washingtona »kontrašima« i odredima smrti u Nikaragvi za borbu protiv sandinista? Sandinisti nisu bili komunisti, već socijalisti (komunisti su dobili tek 4 posto na izborima). No, nacionalizirali su američke plantaže voća u svojoj zemlji. John Negroponte danas je veleposlanik SAD-a pri UN-u, time i član Bushove vlade...

Na kraju, odgovor je – ne! I da. Da, Saddam Husein zaslužio je svrgnuće. Ali, veliko »ne«! Američi! Nije smjela učiniti što je učinila silom. Makar svi mi definirali pravdu kao vlastitu egzistenciju i interes, međunarodni poredak (a jedini je oličen u UN-u) mora postojati. Alternativa je kaos u kojemu je razorena 7.000 godina stara kultura, u kojem bahati vojnik ili pljačkaš može ukrasti iz muzeja ili razbiti Hamurabijev zakonik u kamen. Alternativa je »homo homini lupus« (čovjek je čovjeku vuk) pri čemu će najjači vuk određivati pravo i pravdu svima drugima. A to ne uspijeva na duge staze. ■

Stjepan Mesić, predsjednik Republike Hrvatske

Manjine su most suradnje

Ono što bi trebalo forsirati je da granice ne razdvajaju nego da spajaju * Upravo oni koji su bliže granici više mogu surađivati, a to je zapravo europski standard * Najbolje se razumiju susjedi samo im to treba omogućiti

Intervju vodio: Mirko Sebić

FOTO: MIRKO SEBIĆ

Stjepan Mesić u Beogradu! Prvi put poslije 1991. godine kada je ovdje boravio i radio kao posljednji predsjednik Predsjedništva SFRJ. Danas, ovdje boravi kao predsjednik Republike Hrvatske na VI. samitu predsjednika država i vlada jugoistočne Europe, o suradnji. Omraženi lik mилошевићевske propagande, koja ga je krivila za sve i svašta, od ustaštva do razbijanja Jugoslavije, opušteno sjedi u apartmanu hotela Hyatt i odgovara na pitanja brojnih novinarskih ekipa. Pitanja više nisu tako sudbonosna i histerična, tiču se običnih svakodnevnih stvari: viza, izbjeglica, suradnje... Sam kaže da u Beogradu ni te histerične 1991. godine nije imao nikakvih problema sa običnim svijetom s kojim je rado dolazio u kontakt. Problema je imao, veli, sa Miloševićem i Borom Jovićem, ali imali su i oni sa njim, šeretski dodaje.

HR: Kako ocjenjujete promjene koje su se u posljednje vrijeme dogodile u našoj zemlji?

Odlaskom Miloševića u Haag ništa više u ovoj zemlji ne može biti isto. Međutim, poslije toga došlo je do izvjesnog zastoja, a on je nastao upravo u procesu individualiziranja krivnje. Tako da je i dalje na snazi ostala ta, takozvana, kolektivna krivnja i ostalo je kolektivno optuživanje za ono što su učinili pojedini konkretni ljudi i to, naravno, nije bilo dobro za odnose između Hrvatske i Srbije. Nakon što se dogodilo tragično ubojstvo premijera Đinđića, nakon što je on na jedan brutalan način uklonjen, a on je uklonjen ne zato

što se na to odlučila nekakva kriminalna grupa, koja je možda samo puk izvršilac, već zato što je predstavljao europeizaciju Srbije. Tu su najveći krivci, inspiratori tog ubojstva. Oni su sasvim na drugoj strani od pukih kriminalaca. Inspiratori su ljudi koji su mislili da ponovno mogu zaustaviti Srbiju u njenom hodu k Europi, da mogu zaustaviti europeizaciju Srbije, da bi oni, koji su sve ovo vrijeme pljačkali Srbiju, mogli nastaviti dalje živjeti mirno i pljačkati tu istu Srbiju. Vidite, ovo što se sada događa upućuje da će ipak Srbija nastaviti put prema Europi i da će u ovoj zemlji vladati zakoni a ne samovolja pojedinaca, a to onda i omogućava veću suradnju između Srbije i Hrvatske, osigurava suradnju u čitavom regionu. To je, naravno, interes cijelog regiona i nas susjednih zemalja.

HR: Ovdje se mnogo spekuliralo o povezanosti nekih ovdašnjih mafijaških krugova s nekim hrvatskim mafijaškim krugovima. Da li su mafije povezane?

Svima nam je poznato da mafija međusobno surađuje i pomaže se. Da, pa oni su se pomagali i za vrijeme rata, jer su uvijek imali jedan jedinstveni cilj, a to je - kako sa što manje posla dobiti što više novca i to na nedozvoljen način. To rade mafije, a pošto imaju iste ciljeve oni i surađuju. Budući da mi imamo cilj da nam države budu pravne države u kojima vlada zakon a ne volja jačeg, onda i mi moramo surađivati upravo zato da ih spriječimo u njihovim nakanama.

HR: Da li je poslije svih ovih godina rata i razaranja moguće uspostaviti pravu suradnju?

Reći ću vam jednu misao koju često puta plasiram. Pitamo se često - da li Srbi i Hrvati mogu surađivati posle ovako brutalnog rata? Na to ja odgovaram drugim pitanjem: zar Francuzi i Nijemci nisu imali ratove? Zadnjih sto trideset godina imali su tri velika rata: Francusko - pruski rat, I. i II. svjetski rat. To su bili ratovi sa milijunskim žrtvama, svaka stopa njihove teritorije natopljena je krvlju tih žrtava. Poslije takvih iskustava mislilo se da Nijemci i Francuzi ne mogu nikada surađivati, a gledajte kako sada surađuju kad su shvatili da treba otvoriti granice, da treba liberalizirati prelaske, da treba napraviti ista pravila s jedne i druge strane granice. A kad se to napravi, onda prestaje volja za promjenom granica, kad se to napravi, ostaje samo želja da se popravi kvalitet života. Zato danas Francuzi i Nijemci prednjače i u demokratizaciji i u europskom udruživanju. Budući da Srbi i Hrvati nikada do sad nisu ratovali, osim u tuđim vojskama, nama je to lakše. Treba samo utvrditi krivce za zločine počinjene u ovom ratu, treba krivicu individualizirati, pozvati na odgovornost konkretne ljude, konkretne Hrvate, konkretne Bošnjake, konkretne Srbe koji su učinili zlodjela. Nije ispravno mišljenje

Jedno je vrijeme u Hrvatskoj, za vrijeme HDZ-a, orijentacija bila da su samo važni Hrvati iz Bosne i Hercegovine jer se računalo da će se dio pripojiti Hrvatskoj. Onda se tu šakom i kapom davalo dok su drugi Hrvati bili zapostavljeni. Sad se vidi da Bosna i Hercegovina ostaje cjelovita, Hrvati u Bosni i Hercegovini su naš most suradnje ali mi ne smijemo zanemariti nacionalni opstanak Hrvata u drugim državama, kao što su Gradišćanski Hrvati u Mađarskoj i u Austriji a i Hrvati u Vojvodini ili Srbiji.

koje kaže da Hrvati u obrani ne mogu počinjati ratne zločine. Mogu, i zato što mogu zato i moraju odgovarati, ali samo onaj tko je zločin učinio a ne cijeli narod. Mi smo u Gospiću imali slučaj da su pobijeni ljudi,

ne Srbi koji su zarobljeni na drugoj strani, koji su okrenuli oružje protiv Republike Hrvatske, nego su u Gospiću pobijeni oni koji su stali na stranu Hrvatske, dakle koji su kooptirali za Hrvatsku i taj koji je to učinio mora za to odgovarati. Ako naši sudovi ne mogu dovoljno učiniti za individualizaciju krivnje, onda moramo naći nekog tko to može, a to je Haaški tribunal. On mora utvrditi individualnu odgovornost i onda će prestati kolektivno optuživanje. Onda to znači otvaranje granica, privredna suradnja, suradnju na kulturnom planu, na sportskom i normalizaciju među ljudima.

HR: Kako vidite mjesto našeg regiona u procesu pridruživanja Europskoj uniji?

S jedne strane može se ponekad činiti da su zemlje Europske unije umorne od europskog udruživanja, a s druge strane mi, zemlje tranzicije, umorne smo od tranzicije. A i jedan i drugi problem se mogu riješiti samo ubrzanjem europskog udruživanja. Jer, europske zemlje, danas udružene u Europi, moraju shvatiti da što brže bismo ostvarivali europske standarde to ćemo brže biti tržište njihovoj razvijenoj privredi, ali ćemo i brže razvijati naše tehnologije i cijela Europa će postati naše tržište. Dakle, doći će do komuniciranja između onog dijela Europe, kako je neki zovu stara Europa, i ovog dijela tzv. nove Europe. Tako da će se uspostaviti jedna standardizacija koja će omogućiti da Europa bude

jedinstvena.

Gledajte, udružena Europa je naš cilj, samo će udružena Europa biti faktor u globalnim razmjerama i samo takva Europa će biti partner Americi, Japanu, Kini. Ako se Europa ne udruži, prestaje igrati svjetsku ulogu, a ako se udruži, doći će do razvoja njene tehnologije, doći će do korištenja njenih ljudskih i prirodnih resursa i imaćemo moćnu Europu koja će biti partner drugima, ali i Europu u kojoj će biti ista pravila igre, a odluke će se donositi kroz demokratske institucije i kroz demokratsku proceduru tako da će jednako biti zaštićeni i mali i veliki narodi, a razlog za rat biti će definitivno eliminiran jer će svaki narod živjeti u ukupnom svom kulturnom korpusu. To Hrvatskoj odgovara zato što ima nacionalne manjine izvan Hrvatske, a samo u udruženoj Europi biti će zaštićen njihov nacionalni identitet. To treba shvatiti i u Srbiji, da Srbi izvan Srbije ne smiju biti razlog za osvajanje tuđih teritorija, nego Srbi izvan Srbije moraju Srbiji biti most suradnje s drugim zemljama i onda ćemo imati ista pravila i iste ciljeve.

HR: Da li i hrvatska manjina u Srbiji može biti most za pospješivanje odnosa naših dviju država i da li su ti eventualni potencijali dovoljno razvijeni?

Hrvati izvan Hrvatske, konkretno Hrvati u Vojvodini moraju biti naš most suradnje. Do sada to sigurno nije bilo jer što god mi

pričali Srbija je bila u ratu s Hrvatskom. Gdje su bili logori za naše građane? U Srbiji su bili! Jesmo li mi ratovali negdje na teritoriji Srbije pa odvodili srpske građane u Hrvatsku? Nismo! Jesu li iz Vukovara i drugih mjesta naši građani odlazili u logore? Mi još potražujemo preko tisuću i dvije stotine naših građana kojima se izgubio svaki trag. Jesu li oni odazili u Stajicevo, u Niš i druge kaznionice? Jesu! Ali netko je za to kriv, to neka sudovi utvrđuju. Međutim, pošto mi želimo suradnju, zbog toga želimo da se narodi oslobode krivnje. Ako budu pojedinci krivi neće biti krivi narodi, na narodu neće biti hipoteke i moći ćemo surađivati. Hrvatima izvan Hrvatske odgovara ulazak u Europu, a ja tvrdim da odgovara i Albancima i Srbima i Bošnjacima, svi ma odgovara udružena Evropa.

HR: Naše dvije zemlje imaju niz neriješenih međusobnih problema, jedan je problem izbjeglica i nestalih lica?

Danas sam predsjedniku Maroviću predložio da se nađemo tri strane: Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora i Hrvatska i da dođemo do jednog sporazuma kojim ćemo ubrzati povratak raseljenih i izbje-

glica u njihove gradove i sela. Ali moramo dobiti pomoć međunarodne zajednice da se privreda obnovi, da se infrastruktura obnovi, jer imate vi mjesta gdje su kuće relativno sačuvane, uz mali popravak moglo bi se stanovati, ali nema struje, nema vode, nema energetike i nema radne organizacije gdje bi ljudi radili. Međunarodna zajednica, kad je kasnila da zaustavi rat na našem prostoru, sad ne bi smjela kasniti u pružanju pomoći. Jer ljudi će se vraćati ako imaju gdje raditi, ako imaju mogućnost školovanja djece. To je jedan problem kojeg moraju rješavati sve tri strane, mi ga najprije moramo potaknuti i onda će se uključiti i međunarodna zajednica. Dakle, mi svoju zrelost, zrelost svoje demokracije, potvrđujemo time što osiguravamo svojim građanima povratak bez obzira koje nacionalnosti oni bili.

HR: O čemu ste još razgovarali sa predsjednikom Marovićem, da li je bilo riječi o Prevlaci i pitanjima granice?

Kao što se vidi vojska i u vašoj zemlji doživljava svoj preustroj, vojska će se vratiti onim poslovima koje inače vojske imaju u demokratskim zemljama. Jer, Srbija ima interes uključiti se u Euro-Atlanske integracije, to je njen geostrateški cilj i cilj njenog sadašnjeg vodstva, a to znači onda da vojska nema što tražiti na granici. Mi očekujemo u tom preustroju da ćemo dobiti na granici onakak sustav kakav je i na našoj strani granice.

HR: Da li ste se dotakli i pitanja liberalizacije viznog režima, ovih dana je premijer Ivica Račan u intervjuu jednoj ovdašnjoj televiziji obećao vrlo skoro liberalizaciju viznog režima?

O tome smo razgovarali i ja sam rekao da Srbija i Crna Gora moraju sa Hrvatskom potpisati sporazum o readmisiji jer tek onda možemo pristupiti liberalizaciji viznog režima. Kad se dogovorimo da oni koji pređu granicu na nedozvoljen način, mogu biti vraćeni državi iz koje su došli. Ako to napravimo, onda ćemo vrlo brzo liberalizirati vizni režim.

HR: Među Hrvatima izvan Hrvatske, naročito među ovim u Srbiji, misli se da svi djelovi hrvatske dijaspeore nisu podjednako »dragi« hrvatskoj državi?

Istina je, jedno je vrijeme u Hrvatskoj za vrijeme HDZ-a orijentacija bila da su samo važni Hrvati iz Bosne i Hercegovine jer se računalo da će se dio teritorije pripojiti Hrvatskoj. Onda se tu šakom i kapom davalo dok su drugi Hrvati bili zapostavljeni. Sad se vidi da Bosna i Hercegovina ostaje cjelovita, Hrvati u Bosni i Hercegovini su naš most suradnje, ali mi ne smijemo zanemariti nacionalni opstanak Hrvata u drugim državama, kao što su Gradištanski Hrvati u Mađarskoj i u Austriji a i Hrvati u Vojvodini ili Srbiji.

Treba samo utvrditi krivce za zločine počinjene u ovom ratu, treba krivicu individualizirati, pozvati na odgovornost konkretne ljude, konkretne Hrvate, konkretne Bošnjake, konkretne Srbe koji su učinili zlodjela. Nije ispravno mišljenje koje kaže da Hrvati u obrani ne mogu počinuti ratne zločine. Mogu, i zato što mogu zato i moraju odgovarati, samo onaj ko je zločin učinio a ne cijeli narod

HR: Kako će se presuda Gospičkoj grupi odraziti na izbornu atmosferu u Hrvatskoj, neće li podstaknuti desničarske tenzije?

To će samo potvrditi da je Hrvatska pravna država i da krivci moraju odgovarati za zločine a ne narod. Kad je Norac bio osumnjičen i uhapšen, sto tisuća građana je protestiralo, a kada je osuđen nakon javnog suđenja, nakon što je javnost došla do argumentacije i činjenica, dvjesto ljudi je došlo na demonstracije. To vam je odgovor na vaše pitanje.

HR: Pošto mi dolazimo iz Vojvodine, da li mislite da lakše može doći do razvijanja suradnje kroz izgradnju regionalnih veza? Vojvodanska vlast dosta dobro surađuje sa susjednim nam županijama?

To je ono što bi trebalo forsirati, da granice ne razdvajaju nego da spajaju. A upravo oni koji su bliže granici više mogu surađivati, a to je zapravo europski standard. Jer, najbolje se razumiju susjedi, samo im to treba omogućiti. ■

Nacrt Sporazuma Hrvatske i SCG o manjinama Institucionaliziranje međusobne zaštite

Odmiče rad na Sporazumu između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore o zaštiti srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori. Nacrtom sporazuma se potvrđuje da nacionalne manjine predstavljaju integralni dio društva i države u kojoj žive i da obogaćuju materijalnu i duhovnu kulturu zemlje kao i da doprinose produbljivanju prijateljstva i suradnje. Prema sadašnjem planu utemeljiti će se i međuvladin Mješoviti odbor koji će pratiti provedbu ovog sporazuma, koji bi se sastajao jednom godišnje.

OBRAZOVANJE: Zakonima će se razraditi područje odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu manjina i omogućiti školovanje prema posebnim programima prije čijeg donošenja će se pribaviti mišljenje udruga tih nacionalnih manjina. Posebni programi bi obavezno imali sadržaje u vezi s posebnostima nacionalne manjine poput jezika, književnosti, povijesti, zemljopisa te kulturnog stvaralaštva manjine. Pedagoška dokumentacija u ustanovama s nastavom na manjinskom jeziku vodila bi se i na manjinskom jeziku, a podupirati će se i zapošljavanje stručno osposobljenih djelatnika iz redova manjina na svim razinama i oblicima obrazovanja. U školskim ustanovama s nastavom na jeziku manjine bi najmanje natpolovična većina članova tijela školske ustanove bila iz redova nacionalne manjine, a poticati će se i suradnja i razmjena prosvjetnih stručnjaka, školskih programa, udžbenika i materijala, suradnja škola... Osim toga bi na područjima, na kojima se školuje manjina, bilo poticano i učenje jezika i povijesti manjina i za većinski narod.

KULTURA: Sporazumom, čije se skorajše potpisivanje očekuje, poticalo bi se osnivanje kulturnih i prosvjetnih centara

u koju svrhu će se podupirati slanje knjiga, časopisa, nositelja zvuka u nekomercijalne svrhe. Pored toga, podupirala bi se vlastita izdavačka djelatnost manjina, gostovanje profesionalnih i amaterskih KUD-ova, organiziranje kulturnih i umjetničkih nastupa koji pridonose obogaćivanju kulture i identiteta pripadnika manjina u obje zemlje.

JEZIK: Predviđena je obveza da se osigura službena uporaba pisma i jezika na područjima na kojima žive manjine, i to u postupcima pred tijelima državne uprave i lokalne samouprave te pravosudnim tijelima, u radu predstavničkih i izvršnih tijela jedinica lokalne samouprave, u postupku provedbe državnih i lokalnih izbora, kod izdavanja javnih isprava, potvrda i uvjerenja, u korištenju dvojezičnih obrazaca, natpisnih ploča, pečata i žigova državnih tijela, pri obilježavanju naziva naseljenih mjesta, ulica i trgova, javnih oznaka u prometu i toponima.

MEDIJI: Priznato bi bilo i pravo manjina na izvješćivanje putem tiska, radija i televizije na jeziku manjine, te bi se u skladu s međunarodnim standardima podupiralo izlaženje tiskanih medija, emitiranje programa radija i televizije na jeziku manjine, preuzimanje i distribucija radijskog i TV programa matične zemlje, kao i materijalno podupiranje informativne djelatnosti manjina.

POLITIKA: Omogućit će se sudjelovanje manjina u donošenju odluka koje se odnose na njihova prava i položaj na lokalnoj, pokrajinskoj i državnoj razini. Pored toga predviđa se i osiguravanje materijalnih i drugih uvjeta za izbor i djelovanje predstavnika nacionalnih manjina, uz uzdržavanje od dovođenja nacionalnih manjina u nepovoljniji položaj.

N. Perušić

Udruga prosvjetnih radnika Hrvata

Utemeljena je Udruga prosvjetnih radnika Hrvata u Vojvodini, kao nevladina organizacija koja će ih zastupati te njegovati i unapređivati obrazovanje i kulturu vojvođanskih Hrvata. Odmah nakon utemeljenja 10. travnja, u Domu DSHV u Subotici održana je press konferencija na kojoj je glasnogovornik ove udruge, zamjenik pokrajinskog tajnika za nacionalne manjine *Slaven Dulić*, govorio o situaciji na planu prosvjete i ciljevima udruge.

»Hrvatska manjinska zajednica je najviše hendikepirana u oblasti obrazovanja od svih manjinskih zajednica u Vojvodini. Sada imamo mogućnosti koje ne možemo konzumirati. Slikovito rečeno, onako bunjevačkim rječnikom, bilo bi da smo 'jedna bezuba stara majka lošeg probavnog sustava sa nekom potrebnom protezom kojoj su dali sladak kolač'. Nikakvih pretenzija prema vlasti ili privilegija nemamo, vode nas tekući problemi: nedostatak djece, problem kadra, lektire i učila, afirmiranje razreda na hrvatskom jeziku te opstrukcija koju provode repovi crno-crvene vlasti. Potrebna je sveobuhvatna kampanja u hrvatskoj zajednici za upis djece u hrvatska odjeljenja« - kaže Slaven Dulić i dodaje kako se ova grupa neformalno sastajala već dvije-tri godine i pomagala utemeljenju razreda na hrvatskom jeziku. No, to ne ide tako da se razglasi preko medija, pa puk i roditelji prihvate, već je taj posao uređen na terenu personalnim zalaganjem ljudi koji su ostali nepoznati javnosti. Slaven Dulić kaže i da se pribojava da ne bude manji broj odjeljenja na hrvatskom jeziku iduće godine, te da se udruga i utemeljuje jer se članovi nisu skupili da se žale, već da pokušaju pomoći.

N. Perušić

VICAI OPTIKA

Subotica, Vladimira Nazora 8

- kompjutorski pregled vida uz prisustvo stručnog lica
- izrada naočala u kratkom roku
- nabavka sočiva i stakla isključivo inozemnih proizvođača
- USKRŠNJI POPUST od 10% na sav asortiman i poklon iznenađenje

Radno vrijeme: od 8-12 i od 17-19 sati.

Telefon: 024 /21-100

www.vicai-optika.co.yu

TippNet Internet

Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
Izrada web-prezentacija

Prodaja računara i računarske opreme

Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža

Prodaja licenciranih softwera

Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi

Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera

Bogat izbor informatičke stručne literature

Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!

Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. (024) 555-765

e-mail: support@tippnet.co.yu

Društveni stereotipi pred neumitnošću promjena

Vožd, bicikl i »afrički standard«

Navike, usvojeni obrasci ponašanja i aktualni svjetonazor zahtijevaju značajne promjene kao pripremu za opću demokratizaciju društva

Piše: Vesela Laloš

Da bi se promijenila vlast dovoljno je šest dana, za promjenu zakona potrebno je šest mjeseci, a da bi se promijenile navike, potrebno je 60 godina, kaže psiholog *Mikloš Biro*, profesor Novosadskog sveučilišta. Čovjek je biće navika kojih se teško odriče, i ta je činjenica kamen spoticanja svake utopijske ideje ekspresnog dolaženja do društva općeg blagostanja i sreće. Stvaranje stabilnog, uređenog i pristojnog društva stoga podrazumijeva dugotrajan, višedecenijski trud više generacija, a sve to uz »red, rad i disciplinu«. I uz poštivanje načela koja je ubijeni premijer Srbije *Zoran Đinđić* istaknuo prilikom polaganja zakletve svoje vlade - »Nećemo krasti i nećemo lagati«, poručio je on tada građanima, stavljajući jasno do znanja što je ono što nas je i dovelo do ovde. I što bi trebalo mijenjati prije svega, počev od onih koji vode zemlju.

A slika mentaliteta i navika srbijanskog društva, ružnjakom tijekom mnogih godina kroničnog nepostojanja pravne države, i vrijednosnog sustava koji bi poticao dobro a sankcionirao zlo, nije nimalo privlačna. Ne samo da dobar dio stanovništva trpi posljedice permanentnog stresa, izazvanog višestrukim konfliktima, ratovima, siromaštvom, međunarodnom mržnjom, već je u visokom procentu nespreman i za uključivanje u jedan drugačiji sustav, privredni i politički. Rezultati mnogih istraživanja, koja su obavljana u zemlji posljednjih godina, pokazuju da je više od polovice naših građana veoma autoritarno, podložno i političkom, i mnogim drugim autoritetima, a za većinu ispitanika u istraživanjima o autoritarnosti kao zajednički imenitelj mogla bi se navesti teza da nam je »više od zakona potrebno da imamo hrabrog vođu«. Narod je od uvijek birao »vožda«, pa su stoga vladajuće partije uglavnom unaprijed dobijale glasače, bez obzira na stvarni rezultat svoje vladavine. Najsvježiji primjer je rapidno povećanje članstva Demokratske stranke Srbije nakon što je njihov lider *Vojislav Koštunica* postavljen za predsjednika SRJ. Prije petog listopada, kada je on bio samo »običan lider« jedne partije, broj

članova njegove stranke iznosio je 2,5 posto. Za samo pola godine poslije izbora broj se popeo na 14 posto, a u vrijeme zenita njegove slave taj je procent išao iznad 20. Jednostavno, narod voli biti u predsjedničkoj stranci.

STRAH OD PROMJENA - Neomiljenost Zorana Đinđića s druge strane, iako je i sam imao funkciju predsjednika, mogla bi se objasniti jednim drugim stereotipom - od ljubavi prema vođi kod srpskog naroda veći je samo strah od promjena, a Zoran Đinđić je i te kako »prijetio« mijenjanjem svekolikog ambijenta i navika. (Masovna žalost nakon njegovog ubojstva, kao i neka novija istraživanja, pokazuju da je i pokojni premijer doživio pri znanje i simpatije. To, međutim, može svjedočiti i o nekoj vrsti kulta mrtvih, po kojem naša osobna vrijednost dobija na značaju tek pošto nas više nema).

Izražena autoritarnost koju navode is-

traživači posljedica je ne samo patrijarhalnog kulturnog obrasca, što je jedan od uvjeta njenog nastajanja, već i totalitarizma u kojem smo decenijama živjeli, kaže dr. Biro. Ta osobina je pri tom najčešće udružena sa jednom prilično raširenom predrasudom - autoritarni građani, naime, pokazuju i vrlo veliku etničku distancu. Visok postotak njih se u istraživanjima deklarira za etnički čistu državu, u kojoj Srbi moraju imati više prava od drugih pošto je to »njihova država«. Vrijeme nacionalističkih ispada i otvorenog ispoljavanja nacionalne netrpeljivosti predugo je trajalo, a svakodnevni ekscesi govore da te pojave još uvijek tinjaju. *Pavel Domonji*, koordinator novosadske kancelarije Helsinškog odbora, napominje da je nacionalizam možda izgubio na svojoj ošttrini, ali je zato dobio na širini. »Diskriminaciju kod nas omogućuje i politička kultura, i zakoni, i institucije. Politička kultura se može promijeniti, ali je za tako nešto po-

trebno strašno mnogo vremena. Za razliku od kulture, zakone je znatno lakše promijeniti.»

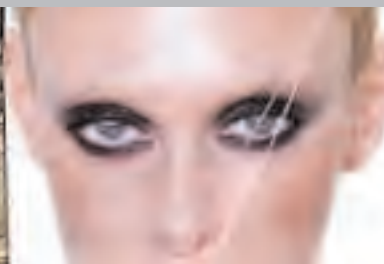
Demokracija, a sa njom dakako i ljudska prava, ovisi od ekonomske situacije u jednom društvu, te su zemlje sa preko deset tisuća dolara nacionalnog dohotka istodobno zemlje sa visoko razvijenom demokracijom. Naprotiv, one siromašne, sa ispod dvije tisuće dolara dohotka, obavezno su i nedemokratske odnosno autokratske. Te dvije veličine nedvosmisleno utječu jedna na drugu, pa se može reći i da ekonomsko blagostanje ovisi od količine demokracije koju jedno društvo osigurava svojim građanima. Moderna ekonomska teorija poznaje ideju demokracije, ali ona također podrazumijeva i visoku odgovornost, marljivost i motiviranost za rad. U Srbiji, međutim, dominira egalitarni princip, ideja jednakosti u siromaštvu, čija je logična posljedica potpuno odsustvo želje i motivacije da se radi. Treba se samo sjetiti dosjetke iz perioda samoupravnog pokusa, koja je poručivala da »nitko me ne može tako malo platiti koliko malo mogu raditi«. I upravo taj svjetonazor oličen u idealu apsolutnog nerada, i ubjeđenja da je pristanak na rad dokaz naše osobne nesposobnosti, gluposti i uopće nevrijednosti, najprije se mora poraziti, kako bi se bilo što započelo. Aktualni ekonomski reformatori navode da će to po određenom automatizmu obaviti tržište, ali se ono za sada još ne nazire, ili ga pak ima u najsurovijem vidu, koji često eliminira upravo - intelektualnost.

IDEAL NERADA - Dosadašnje nepostojanje tržišne utakmice za posljedicu ima ekonomsku pasivnost, neinventivnost i nepreduzimljivost, neodgovornost, i uopće ležeran donos prema radu. »Razlog tome je i u destimulativnom sustavu koji je nagrađivao samo poslušne. Bilo kako i koliko da je netko radio i vrijedio, to nije bilo zapaženo niti vrednovano, ukoliko taj nije bio dio vladajuće stranke ili klana, napominje dr. Biro. Biti vrijedan, stručan i pametan donedavno je predstavljalo gotovo hendikep. Iskustva u tom smislu su za mnoge veoma loša, te nije neobično što je kod mladih, također u velikoj mjeri, izraženo odsustvo odgovornosti i motiviranosti za rad. Oni jednostavno pred očima imaju primjer svojih roditelja... Ostaje nam da se učimo na osobnom iskustvu, kada se budu promijenili uvjeti privređivanja i kada se budemo suočili sa posljedicama takvih stavova«.

Autoritarnost na djelu

U psihološkoj teoriji autoritarna ličnost se opisuje kao ona koja teži sustavima sa autoritarnom vladavinom, razvijajući servilnost prema vrhunskom autoritetu. Takav tip ličnosti je uglavnom antidemokratski raspoložen, a karakterizira ga između ostalog i strah od no-

kojoj moraš jesti da ne bi bio pojeden, kako to navodi psihoanalitičar Maslov, a osjećaj nesigurnosti i oprez neprestano su prisutni. Svijet je najčešće crno-bijeli, a uglavnom je ono što je moje obojeno bijelom bojom, dok su neprijatelji svakako crni.

Kada se radi o grupi koju karakterizira autoritarni način mišljenja i postupanja, jedna od njenih osnovnih odlika jest činjenica da jedan ili nekoliko ljudi kon-

vog, odnosno od traženja novih mogućnosti. Erih From u svojoj knjizi »Bjektivnost od slobode« napominje da se autoritarni ljudi pokoravaju postojećem stanju i skloni su uvjerenju da naš život određuju sile izvan nas samih. Njihove su osobine i dogmatizam u mišljenju, zatvorenost uma, uz odbacivanje svih drugačijih stajališta. Takve se ličnosti najviše javljaju u represivnim i ograničavajućim društvima, u kojima su individualna i lična sloboda svedene na minimum.

U svojoj ličnoj filozofiji autoritarni pojedinac se drži pravila da je svijet džungla u

centrira u svojim rukama ogromnu moć, uz istovremeno razvijanje uvjerenja o svedudrosti vrhovnog vođe. Njegova ličnost se glorificira, što najčešće za posljedicu ima pojavu kulta ličnosti. Kako izgleda svijet sa takvom mašinerijom apsolutne kontrole, nad kojom vječno bdije Veliki Brat, pokazao nam je George Orwell u svom romanu »1984«. A kako izgleda nekritičko podvrgavanje autoritetu balkanskog političara, mogli smo se i osobno uvjeriti. ■

Mladi su upravo iz tog razloga nezainteresirani i za obrazovanje. »Ako oni vide da profesor sveučilišta vozi bicikl, a švercer mercedes, dakako da nemaju nikakav motiv za stjecanje znanja i diplome«, napominje dr. Biro. Rezultat je da su u prosvjetu odlazili upravo najnemotiviraniji i najnesposobniji, koji su predstavljali drugi loš uzor mladima. Školski programi su također neprimjereni potrebama društva - znače koje učenici dobivaju je pasivno i skoro neprimjenljivo u kasnijem životu, pogotovo u modernom društvu. Uz to, i naša škola je u dobroj mjeri autoritarna, još uvijek pojedini prosvjetni radnici primjenjuju silu prema đacima, a sustav vrijed-

nosti, koji se kroz obrazovni sustav plasira, učenicima usađuje autoritarnost, ksenofobiju i veličanje tzv. junaštva. Prostor za dijalog, kritičko mišljenje i samostalnost jednostavno je vrlo mali.

Navike se teško mijenjaju, ali budućnost ima tu osobinu da ih ne uvažava onoliko koliko bismo mi to željeli. Htjeli mi to ili ne, moramo se promijeniti, poručuju možda više ekonomisti nego psiholozi - ukoliko za mnoge stvari nije već prekasno. No, kako je već rečeno, naše mijenjanje k onome što bismo trebali biti (i gdje smo možda već bili?) trajeće godinama. Biće to nedvojbeno jedno »dugo putovanje u Europu«... ■

Internet prezentacije hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini

Malobrojnost i vladavina neprofesionalnosti

Ono što ovdje trebamo, vjerojatno, prvo istaknuti jest sljedeća značajka: općenito promatrano, korištenje suvremenih elektroničkih oblika komunikacije, zatim internet oblika u vlastitoj samoprezentaciji i uopće uporaba elektroničke tehnologije u radu hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini, još uvijek je više nego rijedak slučaj. To samo govori u prilog tezi da je hrvatska zajednica Vojvodine izuzetno informatički zaostala, u njoj još uvijek dominiraju tradicionalni oblici u komunikaciji. I ne samo da uveliko nedostaju pristupi modernim informatičkim tehnologijama, već, čini se, a na temelju broja, kvalitete i dinamike uspostavljanja novih, izostaje i potreba za planskim, sustavnim i strateški koncipiranim pristupu u prevazilaženju toga stanja...

Drugo što ćemo iskanuti jest to da se glede korištenja internetskih oblika u vlastitoj prezentaciji hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini uveliko kasnilo – ističemo da je prvi internet stranicu imao franjevački samostan u Zemunu, bilo je to početkom 1997., a druga internet stranica se pojavila nakon više od godinu dana: bila je to prezentacija subotičkog dvotjednika »Žig«, uspostavljena u prvoj polovici 1998.

No, još i danas u hrvatskoj manjinskoj zajednici u Vojvodini nema na tomu planu ozbiljnijih iskoraka – nema složenijih i zahtjevnijih internet stranica, zatim onih koji imaju veći broj informacija i koji se redovito ažuriraju, onih koje su interaktivne i koje su u nekim funkcijama rada institucije ili organizacije... Točnije rečeno, tek dvadesetak institucija ili projekata, koji se realiziraju u hrvatskoj zajednici u Vojvodini, imaju i svoju web prezentaciju. Za hvaljujem se ovom prilikom Aleksandru Radniću, koji mi je nesebično pomogao u pretraživanju mreže i prikupljanju osnovnih podataka. Ujedno, on je i autor glavnice teksta za većinu obrađenih odrednica.

Pri tomu, za većinu ovih internet stranica vrijedi da su urađene nedovoljno profesionalno, da su vrlo jednostavnih rješenja, da vizualno izgledaju, u najmanje, neuredno, da su grafički nedovoljno inventivne, da su informativno siromašne, uglavnom se rijetko ažuriraju, neke čak i po godinu i više dana...

Đakovačka i srijemska biskupija

Službena internet prezentacija Đakovačke i srijemske biskupije, čije je sjedište u Hrvatskoj, to jest u Đakovu. Najbogatija je informacijama, grafički je odlično riješena, a redovito se i ažurira. Jedan manji dio informacija odnosi se i na Katoličku crkvu u vojvođanskom dijelu Srijema, to jest na vjernike Hrvate. Tako se mogu naći informacije iz povijesti, zatim o župama, svećenstvu i redovničkim zajednicama, o broju vjernika po župama, te na koncu i informacije o vjerskim događajima u vojvođanskom dijelu Srijema.

Zrenjaninska biskupija

Službena internet stranica Zrenjaninske biskupije. Jednostavnog je grafičkog rješenja, a sve rubrike su sa stalnim sadržajima.

jem. Ne nudi se mnogo informacija: to je osobna karta ove Biskupije s osnovnim podacima. Osim na hrvatskom, prezentacija je urađena i na mađarskom, te na engleskom jeziku.

Subotička biskupija

Službena internet prezentacija Subotičke biskupije. Informativno je bogata, a vizualno privlačna. Noviji je datuma – uspostavljena je u drugoj polovici 2002. Sadrži mnoštvo stalnih rubrika (više od 10)

vezanih za samu Subotičku biskupiju, u kojima se piše o njezinoj povijesti i djelu, o župama i crkvama, o svećenstvu i redovništvu..., s mnoštvom korisnih in-

formacija. Rubrike »Aktualnosti«, »Sve-tac tjedna« i »Foto galerija« se ažuriraju, istina ne sve redovito i sustavno, dok ostale rubrike imaju stalni sadržaj. Internet prezentacija je urađena kvalitetno, vizualno je primjerenog izgleda. Osim na hrvatskom, ona postoji još na 3 jezika: mađarskom, engleskom i latinskom.

Franjevački samostan u Zemunu

Internet prezentacija franjevačkog samostana jedna je od prvih koja je urađena – početkom 1997. Sadrži samo stalne rubrike, koje se uopće ne ažuriraju, u kojima se donose informacije o povijesti samostana, gvardijanima, zatim o osnivaču Franjevačkog reda i o samome redu, a imamo i dio s katehetskim sadržajima. Grafičko rješenje stranice je jednostavno.

Franjevački red u Subotici I.

Na velikoj službenoj prezentaciji grada Subotice nalazi se i dio koji govori o franjevcima. Upostavljena je u drugoj polovici 2000. Osim kratkih informacija o povijesti franjevaca u Subotici, osnovnim vrednotama te o postulatima njihove službe, imamo i dvije rubrike koje se, istina ne redovito, ažuriraju: »Obavijesti«, te dvomjesečnik »Seraf«. Stranica je jednostavna grafički riješena, a ima svoju verziju i na mađarskom jeziku.

Franjevački red u Subotici II.

Druga, novijeg datuma internet stranica članova Franjevačkog svjetovnog reda iz Subotice, čiji je »domaćin« navedeni američki web portal. Sadrži preko 15 rubrika, u kojima se objavljuju mahom vjerski, molitveni i nabožni sadržaji, može se čitati i »Seraf«, a donose se i informacije o događajima. Stranicu uređuje šestočlano uredništvo, a redovito se, gotovo dnevno, ažuriraju pojedine rubrike. Po kriteriju složenosti jedna je od najzahtjevnije urađenih stranica, a grafičko rješenje je izvrsno.

Župa svetog Marka u Starom Žedniku

Internet prezentacija župe Svetog Marka, u Starom Žedniku, naselju u subotičkoj općini je novijeg datuma – uspostavljena je polovicom 2001., a uređuju je mladi iz župe. Ima osam rubrika, od kojih jedan dio još uvijek nije uspostavljen, druge su sa stalnim sadržajem – u njima su objavljeni kratki prilozima o povijesti naselja i crkve, a jedna je posvećena vijestima – ona se ažurira četiri puta mjesečno. Jednostavnog je grafičkog rješenja, objavljuju se i fotografije.

Župa Marija Majka Crkve u Aleksandrovu

Na dijelu službene internet prezentacije grada Subotice nalazi se i prezentacija župe i crkve Marija Majka Crkve, iz Aleksandrova, predgrađa Subotice. Upostavljena je u drugoj polovici 2000. Osim kratkih informacija, koje su stalne o župi i pastoralnom radu, što prati i nekoliko fotografija, na stranici se objavljuje i raspored održavanja bogoslužjenja. Stranica je jednostavno grafički riješena.

Hrvatski informatički centar

Zamišljena je kao »glavna«, »krovn« i »zbirna« web prezentacija hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Glavna je stranica uspostavljena u drugoj polovici

2002., a od tada nije mijenjana, to jest uopće nije razrađena. Prezentacija je, naime, planirana da se podijeli na sljedeće rubrike: »Institucije«, »Udruge«, »Upoznaj-te«, »Mediji« i »Manifestacije«. Također, trebalo bi da sadrži i vijesti, koje su od značaja za hrvatsku manjinu. Međutim, napominjemo da, osim glavnog portala, nijedna stranica uopće nije urađena, to jest nijedna nije »aktivna«. Design je dobro osmišljen.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Radi se o internet prezentaciji političke stranke vojvođanskih Hrvata – Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Urađena je na hrvatskom i engleskom jeziku, ali obje verzije još uvijek nisu u cjelosti dovršene. Sadrži manji broj rubrika, u kojima se donose podaci i informacije o vođstvu, djelovanju, programu, te ciljevima ove stranke. Neredovito se ažurira, a design je vrlo jednostavno riješen. Prema objavljenim podacima, stranica je uspostavljena u prvoj polovici 2001.

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo »Stjepan Radić«, Novi Slankamen

Jedina internet prezentacija neke hrvatske institucije iz vojvođanskog dijela Srbije. Sadrži 5 rubrika, u kojima se donosi povijest Društva, popis znamenitih članova, te opisuje rad ovog Društva. Rubrike

su u većini sa stalnim sadržajem, te se stranica vrlo rijetko ažurira. No, design je urađen kvalitetno.

»Dužijanca«

Internet prezentacija najveće kulturne manifestacije Hrvata u Vojvodini. Stranica se ažurira rijetko – jednom godišnje, a uspostavljena je u 2001. Sadrži veći broj rubrika, prisutan je veliki broj fotografija, ali

je ipak prezentacija siromašna sadržajem. Osim osnovnih informacija o povijesti i tradiciji slavljenja, zatim onih o organizaciji i priređivačima, jedan broj je posvećen samoj manifestaciji »Dužijanca« za godine 2001. i 2002. Design je jednostavan.

Subotički dvotjednik »Žig«

Bila je to prva internet prezentacija nekog medija kod Hrvata u Vojvodini – subotičkog dvotjednika »Žig«. Nema vlastitu, to jest samostalnu domenu. Stranica nije ažurirana od kraja 1998. godine. Sadrži 3 rubrike: »Novi broj«, »Stari brojevi« i »O nama«. »Stari brojevi« sadrže elektronsku arhivu većeg dijela sadržaja od 83. broja pa do broja 94, premda je list izlazio i dulje. Design je jednostavno grafički riješen, donosi se samo tekst, bez ijedne ilustracije ili fotografije.

Katolički list »Zvonik«

Internet prezentacija katoličkog mjesečnika »Zvonik«, a iz adrese se također vidi da nema vlastitu domenu. Stranica se redovito ažurira svaki mjesec, što odgovara i dinamici tiskovnog izlaza lista. Sadrži 3 rubrike: »Novi broj«, u kojemu je prezentiran cjelokupni sadržaj lista, zatim »Arhiva« te »O nama«. Arhiva se vodi od 39-og broja, što znači da stranica postoji od kraja 1998. Design stranice je jednostavno grafički riješen, objavljuju se samo tekstovi, bez ijedne ilustracije ili fotografije.

»Miroljub«

Internet prezentacija somborskog kulturnog tromjesečnika »Miroljub«, kojega izdaje HKUD »Vladimir Nazor«. Web stranica je podijeljena na rubrike slično onako kako se pojavljuju i u tiskovnom izdanju. Postoji i arhiva koja

sadrži brojeve 8 do broja 14. Ova prezentacija nije ažurirana od konca 2001. Design je grafički jednostavno riješen, a na stranici se ne objavljuju fotografije.

Časopis »Klasje naših ravni«

Internet stranica časopisa za književnost, umjetnost i znanost »Klasje naših ravni«, kojeg izdaje organak Matice hrvatske iz Subotice. Stranica je uspostavljena koncem 2002. godine, što znači da još nema ustrojenu arhivu. Osim informacije o članovima redakcije, objavljuje se još samo cjelokupni sadržaj broja. Design je jednostavan, a prati osnovna grafička rješenja koja su prisutna i u tiskovnom obliku časopisa. Također, donosi i fotografije te likovne priloge.

Radio Subotica – program na hrvatskom jeziku

Internet prezentacija vijesti Radio Subotice na hrvatskom jeziku. Svakim radnim danom se ažuriraju, a donose informacije (dnevno između 10 i 20 vijesti ili duljih priloga) koje priprema Uredništvo na hrvatskom jeziku. Imaju vrlo jednostavno grafičko rješenje, fotografije se ne objavljuju, a stranica je aktivna od kolovoza mjeseca 1999. Također nema samostalnu domenu.

Svetozar Miletić

Internet prezentacije seoskog naselja Svetozar Miletić u općini Sombor, u kojemu živi značajan postotak Hrvata i koji ga nazivaju Lemeš. Sadrži šest stalnih rubrika, u kojima se iznose podaci o povijesti mjesta, zatim zemljopisu, gospodarstvu, sportu i kulturnom životu, gdje se piše i o Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu »Knezi Stipan Šimeta«. Stranica je grafički dobro urađena, ilustrirana je zemljovidnim kartama i fotografijama. Osim na srpskom, tekstovi su objavljeni i na mađarskom, njemačkom i engleskom jeziku.

Informativno-politički tjednik »Hrvatska riječ«

Posljednja uspostavljena internet stranica kod Hrvata u Vojvodini – koncem veljače 2003. Glede zahtjevnosti i složenosti, osim toga što ima samostalnu domenu, ona je vrlo pristojnog vizualnog izgleda, a objavljuju se i fotografije. Ažurira se nakon pojave tjednika na kioscima, ali se na stranici ne može pročitati cio sadržaj broja, već samo desetak najznačajnijih napisa. Ima uredno sačuvanu cjelokupnu arhivu, a donosi i informaciju o članovima redakcije. Putem stranice moguće je ostvariti i izravni e-mail kontakt.

Miroljub Kovačić

Uvoz rabljenih automobila – turneja po Europi

Na četiri kotača s putovnicom

Na dugom putovanju najvažnije je – ostati budan * U Nizozemskoj najjeftinija, u Njemačkoj najkvalitetnija vozila * Odlična vozila kojih se Europljani nastoje riješiti

Piše: Thomas Šujić

Veliki procenat vozila u SCG uveze se iz zemalja Europske unije. U ekonomskoj situaciji kakva vlada kod nas mnogi su u ovome vidjeli šansu za poboljšanje vlastitog financijskog stanja. Sve što je potrebno za početak jest stanovita količina novca, poznavanje engleskog ili njemačkog jezika, po mogućstvu hrvatska putovnica s kojom se rješavaju svi problemi s prolaskom kroz zemlje članice EU i nekoliko prijatelja koji su spremni za turneju od oko 3.500 km.

Ukoliko ste sve ove preduvjete riješili, potrebno je odlučiti se gdje ćete kupovati vozila. Trenutačno su »najposjećenije« Nizozemska i Njemačka, te Belgija i Italija koje imaju svoje zasluženno mjesto. Njemačka je interesantna zbog dobro organizirane internet ponude, te se već prije polaska mogu obaviti dogovori s prodavačima čija vas vozila interesiraju. U tu svrhu sa svojom ponudom se pokazao kao najbolji site ponude rabljenih vozila. U slučaju Nizozemske veliki dio kupovine vozila odvija se na jednoj od najvećih europskih autopijaca, koja se nalazi u Utrechtu, a radi samo utorkom (ostalim danima služi kao

stočna pijaca), kada se na ponudi nađe nekoliko tisuća vozila. Nažalost, ovdje ne postoji mogućnost provjere ponude prije dolaska, osim u slučaju poznanstva s nekim od prodavača. Kod izbora države iz koje se kupuje rabljeni auto, bitno je znati da su vozila kupljena u Njemačkoj pretežito u boljem stanju od istih iz Nizozemske, ali su ova druga nešto jeftinija.

COCA - COLA I RED BULL: Kada ste se napokon odlučili za polazak, morate biti svjesni da će vam narednih par dana spavanje predstavljati najveću želju. Vremena za odmor gotovo da i nema, pa se često spava u autu. Kada na povratku poslije par dana lutanja Europom, bez odmora morate voziti 1.600 km, što je samo po sebi već vrlo naporno, želja za spavanjem je jedino što će vam prolaziti mislima. U tim trenucima koriste se mnoge taktike za ostanak u budnom stanju, od Coca-Cole (zbog kofeina), Red Bull-a, do isturanja glave kroz prozor auta pri 170 km na sat, čime, istina, ruinite svoju frizuru, ali barem ostajete budni.

Prije polaska obvezno se podijeli novac

međusobno, zbog limita od 2.000 eura koje je dozvoljeno iznijeti iz države. Pripreme se ja - stuci, deke (čebad), auto-karta i velika količina hrane i pića. Također, morate obratiti pozornost na vrijeme polaska. Ukoliko ste se odlučili za Nizozemsku, računajte da se pijaca otvara u 6 izjutra, a do tamo imate oko 1.600 km, i da se sva kvalitetna vozila prodaju u narednih sat vremena. U Njemačkoj to već ovisi od mjesta kupovine auta, dogovora sa prodava-

Čekanje je sastavni dio posla

vačem i radnog vremena ureda za registraciju vozila koje nije svugdje isto i nije svaki dan isto. Također, u Austriji, Nizozemskoj i Mađarskoj ograničenje brzine je 130 km/s, dok u Njemačkoj ono ne postoji.

Prvi dio puta uvijek budi lažnu nadu da će sve biti lako i jednostavno. Pošto je još uvijek cijelo društvo u istom vozilu, može se razgovarati ili odmarati, dok samo jedan, onaj s najmanje sreće, vozi. No, slika se mijenja kada dođe red da vi preuzmete mjesto za volanom, pogotovu, ako je to u ranim jutarnjim satima. To je prvi trenutak kada pomislite da niste baš sigurni da ste uradili pravu stvar ovim putovanjem.

Ukoliko ste se odlučili za varijantu Utrecht, onda po dolasku odlazite na pijacu i pokušavate biti prvi koji će ući unutra. Najbolja pozicija je na ulaznim vratima za prodavače, gdje odmah u prolazu vidite vozila i pokušavate obaviti preliminarne dogovore. Brzina je esencijalna, pošto je broj kupaca uvijek poprilično velik. Prije svake kupovine obvezno provjerite ispravnost vozila, kako najbolje znate, te, naravno, valjanost dokumentacije (ovo, naravno, morate učiniti i u Njemačkoj). Kada vozilo provjerite i odlučite se za kupovinu, isplaćujete prodavača, uzimate registarske pločice i odlazite u ured, gdje se svi birokratski problemi rješavaju. Ured se otvara u 8 sati, kada dobijate karticu s brojem, a vrijeme čekanja provodite u kantini koja vam u tim trenucima izgleda kao najbolji restoran u Parizu. Ukoliko ne govorite ni -

Idealna ponuda, u mašti umornog kupca

zozemski ne morate se plašiti, pošto je većina šalterskih radnika ili radnica podrijetlom iz istočne Europe i sporazumijevanje neće biti problem. Sređivanje potrebnih dokumenata stoji oko 100 eura i traje u zavisnosti od gužve (od pola do nekoliko sati), ali se sve obavlja u istoj zgradi. Sa gotovim dokumentima odlazite kod prodavača, dajete mu potvrdu o prepisu vozila i napuštate pijacu sretni ili manje sretni u zavisnosti od kvalitete vozila koje ste kupili. Benzinska crpka je odmah pored pijace i preporučamo da je posjetite zbog zanimljivog običaja trgovaca da auto prodaju s količinom goriva dovoljnom za par desetaka kilometara.

Što se kupuje?

Trenutačno su najtraženija vozila marke »Opel« i to modeli »Astra«, čija se cijena u Njemačkoj kreće od 3.000 eura pa naviše, i »Vectra« čija je polazna cijena oko 4.000 eura. Prosečna zarada po uvezenom vozilu iznosi 300 eura, ali to je već stvar prodavca koji treba znati ocijeniti koliko može tražiti za dotični auto.

BEZ MUVANJA: Ukoliko ste, pak, otišli u Njemačku situacija je kompliciranija. Ovdje je znanje njemačkog jezika jako poželjno ukoliko auto s kojim ste došli nema navigaciju. Kako je to zasad rijetkost, morat ćete se osloniti na auto-kartu za pronalazak mjesta, a kasnije na pomoć prolaznika u pronalazanju ulice traženog prodavača. Kod kupovine u Njemačkoj najveći problem je što auto koji kupujete, vjerojatno, nije lociran kod ureda za registriranje, a kod registriranja auto mora biti dotjeran na pregled. Samo po sebi to ne predstavlja problem, osim u slučaju kada auto prije toga nije objavljen. Ukoliko je objavljen, vi ga ne možete voziti, što možete riješiti prikolikom, »štanglom« ili poznanstvom sa nekim privatnim prodavačem koji vam može uzajmiti svoje službene pločice (što je kažnjivo i povlači sa sobom momentalno njihovo oduzimanje uz prateću novčanu »pomoć« državi). Dakle, vozilo ste dotjerali, sada samo ostaje da riješite potrebne papire, što se opet razlikuje od mjesta do mjesta. Negdje vam traže sve moguće pa-

Bez ograničenja brzine: autobahn u Njemačkoj

pire - od tehničkog pregleda, do pregleda izdušnih plinova, dok na drugom mjestu prolazite samo sa »brifom«. Interesantno je da se i cijene poprilično razlikuju od mjesta do mjesta i variraju od 110 do 170 eura. Razlika u cijeni se javlja kod kupovine zelenog kartona i registarskih pločica. U Njemačkoj je još neophodno da kupoprodajni ugovor odnesete kod odvjetnika na ovjeru potpisa.

U svakom slučaju, kada ste napokon u posjedu vozila, kojih se stanovnici Europske unije žele otarasiti, na red dolazi najteži dio posla. Povratak doma! Za preporučiti je da se sljedeća noć provede u nekom jeftinijem hotelu (od 17 eura pa nada-

lje bez doručka, naravno) ne bi li se uhvatilo nešto sna prije naporne vožnje. Najbolje vrijeme za polazak je rano izjutra, da bi se izbjegle gužve na njemačkim autoputovima koje su svakodnevne.

Sada ostaje još »samo« vožnja od 10 do 20 časova i kao začim, na koncu, rješavanje carinske dokumentacije na granici, za što je potrebna doza strpljivosti i smirenosti, koju obično nemamo, nakon ove avanture.

Kada je i posljednja prepreka svladana, ostaje vam da odete doma, jedete, okupate se i legnete spavati, ostavljajući vašeg novog »miljenika« u garaži ili na nekom sigurnom parkiralištu. Da ga ne bi netko »posvojio« s mnogo manje truda! ■

Novi »Miljenik«

Monoštor - Marijino selo

Selo na sedam Dunava

Piše: Marija Turkalj

*Monoštores i okolo vode**U tebi su cure ko jagode*

Bodroška i Bačka županija spominje se još u XII. stoljeću, a Bački Monoštor 1724. godine. Bodrog je ranije bila veća teritorija ali je smanjena erozijom.

Prema evidenciji Turaka 1570. u selu postoji devet kućanstava i crkva sv. Petra. Davne 1653. godine general Šerenji dobio je darovnicom od Mikloša Esterhazija za posjed Monoštor. Već 1718. godine franjevac Augustin Benković iz reda Mala braća-Bosna Srebrna vodi matičnu knjigu prema kojoj se ovo selo zove Monoštorseg i broji 32 šokačka kućanstva. Na mistu stare crkve 1752. godine gradi se nova katolička crkva posvećena sv. Petru i Pavlu, a iste godine radi i katolička škola. Prema podacima iz 1785. godine Monoštor broji 2403 stanovnika, od toga najviše Šokaca, te manje Mađara i Nijemaca... Mještani starog Monoštora su zemlju u zakup uzimali od vlastela.

ODVAJKADA VRIJEDNI NADNIČARI: Šokci su bili vrijedni nadničari. U šo-

Ispred Gospina oltara u Bačkom Monoštoru

kačkim kućama se prelo, tkalo, prosicalo, vezlo, necovalo, šljokalo, a nošnja im je postala nadaleko poznata i prepoznatljiva.

Područje Bodroške županije bilo je, a i danas je, bogato šumom, divljačima, plodnom zemljom, trstenikom, vodom. Sve do 1914. godine pored sela su plovile lađe.

Monoštor je ostrvo kojega od poplava čuvaju nasipi podignuti 1926. godine. Monoštor okružuje sedam Dunava. Sa zapadne strane selo okružuje kanal DTD, sa sjeverne prema istoku kanal Kralja Petra, danas Veliki bački kanal, s istočne Kidoš koji dolazi iz Mađarske - Stari Dunav, Dunavac, Ustave.

Vrijedni Monoštorci

Hrvatski jezik u osnovnoj školi

U prvi razred Osnovne škole »22. oktobar« u Bačkom Monoštoru ove školske godine upisano je 45 učenika. Sate hrvatskog jezika od listopada pohađaju 22 učenika. Nastavne sadržaje početnog čitanja i pisanja, te njegovanja identiteta hrvatske zajednice predaje nastavnica razredne nastave Eva Forgić.

Šokice na Međunaradnoj smotri folkloru u Zagrebu

DANAŠNJI MONOŠTOR: Danas Monoštor broji oko 4500 stanovnika, a najbrojniji su Hrvati - Šokci, zatim Mađari, Srbi, Nijemci... Pored sela postoji romsko naselje, a ti mještani govore rumunjskim jezikom i imaju svoj KUD »Rumunka«.

Monoštorci čuvaju svoje stare običaje, pa tako sa svojim župnikom Ivanom Sabatkaijem svakog 13. listopada u podne svetom misom zahvalnicom štiju Gospu Fatimsku. Zato ovo selo i zovu Marijino selo.

Ijem Vojvodine. Rad društva u Monoštoru jedna je od rijetkih kulturnih aktivnosti koja okuplja Hrvate u ovome selu u zajedničkom nastojanju da očuvaju svoje naslijeđe i svoj nacionalni identitet. KUD Hrvata »Bodrog« se suočava uglavnom s problemima materijalno-financijske naravi. Društvo radi u, za toliko članova, neprimjerenim prostorijama, nema se dovoljno sredstava za nabavku instrumenata, a organiziranje prijevoza predstavlja uvijek veliki problem.

PREPOZNATLJIVI PO FOLKLORU:

Odmah poslije oslobođenja 1948. godine njegovanje običaja Monoštora počinje kroz folklor, sudjelujući i na Smotri folkloru u Zagrebu. Od 1980.-1990. postoji i ženska izvorna grupa.

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata »Bodrog« u Bačkom Monoštoru je 7. veljače 2002. godine osnovano i danas ima oko 60 aktivnih članova. Tijekom dvogodišnjeg rada KUD Hrvata »Bodrog« je sudjelovalo na više od 20 različitih manifestacija. Ostvarena je i dobra suradnja s društvima iz Republike Hrvatske. Dva gostovanja na etno sajmu u Bilju i uspješan nastup na Vinkovačkim jesenima prošle godine upravo su rezultat takve suradnje. Osim gostovanja u Hrvatskoj društvo je i tijekom protekle dvije godine sudjelovalo na više od 20 različitih manifestacija di-

KUD Hrvata »Bodrog« na Vinkovačkim jesenima

Početkom siječnja ove godine održana je godišnja skupština društva na kojoj je učlanjeno još nekoliko članova, a izabran je i novi predsjednik Stipan Šimunov. ■

O SELU U STIHOVIMA

Selo ima i svoje pjesnike, a najaktivniji su Ivan Pašić i Antun Kovač.

Monoštor Marijino selo!

*O kako je lipo nama čuti mile
Mile riječi ove, da se Monoštor
Godinama Marijino selo zove.*

*Stoga svako od nas prosi
Dragu Gospu od Fatime
Dostojno da uvijek nosi
Naše selo njeno ime.*

*Nek pobožnost k majci raste.
Nek vjernici hodočaste
U Monoštor kao i prije
Iz drugih mjesta Biskupije.*

Ivan Pašić

Nezaboravno putovanje u Rim

PEČUH - Članovi triju pjevačkih zborova iz Pečuha i okolnih hrvatskih naselja u ožujku su imali nezaboravan doživljaj. U sklopu prekrasnog šestodnevno putovanja po Italiji posjetili su i vječni grad Rim. Ženski pjevački zbor »August Šenoa« iz Pečuha, Mješoviti zbor »Ladislav Matušek« iz Kulinje, te Ženski pjevački zbor iz Pogana već je više puta skupa nastupao na raznim priredbama, pa su se njihovi članovi sve više sprijateljili. Ideja o zajedničkom putovanju u Rim rodila se prošle godine i odmah su počele pripreme. Najveći teret organizacije preuzela je Eva Filaković. Trebalo je isplanirati put, pronaći novčana sredstva... Nasreću iz redova hrvatske zajednice našlo se dobrih ljudi, koji su rado pomogli u ostvarenju tog velikog cilja. Prije polaska kako to i priliči pravim vjernicima-otišli su na misu u pečuhsku Crkvu Srca Isusova i primili blagoslov vlč. Šandora Lorinca. Na putu najprije su zastali u Zagrebu, gdje im se pridružio iskusni vodič Slavo Mandurić, koji je već više puta boravio u Rimu i nazočio audijencijama kod Svetog Oca. U Italiji su putnici prvi dan zastali u Sienni. Tu su hodočasnici pogledali Crkvu svete Katarine, a zatim u Assisu Samostan svetog Franje Asiškog. Putnici su u Rimu bili smješteni u Hrvatskom domu, a već istoga dana ih je čekala audijencija kod

Pape. Vidno boleanan Sveti Otac primio je desetak tisuća vjernika iz svih krajeva svijeta, a na veliko zadovoljstvo i iznenađenje naše Hrvate iz Mađarske pozdravio je na hrvatskom riječima: »Pozdravljam hrvatske zborove iz Pečuha i okolice u Mađarskoj. Dobro došli.«. Poslije su se skupa s Papom i ostalim hodočasnici molili za mir u svijetu. Na kraju su se oprostili pjevanjem lijepih hrvatskih pjesama, pobravši velik pljesak nazočnih. Čak se drugi dan njihova slika našla na naslovnici vatikanskih novina. Hodočasnici iz Pečuha su još tri dana boravili u Vječnom gradu. Obišli su cijeli Vatikan, uživali u krasnim muzejima i crkvama, te ostalim znamenitostima Rima. Na povratku, zastali su u Padovi kako bi pogledali Baziliku svetog Antuna Padovanskog, te Crkvu i muzej svetog Leopolda Mandića.

Ivan Guban

Okrugli stol o prekograničnoj suradnji

OSIJEK - Izaslanstvo Sombora boravilo je u ponedjeljak, 14. travnja, u Osijeku gdje je održan okrugli stol o temi »Prekogranična suradnja i političke stranke«. Somborsko izaslanstvo činili su predsjednik Skupštine općine Sombor Jovan Vujčić, predsjednik Izvršnog odbora SO Sombor Miodrag Sekulić, načelnik Zapadno-bačkog okruga Jovan Gajin i vijećnik Karlo Logo. Na sastanku se razgovaralo o mogućim zajedničkim projektima kao i o kontinuitetu suradnje članica Euro-regije Dunav-Drava-Sava. Istaknuto je i veliko značenje budućeg projekta izgradnje putnog pravca koji bi omogućio povezivanje zemalja ove regije sa zemljama srednje Europe i Europske unije. Okruglom stolu u Osijeku prisustvovali su predstavnici Tuzle, Brodsko-posavske županije, Pečuha, Sombora i Subotice.

S. V.

U znaku priprema za Uskrs i kirbaj

NOVI SLANKAMEN - Hrvati iz ovog dijela Srijema pripremaju se za temeljni blagdan naše kršćanske vjere, Uskrs. Premda se djeca i mladež raduju dolasku uskršnjeg »zeca« i darovima koje bi trebao donijeti, stariji se pripremaju i duhovno. Kod te pripreme, osobito ulogu imaju pjevači, jer je od Cvjetnice do Uskrsa mnogo misa i obreda. Pjevački zbor Župe sv. Mihovila Arkandela iz Novog Slankamena ima dugu tradiciju, a u ovom sastavu djeluju već desetak godina. U Župi je tradicija pjevanja Muke po Mateju na Cvjetnicu, a onda i Muke po Ivanu na Veliki petak. Uz sve druge obrede, te mise na Uskrs i Uskrsni ponedjeljak, za pjevače je to dosta naporno, no, oni to rade s ljubavlju.

Prijateljske veze Slankamena i Golubi-

naca stalno dobivaju nove sadržaje. Tako će ove godine pjevački zbor iz Slankamena uveličati proslavu kirbaja u Golubincima. Golubinčani slave sv. Jurja, 23. travnja, dakle odmah iza Uskrsa, a kako nemaju zbor, Slankamenci će vrlo rado priiskočiti u »pomoć«. Na taj način će i misno slaviti biti na višoj razini, uz bogatu trpezu, druženje i sve ostalo što pripada proslavi kirbaja.

Tri dana kasnije, u subotu, 26. travnja, u Novom Slankamenu, u bašti iza Župne crkve, bit će svečano otvorenje novoga nogometnog igrališta, čiju je izgradnju pomogao Caritas Italije. Toga dana u Slankamen će doći osobno biskup iz Bolzana, direktor talijanskog Caritasa, sa svojim suradnicima, te domaćim biskupom msgr. Đurom Gašparevićem. Visoki gosti će naj-

prije biti na misi, a zatim će nazočiti svečanosti otvorenja igrališta. Iza samoga čina otvorenja održat će se nogometni turnir. Turnir će biti internacionalni, jer se očekuje dolazak po jedne ekipe iz Mađarske i Hrvatske, te šest »domaćih« iz Srijema.

Dakako, smisao svega toga je druženje, te će (opet!) biti obilna trpeza, čuveno slankamensko vino, a moći će se i provediti uz tamburaše iz Golubinaca.

Srijemski Hrvati će, dakle, imati pune ruke posla iza Uskrsa. Ponajviše, dakako, crkveni pjevački zbor iz Slankamena i Golubinački tamburaši, ali i vrijedni domaćini koji će pripremljati hranu za veliki broj uzvanika. No, dugo su bili u tami, pa su ljudi željni izlaska na svjetlost i toplinu i to ne kriju. Mogli bismo reći - Uskrsnuće!

Majstor za tambure iz Baje

BAJA - *Janoš Horvat* je samouki izriđivač tambura i tamburica iz Baje. Sedamdesetogodišnji dekorater u mirovini ne voli da ga oslovljavaju majstorom. Tim prije što se popravkom narodnih instrumenata počeo baviti ne tako davne 1985. godine. Ne taji da je obdaren istančanim sluhom. »Ako je neka citra ili tamburica propisno naštimana i ne daje dugo vibrirajuće sazvučje, riječ je o slabom instrumentu« - kaže Horvat. Narodnu glazbu dobro poznaje, ima sina glazbenika, a on sebe smatra sakupljačem tambura. Posjeduje 20 tambura raznih tipova od prima, preko kontre do basa, od kojih se ni za koje novce ne bi volio odvojiti. To su uzorci za uspoređivanje kada dotjera neki prolupali primjerak ili načini nov, po klišeiima iz tridesetih godina prošloga stoljeća. Uzor mu je, naime, Marton Scheib legendarni bajski svirac i majstor za tambure. Do prije tri desetljeća Janoš Horvat je imao od koga naučiti sve

»tajnovite« metode koji rezultiraju dobrim instrumentom. Da - leko od toga da su bajske tamburice savršene. No, u mađarskim prilikama kotiraju visoko na ljestvici kvaliteta (srebrno odličje iz Debrecina 1989., zlatna medalja na natječaju u Šiofoku 1991.). Tambure gospodina Horvata sviraju Bunjevci iz Gare, Bačina, Dušnoka, Baje, Mo - hača i okolice, a nekoliko je primjeraka doteklo i svircima u SAD-u, Australiji i Švicarskoj. Majstor o svakom primjerku vodi zasebnu stranicu u svojoj bilježnici da bi se točno znala vrsta, debljina i kvaliteta jelovine, borovine, višnje ili pokrivne ploče - ako tambura dođe na popravak i dotjerivanje.

L. Kiralj

Uskršnji koncert

SUBOTICA - Tradicionalni uskršnji koncert Katedralnog zbora »Albe Vidaković« održat će se u srijedu, 23. travnja u 19 sati u Katedrali bazilici sv. Tereze Avilske u Subotici. Na programu su moteti sa biblijskim tekstovima uz pratnju orgulja i tamburaškog orkestra, a ulaz je slobodan.

N. P.

»Hrvatska riječ« u Bačkom Monoštoru

SUBOTICA - U petak, 25. travnja, s početkom u 20 sati u maloj TV dvorani Doma kulture u Bačkom Monoštoru bit će organizirano predstavljanje informativno-političkog tjednika »Hrvatska riječ«.

D. D.

Održana sjednica Predsjedništva KPZH »Šokadija«

SONTA - U petak, 11. travnja, u prostorijama Župnog doma u Sonti, održana je sjednica Predsjedništva KPZH »Šokadija«, a skupu su prisustvovali i voditelji postojećih sekcija. Predsjednik KPZH »Šokadija« Mato Zec obavijestio je prisutne o nemogućnosti daljnjeg obnašanja ove dužnosti iz osobnih razloga, stoga je odlučeno da se u kratkom roku sazove izvanredna izborna skupština Zajednice, kako bi se, uz izbor novog predsjednika riješili još neki kadrovski problemi. Predsjedništvo je donijelo i odluku da se dječja folklorna grupa »Šokadije« nagradi jednodnevnim izletom u Suboticu kada bi mališani u Dječjem kazalištu pogledali predstavu »Ždribac zlatne grive« te posjetili redakciju »Hrvatske riječi«. Izlet će biti organiziran 22. travnja, a troškove će snositi KPZH »Šokadija«.

I.

Poglavar Crnogorske pravoslavne crkve posjetio Vukovar

Sućut mučeničkom gradu

VUKOVAR - Arhiepiskop Cetinski i mitropolit Crnogorski *Mihajlo Dedeić* u pratnji crnogorskog jezikoslovca akademika *Vojislava Nikčevića* posjetio je Vukovar i razgovarao s gradonačelnikom Vukovara *Vladimirom Štenglom* koji ga je upoznao sa svim događanjima 1991. godine u gradu Vukovaru. Arhiepiskop Dedeić prvi je predstavnik Pravoslavne crkve koji je izrazio žaljenje zbog žrtava i osvajačkog rata Srbije u Hrvatskoj riječima: »Prije svega bih želio ustati i pozdraviti vas stojeći na nogama jer sam došao u mučenički grad na prostorima bivše Jugoslavije. Kao poglavar Crnogorske Pravoslavne crkve više bih volio da sam došao posjetiti jedan divan grad koji nije stradao u ovom nesretnom, mogu reći, osvajačkom ratu. Čast mi je posjetiti ovaj mučenički grad i pokloniti se žrtvama ovoga grada. Crnogorskoj Pravoslavnoj crkvi i meni kao poglavaru obnovljene Crnogorske Pravoslavne crkve stalo je da se poklonim i priložim vijenac ovim našim mučenicima, jer nisu oni vaši mučenici nego i naši i svakog poštenog građanina i Balkana i Europe. Ovo nije događaj koji se zaboravlja, ovo je događaj koji se pamti i nikada nestati neće. Ovo je upozorenje svima nama da se ovo više ne dešava na našim prostorima, niti na starom Europskom kontinentu, niti bilo gdje, gdje normalni ljudi žive. Molim vas primite moju iskrenu sućut ovome gradu i u ime Crnogorske Pravoslavne crkve i svih poklonika njezinih«, rekao je arhiepiskop i mitropolit Crnogorski *Mihajlo Dedeić*.

J. K.

Predstavljen projekt izgradnje Sinagoge u Vukovaru

SUBOTICA - U organizaciji Židovske općine Osijek, Europskog doma Vukovar, Projekta Zajednička klupa Osijek i Koalicije za rad s psihotraumom i za mir, 13. travnja je u povodu proslave Pesaha, židovskog blagdana, održan skup u Hotelu »Dunav« u Vukovaru kojemu su prisustvovali brojni veleposlanici i konzuli, predstavnici nevladinih organizacija, židovskih općina, predstavnici organa Republike Hrvatske i drugi. Povod skupu, koji je okupio oko 150 gostiju, bilo je predstavljanje projekta - Sinagoga centar projekt. U okviru projekta istraživanja problema oporavka nakon rata uključena je izgradnja Sinagoge u Vukovaru kao replike ili neke slične zgrade na originalnoj lokaciji nekadašnje Sinagoge u ovom ratom uništenom naselju. Ovaj prvi inicijalni sastanak bio je prvo upoznavanje s ciljevima ovoga projekta, a Vlada Republike Hrvatske želi se aktivno uključiti u financiranje projekta izgradnja

Predstavnici židovskih općina

sinagoge ili nekog kulturnog centra koji bi bio multifunkcionalni, uključivao knjižnicu, centar za edukaciju, itd. U tijeku je proces osiguravanja financijskih sredstava, a samo za prvu godinu gradnje treba osigurati oko 9.200.000 eura. Ovome skupu su iz Židovske općine u Subotici prisustvovali Andrija Darvaš, Dušan Zvekić i Nikola Novkov. Svi gosti su poslije predstavljanja projekta bili u obilasku ruševina i vrijednih zdanja Vukovara. D. D.

Edukacija i tolerancija

SOMBOR - U subotu, 5. travnja, u okviru projekta Osnaženi/aktivni građanin na obje strane Dunava, koji financira Fond za otvoreno društvo Beograd, a u organizaciji Udruženja građana »Ravangrad« iz Sombora, održana je jednodnevna radionica na temu Nenasilna komunikacija s podnaslovom Jezik nacionalnih manjina u školskom sustavu. Cilj projekta je osnaživanje, aktiviranje i povezivanje građana različite nacionalne pripadnosti, s obje strane Dunava, za poboljšanje položaja nacionalnih manjina, poticanje procesa pomirenja i ponovnog uspostavljanja povjerenja. Projekt se realizira u suradnji s Udruženjem za mir i ljudska prava »Baranja« iz Bilja. Naredna radionica na temu Komunikacija i međusobno razumijevanje bit će organizirana u Osijeku. Voditeljica radionice u Somboru bila je psihologinja, koordinatorica UNESCO-vih škola u Srbiji i suradnica Centra za nenasilnu komunikaciju u Beogradu i Ministarstva prosvjete i sporta Srbije Smiljana Grujić iz Pančeva. Sudionici radionice su bili učitelji i nastavnici i aktivisti NVO s obje strane Dunava. Iz Republike Hrvatske - iz Kneževih Vinograda, Bilja i Belog Manastira, a iz Vojvodine - iz Subotice, Sombora, Pančeva i Bačkog Monoštora. Razmišljajući i diskutirajući o problemima nacionalnih manjina i jeziku nacionalnih manjina u školstvu, prepoznati su gotovo istovjetni problemi na obje strane: netolerancija u međunarodnim odnosima, problem asimilacije manjinske grupe i otežano uklaćanje u dalje školovanje (ukoliko učenici slušaju nastavu na svom materinskom jeziku), evidentnost sve manjeg broja upisanih učenika koji nastavu pohađaju na jeziku manjine i problem nasilnog ponašanja u školama uopće. U otvorenom dijalogu definirane su i neke alternative za promoćavanje ovih problema: edukacija učenika, nastavnika i roditelja za nenasilje i organiziranje njihovog druženja izvan sredine u kojoj žive, provođenje u život zakonskih propisa, konstantno ukazivanje na probleme, osnivanje kulturno-umjetničkih društava i sličnih organizacija, koje njeguju nacionalni identitet, druženje djece u kampovima, radionice za djecu različite nacionalne pripadnosti, kao i doprinos ličnim primjerom tolerancije i razumijevanja. Veoma je korisna bila razmjena iskustava među prosvjetnim radnicima koji u Republici Hrvatskoj predaju srpski jezik s učiteljima koji će predavati ili već predaju hrvatski jezik u Vojvodini. M. P. A. F.

Prva ELTAB konferencija u zemlji

SUBOTICA - ELTAB (English Language Teachers Association Belgrade) organizira prvu jednodnevnu, nacionalnu konferenciju za profesore engleskog jezika u zemlji. Konferencija će se održati 24. svibnja 2003. godine u Sava Centru u Beogradu pod nazivom »Meet the Challenge of Tomorrow«. Konferenciju podržava Britanski Savjet u Beogradu i Ministarstvo prosvjete i sporta, a naši profesori imat će priliku čuti niz predavača iz Velike Britanije i Sjedinjenih Država kao i domaće eminentne stručnjake. Ideja za konferenciju javila se, kada je pitanje reformi u prosvjeti, koje se odnose na učenje engleskog jezika postalo veoma aktualno. Iz tih razloga, najuži Upravni odbor ELTAB-a stupio je u kontakt sa stručnjacima iz inozemstva, koji imaju iskustva s ovakvim projektima, i rezultat je konferencija koja će obilovati raznim temama iz oblasti engleskog jezika za najmlađi uzrast, tzv. Young Learners, metodologije, daljeg razvoja nastavnika, engleskog jezi-

ka za specifične jezične potrebe (poslovni, medicinski, prometni, engleski za povijest umjetnosti itd...). ELTAB je član IATEFL-a, Internacionalne asocijacije profesora engleskog jezika, sa sjedištem u Velikoj Britaniji i komunikacija sa svijetom je nevjerovatno brza i dobra. Član udruženja može postati bilo koji profesor, nastavnik ili predavač engleskog jezika, bez obzira je li predaje u osnovnoj, srednjoj, privatnoj školi, zabavištu ili na fakultetu. Novi koncept rada koji ELTAB razvija uključuje seminare, predavanja i radionice ne samo u Beogradu, već na svim lokacijama u Srbiji gdje su profesori zainteresirani posjećivati i organizirati takve događaje. Svi profesori i nastavnici koji žele prisustvovati konferenciji, mogu tražiti paket informacija na mail adresi: plazibat@eunet.yu od tajnika, a oni koji žele biti na mailing listi ELTAB-a trebaju svoje podatke poslati na adresu: charing@eunet.yu.

D. D.

Sedmi Međunarodni proljetni sajam Interexpo

Otvaramo se za novu business kulturu

Budući su već tjedan dana prije početka VII. Međunarodnog proljetnog sajma Interexpo (16. – 19. travnja), popunjena sva mjesta predviđena za izlaganje, izgrađena je dodatna hala kako bi omogućila predstavljanje svim zainteresiranim. Najviše tvrtki (preko 40) došlo je iz Mađarske, sajam je općeg karaktera, a najveća je prisutnost izlagača iz oblasti poljoprivrede, građevinarstva i proizvoda od plastike. Sajam je otvorio ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede *Dragan Veselinov* koji je rekao kako ova regija izrasta u jednu od najznačajnijih u zemlji. Direktor Subotičkog sajma *László Bóni* je rekao kako se zatvara sajamski ciklus od deset godina, koliko je vremena prošlo od prvog ovakvog sajma, te da će taj prostor dobiti novu svrhu jer će se pretvoriti u tvornicu koja će upošljavati stotinjak osoba.

Među dužnosnicima koji su se našli na svečanom otvaranju bili su i potpredsjednik Vlade *József Kasza*, finska ambasadorica *Annamaria Korpi*, hrvatska konzulica *Jasmina Kovačević*, mađarski konzul *János Huszár*, predstavnik italijanske regije Friuli-Venezia-Giulia *Lodovico Puntin*, trgovinski savjetnici Mađarske, Grčke, Poljske i Slovačke, gradonačelnik Segedina *László Botka*, te najviši predstavnici Okruga, Skupštine općine i Izvršnog odbora.

László Bóni i Dragan Veselinov

Izloženi su suvremeni aparati

Novi model
Peugeota
promoviraju
dvije ljepotice

Poljoprivredna mehanizacija

Tehnika i šarm

Izvršni odbor SO Subotica raspisao natječaje

Sredstva za kulturu i informiranje

IO SO Subotica raspisao je dva natječaja na koji se zainteresirani mogu javiti do 5. svibnja. Jedan je raspisan za dodjelu sredstava za posebne programe i manifestacije u kulturi (djelatnost kulturno-umjetničkih društava, javni nastupi u zemlji i inozemstvu, organiziranje konferencija, savjetovanja, seminara na području grada i općine Subotica, natjecanja i smotre u zemlji i inozemstvu) koje će se realizirati u periodu srpanj-prosinac 2003. godine. Natjecati se mogu ustanove, organizacije, udruženja i pojedinci koji su registrirani i imaju račun u skladu s novim propisima.

Drugi natječaj je za dodjelu sredstava za izdavačku i informativnu djelatnost (izdavanje monografija i knjiga 1.400.000 dinara, izdavanje informatora o kulturnim događanjima u gradu 500.000, kupovina knjiga i audiovizuelnih djela 300.000, druge aktivnosti vezane za oblast informiranja 200.000). Pravo natjecanja imaju ustanove, organizacije, udruge i pojedinci iz oblasti kulture, informiranja i izdavačke djelatnosti.

Prilikom natjecanja popunjava se prijava koja se može preuzeti na porti službenog ulaza u Predsjedništvo Skupštine općine, radnim danom od 7 do 14 sati ili na Internetu, www.subotica.co.yu.

Kontrasti našeg svakodnevlja

Veliki blagdan Uskrsa

Uskrsnuće je залог budućnosti

Krist je svojim uskrsnućem postavio kamen temeljac novoga, boljeg svijeta

Hrvatski jezikoslovci riječ Uskrs povezuju s glagolom krsnuti u značenju »oživjeti, dići se«. Jezikoslovac Petar Skok spominje i drugi mogući korijen riječi Uskrs. To je riječ krijes. U starohrvatskom je ta riječ označavala sunce u ljetnom, najžarčem suncostaju, solsticiju. Stoga se o Ivanju, tj. 24. lipnja, i pale krijesovi, a valjalo ih je zapaliti vatrom koja se izbija iz kamena, trebalo je krsnuti; i taj glagol ima svoj izvor u već spomenutom glagolu krsnuti. No, ta riječ upozorava na temeljni čovjekov doživljaj u trenutku kad je on iz kremenja izbio prvu iskr i tako otkrio vatru. Bila je to posvemašnja novost za čovjeka, i u tom smislu riječi uskrsnuti, uskrs znače: opet se probuditi, podići se. Isto je značenje riječi goristanje, starokajkavskog i današnjeg naziva za Uskrs kod gradišćanskih Hrvata. Stara kajkavska uskrsna pjesma kaže: »Isus se je gori stal, smrt je dole potepal«

Dakle, riječ Uskrs jasno upozorava na činjenicu Isusova uskrsnuća, da je Krist ponovno živ jer je raskinuo okove smrti i slavno ustao iz groba; sada je trajno u novoj i vječnoj egzistenciji, u slavi Boga Oca. Uskrsnućem je Krist postavio kamen temeljac novoga, boljega Božjega svijeta. Svijet je to koji tek nastaje, ali mu je Kristovim uskrsnućem zajamčena budućnost. Krist je, stoga, kako piše apostol Pavao, kamen temeljac koji odbaciše graditelji, ali on postade kamen zaglavni; kakvo čudo u očima našim! U riječ Uskrs ugrađena je i poruka o novom poretku koji Vjerovane izražava riječima: Vjerujem u uskrsnuće mrtvih i život budućega vijeka.

NAZIV: Slavljenje Uskrsa iskazuje se slojevito. Kršćani ga, naravno, najprije doživljavaju kao središnji događaj povijesti spasenja i kao navještaj vlastitoga uskrsnuća. Stoga ga slave svojim okupljanjima u crkvama, nastavljaju ga slaviti u svojim domovima, a narodni običaji upozoravaju na to kako se nekoć, a još i danas, slavi u javnosti.

Samo ime blagdana - Uskrs - nameće pitanje: odakle naziv Uskrs? Riječ je puna poruke jer upozorava na veliki preobrat u Isusovu životu koji nije završio smrću na

križu. Istodobno razotkriva odjek toga preobrata u stvaranju zajednice Isusovih učenika, na krštenje, pa valja vidjeti tu vezu između Uskrsa i krštenja, ali i slavljenje Uskrsa i krštenja svake nedjelje. Tako ime Uskrs naglašava dvostruku poruku: ističe sam događaj uskrsnuća jer Isus je živ, a bio je mrtav; zatim upozorava da njegovim uskrsnućem počinje novi poredak, novi život za ljude; za sve one koji se krste, jer oni postaju dionici Isusove sudbine; oni se, naime, »kriste«. Povezanost, pak, Uskrsa s prethodnom povijesti spasenja izriče i ime Vazam ili Vuzem, čest naziv toga blagdana u nekim hrvatskim krajevima.

Odjek slavljenja Uskrsa u javnosti potvrđuju nekadašnji i suvremeni uskrsni običaji: npr uskrsna jaja, uskrsni krijesovi, ophod tzv. raspetnika, blagoslov jela, šibanje i polijevanje vodom, sklapanje posestrimstva te uskrsna kola. Ti običaji,

ako i imaju prekršćansko podrijetlo, bitno su uvjetovani slavljenjem Uskrsa i danas podsjećaju na Uskrs. Brojem su uskrsni običaji siromašniji od božićnih, ali su crkveniji od njih. Svakako, temeljno im je usmjerenje povećati slavljenje Uskrsa, posebno obiteljsko blagovanje, a žele i potaknuti na uskrsno čestitanje i tako obno-

viti dobre odnose među rođacima, susjedima i ostalim bližnjima. Običaj sklapanja posestrimstva znak je uskrsnog kršćanskog bratstva među ljudima pa ima duboku socijalnu poruku i vrijednost. Sve bi to trebalo imati odjeka i u običaju i u uskrsnom čestitanju.

KRSNUTI: Riječ Uskrs i njezinu nasloženost na glagol krsnuti u značenju »oživjeti, dići se« pripisuje teolog Bonaventura Duda, organizator i redaktor najnovijeg prijevoda Biblije na hrvatski jezik, svetoj braći Ćirilu i Metodu, te tu riječ smatra njihovim izumom. Stoga povezuje riječi Uskrs i krst. Upozorava da se jedino u slavenskim jezicima kaže kod krštenja: Ja te krstim. Kad bi se doslovno preveo grčki izraz iz Biblije, trebalo bi reći: »Ja te uranjam u vodu«. Duda misli da su Ćiril i Metod znali za riječ krsnuti u značenju oživjeti, ali su htjeli da riječ krst odmah upućuje i na samoga Isusa Krista. U tom bi slučaju izraz - Ja te krstim značio: Ja te »kristim«, pokristovljujem! Dakle, cijeli proces uranjanja u vodu događa se uz prisutnost Duha Svetoga, ali ima cilj da nastane novi Krist, tj. da novi kršćanin uraste u Krista, da se Krist razraste u njemu. Konačno, u tom smislu krštenje tumači apostol Pavao u Poslanici Efežanima (4,13). Tako je obred krštenja označen »kršten« - rekli bismo opravdano - po svome cilju.

Tako su kršćani nositelji i promicatelji nade u novi poredak, u koji su ušli vlastitim krštenjem. Uz tu nadu je vezana i odgovornost, jer čovjek je odgovoran za svoju sadašnjost i za svoju vječnost, i to ga odgovorno angažira za vrijeme, za svijet u kojem živi. Zbog Isusova uskrsnuća kršćanin vjeruje da je Krist sada, danas, živ. Poslanica Hebrejima (13,8) naglašava: »Isus Krist, jučer i danas isti je, u vijek«. U Knjizi Otkrivenja Krist govori preko proroka: »Ja sam Prvi i Posljednji, Živi! Mrtav bijah, ja evo živim... te imam ključeve Smrti i Podzemlja« (Otk 1,18). Kristova posljednja riječ i posljednje obećanje glasi: »Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt 28,20). Kršćani to napose doživljavaju u nedjeljnom misnom

slavlju: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ja sam među njima« (Mt 18,20). Upravo zato kršćani se okupljaju na ta misna slavlja u nedjelju, koju su prvi kršćani nazivali istim imenom kao i Uskrs, naime Dan Gospodnji. Drugim riječima svake se nedjelje, zapravo, slavi Uskrs!

VAZAM: Pored uobičajenog naziva Uskrs, u Turopolju, Prigorju i Zagorju čuje se, pak, i naziv Vuzem, dok je u Primorju i Dalmaciji čest naziv Vazam.

Naziv Vazam etnolog Milovan Gavazzi i etimolog Petar Skok povezuju s riječju

vzeti, tj. uzeti, pa bi Vazam značio početak vremena kada se ponovno uzima mrsna hrana i bio bi suprotan nazivu Mesopust, kada se na početku korizme prestaje jesti meso.

No, hrvatski teolozi, posebno Bonaventura Duda, pisac knjižice o Uskrsu pod naslovom »Krist i naši svagdani«, misle da Vazam ima drugo podrijetlo. Duda upozorava na to da su riječ Vazam uveli u hrvatski jezik još slavenski apostoli, sveta braća Ćiril i Metod, i to slavenizirajući židovski naziv Pasha. Ta židovska riječ, koja

dolazi od izvorne riječi pesah, javlja se u značenju izlazak, prijelaz i označuje presudan događaj u židovskoj povijesti kada je Mojsije izveo Židove iz egipatskog ropstva i prešao Crveno more da bi ušao u tzv. obećanu zemlju. Izlazak iz Egipta zapravo je rođendan Židova kao naroda, početak življenja u slobodi, pa otuda osnovica za njihovu narodnu svijest. To je zatim postao glavni židovski blagdan, pod istim imenom - Pasha. Pashu su Židovi slavili svakoga proljeća, po njihovu kalendaru to je bilo 14. nisana, negdje između polovice ožujka i travnja. Židovi su imali Mjesečevu godinu, pa je proljetni uštap uvijek bio neposredan navještaj blagdana Pashe.

Latinizirani izraz Pasha za židovski Pesah ne isključuje da se u njoj može vidjeti i odraz grčke riječi pathēin (trpjeti). U samu je riječ utkano i trpljenje. U onom davnom izlasku iz Egipta trpljenje je bilo robovanje Židova kroz 400 godina u Egiptu sa svim tegobama prolaska kroz Crveno more i boravka godinama u pustinji. I to je mogao imati na umu prevodilac Svetog pisma na latinski sv. Jeronim Dalmatinac, pa je u njegovoj riječi Pasha bilo mjesta i za misao na patnju Židova u ropstvu te za Isusovu patnju na križu.

Dakle, treba naglasiti da izrazi Vazam i Vuzem dolaze od riječi Pasha. Vjerojatno će naziv Uskrs posve nadvladati naziv Vazam, ali posljednjih godina ipak je u hrvatskom kršćanskom govoru čest izraz Vazmeno otajstvo, a okupljanje na proslavu uskrsnuća na Veliku subotu nazivamo Vazmeno bdijenje. Ti će se izrazi udomačiti. Vazam ističe dvoje: stavlja događaj Uskrsa u punu povezanost s Božjim djelovanjem u Starom zavjetu i označuje ga kao prekretnicu kao što je bila Pasha, tj. izlazak iz egipatskog ropstva, te naglašava cjelokupno Isusovo otkupiteljsko djelo, tj. muku, uskrsnuće i proslavu te slanje Duha Svetoga koji će tek uvesti u puno razumijevanje Isusova otkupiteljskog djela.

Izvor: Hrvatska radio-televizija
Priredio: Nikola Perušić

Čestitka ministra Ljajića

Ministar za ljudska i manjinska prava SCG Rasim Ljajić uputio je uskrsnju čestitku za one koji je slave po novom kalendaru, izrazivši želju da vjernici i ovaj praznik provedu u duhu tolerancije i mira, njegujući vjersku i nacionalnu trpeljivost.

Poruka beogradskog nadbiskupa msgr. Stanislava Hočevara za Uskrs

»I bi uslišan zbog svoje predanosti« (Heb 5, 7)

Braćo i sestre!

U velikoj radosti najveće svetkovine, koja nam uvijek omogućuje i otvara nove mogućnosti, upućujem Vam iskreni pozdrav i poruku za Uskrs 2003.

Mnogo sam razmišljao što treba reći u ovom trenutku. Kao uvijek i sada je jedino pravo nadahnuće Riječ života. U pismu Hebrejima (5, 7-9) čitamo o Isusu Kristu: »Krist je u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasiti od smrti. I bi uslišan zbog svoje predanosti...!«. Pisac nastavlja tvrdeći, da je Isus poradi poslušnosti Ocu i izvršavajući u svemu njegovu volju, postao »početnik spasenja«.

Doista, ako pogledamo Isusov zemaljski život, napore u vrijeme njegovog javnog djelovanja, zapanjeni smo energijom njegovih misli, poruka, odluka, djela, osnivanja i predanosti Kraljevstvu Božjem. On ima osjećaj za pojedinca i zajednicu, za prošlost i budućnost, za jedan samcati svijet i čitav kozmos, za svoj narod i čitavo čovječanstvo. Dok ozdravlja pojedinca, brine o duhovnom zdravlju svijetu; dok hrani gladne, budi glad za duhovnim. Preobražavajući se na gori i ukazujući na ljepotu vječnosti, poziva apostole da siđu s gore i služe svome narodu u svakidašnjici. Svjesno prihvaćajući smrt i sve udarce mržnje, uzdigao je iznad svega praštanje, pomirenje i obdarivanje životom. Njegov nauk prosvjetljuje monaha i političara; carinika i udovicu; djecu, mlade, roditelje i starce; siromahe i bogataše; domaće i strance. Tako je predan svom velikom poslanju, da sam kaže, da je donio »vatra« na zemlju: a to znači svjetlost najveće istine, toplinu najveće ljubavi i energiju najveće preobrazbe svijeta.

U ovom momentu naše povijesti treba nam Kristove predanosti u našem poslanju.

Nije dovoljno govoriti o tranziciji i nije dovoljno očistiti se od zločinačke prošlosti. Trebaju nam ljudi predanosti u poslanju. Trebaju nam apostoli novoga života. Trebaju nam svjedoci Božjeg kraljevstva.

Slaviti Uskrs znači predati se čitavim bićem i životom vršenju Očeve volje. A njegova je želja da bi se svi ljudi obratili istini, tražili ljubav i živjeli duhovnim obiljem. Slaviti Uskrs znači predati se postojanom, poštenom, stručnom i timskom svakidašnjem radu. Pjevati »aleluja« znači razviti kulturu radosti, nade, pomirenja, uzajamnosti, mira, ljubavi i zajedništva s Bogom i ljudima. Slaviti nedjelju kao dan Kristova uskrsnuća znači slaviti Euharistiju i time promicati stalan i integralan proces preobrazbe pojedinaca, obitelji, društva, čovječanstva i čitavog kozmosa. Zato treba također reći, da Uskrs nadahnjuje svaku autentičnu obnovu i bezuvjetnu predanost svemu pozitivnome i dobrome. Naša budućnost ovisi o tome, koliko ćemo imati predanih pojedinaca i zajednica.

Gajim veliku nadu da će se to obistiniti i u tom duhu svima želim sretan Uskrs. Napose pozdravljam sve župske i redovničke zajednice. Pridružujem se u toj radosti svim kršćanima u našoj zemlji, a sestrinskoj pravoslavnoj Crkvi već sada od srca čestitam: Hristos vaskrse – vaistinu vaskrse.

Duboko sjedinjen sa svim ljudima dobre volje, želim svima bez razlike, blagoslov Onoga, koji ima zbog svog uskrsnuća ključeve Neba, Zemlje i Podzemlja; ključeve naše prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

U Njemu upućujem svima iskreni pozdrav i blagoslov Oca i Sina i Duha Svetoga.

+ Stanislav nadbiskup

Moba kod prokatora (II. dio)

Piše: Alojzije Stantić

U podne smo posidali. Pinceri su na astal metnili tepsije s krumpiračom, mekan krup, kiso kupus i ništa više. U bokalima razlađen rizling. Dok mobaroši nisu čestito umastili prste i usne bili su tihi, a onda da su počeli nazdravljat...

U broju od 4. travnja sam opisao početak mobe kod prokatora, a sad se kanim da je dokrajčim.

MUDROVANJE MOBAROŠA:

Moba je skupljena rad posla, a kako je nisam za poso di triba podmetnit leđa, ode ašovit zemlju il sikirat žile, pridružio sam se slobodnom umjetniku u čišćenju krumpira. Rasripovido se o secesiji; o lipim, al zamandaljenim kapijama u starovinskim kućama; o zabatima običnim i sunčanim; kako izgleda kad se iz krilattice (aviona) gleda ova naša lipa, pa još ozelenjana ravnica... Malo smo se upuštili u divan i o križovima: atarskim, lipim, srušenim, obnovljenim, novim..., dotakli smo se i svastike (kukasti križ) i tako redom..., a kad smo spominili hakenkrojc profesor koji nas sluša prikorio nas: »Obrezvriđujete krumpir i misto da divanite kaki će on bit u krumpirači, kako će oplimenit divenicu i krvavicu, kako će se na tu mišavinu klizat rizling vi tirate divan kojem nije misto pod ovim ambetušom.« Profesor su u pravu, okanili smo se mudrovanja, zato sam mu nazdravio. Prišli smo na divan o miru u ravnici...

Tu i tamo je kome malko nabreko jezik, a da bi sagovornici bili ubidljiviji počeli se nadvikivat... Malo dalje od pisnik grabljica ledinu, štogod se rasripovido: počo je sa sudbinom Ničea u Cvajgovom »Mater dolores«, dotako se Lorke, Hemingveja, Pamplonski bikova..., a zaustavio se kod Krleže..., zabrazio je u visoku teoriju svitske književnosti... Jedni ga slušaju, al je to uzjogunilo slobodnjaka, koji malo zapliče jezikom, al kaže: »Okani se Krleže, njeg smo učili i u škuli, kad nisi ni slova pročito iz sabrani dila koje, tako pišu, (valjda) čitaju milijarde Kineza i stotine milijuna Rusa, pa i naši ljudi (?)«, na to će kogod: »Ostavite Miru na miru«. Ha-ha-ha...

Čuo se i »naučni« divan i o kloniranju; kako AIDS prinose i guske; kako žena potiče muškarca na stvaralaštvo na čeg se jedan pame-tan okomio: »Zamislite šta bi tek

stvorili: Leonardo, Mikelandelo, Tesla...da su bili oženjeni...« Ha-ha-ha... Vridni Pere i Stipan sikiraju dračove žile i pomalo se podsmijavaju učenim ljudima.

Naučnog divana je bilo na pritek, al kad su se s njim zaukali, našo se kogod sabraniji i s nekoliko riči priledinio rasipanje znanja.

PERIN I STIPANOV NAUK: Nji dvojca, profesori ovog posla, su pridvodili rabadžije i pokazali kako s malo snage, s paorskom spritnošću, znanjem, lako izlaze na kraj s poslom kojeg se varoščani klone. Pere se znački spremio za drač s naoštrenim i učitlajsanim ašovom i dobro nasadenom velikom sikirom. Čim je naišo na prvu bočnu glavnu žilu, debljine recimo ko butina nike izvikane manekenke, Pere je onako muški zamanio sikirom i prisiko je na dvared, a kad su na red došle one tanje, recimo ko zapešće šiparice, te je prisiko odjedared. Tako je opkopavo i sikiro žile drača dok se nije ukopo do ramena.

Došo red da se izvale opkopani dračovi. Pere je u vringiju svezio čekljun, od komada žile, da ga ubaci u rašlje, zategnu vringiju i izvale drveslo. Za ubacivanje čekljuna se podmetnio, da se pokaže, mobaroš Joso oko 37-38 g. kadgodašnji državni reprezentativac, osvajač kojekaki medalja po prvenstima širom sveta, obučen po posljednjoj

modi ko da je sad izašo iz ajzloga Armanija. Gazda Joso ga uputio da triba na vringiji svezan čekljun ubacit u rašlje visoke oko 7-8 meteri. »Nije to ništa, sad ću ja...« kaže Joso. Zavitlo je čekljun, al nije ni dobacio do krošnje, drugput isto, trećiput... Kadgod športaš na velikom glasu je osto pod sramotom, nije izašo na kraj s čekljunom. Kaže najmaladi med nama, paor Joso, »Ajte, tetak, bacite ga vi.« Svi gledamo kako će to uradit tetak. Da ne uvridi športaša kaže: »Daj, da probam ja«. Zavitlo je čekljun i trevio u rašlje. Nezadovoljan je, kaže ispašće, pa ga još jedared zavitlo na isto misto - u rašlje. Opet je nezadovoljan, pa je iz trećeg pogodio rašlje, sad je čekljun dobro lego. Desetak mlađi ljudi je povuklo vringiju i drač se čakskom našo na zemlji. Ubacivanje čekljuna u drugi drač pripušteno je tetku, on je to profesorski obavio, nikom od varoščana više nije palo na pamet da se trpa u taj poso. Nema šta: izvadi drač, izsikirat mu žile, ubacit čekljun u rašlje... triba (itekako) znat, a to su varoščani paorima priznali.

UŽNA: U podne smo posidali. Pinceri su na astal metnili tepsije s krumpiračom, mekan krup, kiso kupus i ništa više. U bokalima razlađen rizling. Dok mobaroši nisu čestito umastili prste i usne bili su tihi, a onda su počeli nazdravljat... U parasnčkoj peći ispečena Belina krumpirača, tako smo joj nadili ime, sparena s rizlingom je užitak kojeg će mobaroši pamtit, ako Bog da do druge take mobe.

Varoščanine, kad si ovako užno?

Kako i priliči ovakom društvu opet se prokljuvio mudrac. Prigovorio je gazdi zašto ovako odabrano društvo nisu ulipčale žene. Časkom se oglasio čovik pisane riči: »Žene bi ovako društvo pokvarile, svom paru bi zanovetale, tirale bi ga u red da ne pije toliko, da pazi šta pripovida... i pitaj Boga šta bi naplečkale o nama«. Srića njegova što ga nije čula žena.

Vridnim mobarošima i Bog se smilovo, darivo nam je zdravo lip dan, prilog lipoj uspomini. ■

Pere i drač

Dan čovjeka, dan vječne nade

Dvostruki uskrs

Piše: Vlač. mr.
Andrija Kopilović

*Tek Uskrs po-
kazuje kako ve-
ličanstvenu
perspektivu i
život u izobilju
ima čovjek.
Stoga Uskrs
treba slaviti.
Taj dan treba
imati najbolja
jela i pića i
najbolje odije-
lo, najbolje
ukrasiti svoj
dom.*

Danas je Veliki Petak. Dok u ru-
kama imamo ovaj broj Hrvatske
riječi, slavimo najveće otajstvo
kršćana: Uskrs. Listam evanđeosku
poruku, poruku mnogih misaonih
ljudi napose duhovnika.

Želim s Vama podijeliti jedno
razmišljanje svoga prijatelja Tomis-
lava Ivančića. Dok s njim razmišljam
o Uskrsu, želim se poistovjetiti s
porukom i podijeliti je s Vama. Uskrs
je eksplozija svjetla, mira, slobode i
ljubavi. Uskrs je prolaz u život, u
pobjedu, u povjerenje, u ljudskost
koja više nikada ne može prestati.
Uskrs je dan koji unosi stravu i nemir
u sve neprijatelje čovječanstva. Uskrs
je dan čovjeka, to je dan vječne nade,
dan nove povijesti čovječanstva.

Isus je uskrsnuo, prvi u povijesti
svijeta. On nije oživio poput Lazara,
nego je njegovo tijelo uskrslo, a to
znači preobraženo, oslobođeno od
raspadanja, smrti i bolesti. Nad njim
stari bezbožni svijet nema nikakvu
vlast. To je, dakle, spas ljudskog
tijela i ljudske naravi od raspadanja.
Isusovo tijelo je produhovljeno. Preobra-
ženo je Duhom Božjim, a ne bilo kojim
duhom. Plodove Isusovog uskrsnuća do-
življavamo u krštenju i u sakramentima.
To uskrsnuće u svakom od nas
raste do punine, sve do Sudnjeg dana,
kad ćemo uživati čitavu vječnost,
savršeni sklad naravi, prirode i
prijateljstva s Bogom i među ljudima.
Isus, dakle, nije oživio da živi negdje
na zemlji. Time se ne bi dogodilo ništa
novo u ljudskoj povijesti i u prirodi.
On je preobrazio ljudsku narav, otvorio
vrata za preobrazbu čitave prirode,
svakog čovjeka, cijelog čovječanstva i
ljudske povijesti. To znači da je oduzeo

mogućnost da pakao, Sotona, grijeh i
smrt imaju vlast nad čovjekom.

Čovjek, dakle, ima izlaz, ima spas,
može se osloboditi patnje, masakriranja,
smrti, ubijanja i nepravde. Neprijatelj
čovjeka i čovječanstva je zauvijek izgubio
bitku. Smrt, grijeh, đavo, mrak i patnja su
pobijeđeni. Snaga uskrsnuća je u nama.
Ona nam je udijeljena po krštenju. Uskrsna
jaja dočaravaju tu istinu. Kao što pile kuca
iznutra na stijenku jajeta da bi izašlo van,
tako i čovjek treba iznutra kucati Duhu
Božjem na stijenku svoga života da bi
izašao u uskrsnuće, u snagu, zdravlje i mir.
U svakom čovjeku je ta klica života, kao u
jajetu. Važno je da se ona razvija i da
čovjek počne rasti u veliko Božje dijete
koje može živjeti u skladu i miru sa svima.

Uskrs ne znači da je Isus nekamo
otišao od nas. On je upravo ostao među
nama. No, on nije prisutan na naš, tjelesni
način, on ne zauzima neki prostor nego
istovremeno zauzima sve prostore, čitav je
kod svakog čovjeka, istovremeno na nebu i
na zemlji. On sjedi zdesna Bogu, a to
znači da kao čovjek ima svu vlast nad
neбом i nad zemljom. On je i na zemlji,
kroz službenike Crkve dijeli sakramente,
propovijeda, čini nas dionicima svoga
uskrsnuća i dijeli nam svoju baštinu,
upravlja Crkvom i ljudskom poviješću.

Uskrs je stvarnost koja u nama živi i
želi se u nama razviti. Tek Uskrs
pokazuje kako veličanstvenu perspektivu
i život u izobilju ima čovjek. Stoga Uskrs
treba slaviti. Taj dan treba imati najbolja
jela i pića i najbolje odijelo, najbolje
ukrasiti svoj dom. Sve oko nas bi nas
trebalo podsjećati da nismo podlo-

žni smrti, raspadanju, umiranju i zlu,
da nijedan neprijatelj čovjeka i čovječanstva
nema vlast nad nama, da smo uvijek u
Božjoj ruci i da je konačna pobjeda naša.
Posljednju riječ ima Uskrs.

Novo nebo i nova zemlja čeka na nas,
gdje će neprijatelj biti pobijeđen, gdje
će vidjeti uzaludnost svojih protučovječanskih
napora, gdje će vidjeti da je prevaren i da se
jedino nije isplatilo činiti zlo. Uskrs govori
svakom patniku da izdrži svoj Veliki petak i
Veliku subotu, govori ranjeniku da se ne boji,
jer će dobiti svoje ruke i noge, svoje oči i usta,
govori svakom gubitniku radi pravde i slobode
da će dobiti svega u izobilju. Zbog Uskrsa
nema besmislenih života, nema izgubljenog
vremena ni izgubljenih radosti, nema želja i
čežnji koje neće biti ispunjene.

Sve naše čežnje su ispred nas i odlaze u
ispunjenje i život bez kraja. Tu pobjedu
treba čestitati. Pružimo si ruke i zaželimo da
svaki od nas sretno uđe u Uskrs. To je jedina
nada, jedino što ne smijemo promašiti. Aleluja
je danas poklik koji najviše odzvanja i ori se
crkvom i svijetom. On znači: »Slavite Gospo-
dina«. To je poziv da kličemo, da podignemo
svoj glas i svoje srce i reknemo Bogu hvala
što smo smjeli biti ljudi, jer živimo vječno. Što
Bog sve nije učinio za tebe? Stvorio te, otkupio
i vodi te u neza-mislivu baštinu života koji
nikada ne može prestati. Radost koja nema
kraja. Ljubav u kojoj ćeš plivati i koju ćeš
moći dijeliti svima. Neka ti je sretan ovaj
Uskrs, poštovani čitatelju. Aleluja!

Maksima Gorkog

ŠKOLA POŠTA

Fideks

Huga Badalića 12
Tel./faks: 024/553-809
24000 SUBOTICA

Čitajte u uskrsnjem broju »Zvonika«

U sadržajem vrlo bogatom uskrsnom broju
»Zvonika« glavni i odgovorni urednik
preč. Andrija Anišić nadahnuto piše tekst
»Dan bez nade« u svjetlu Uskrsa. Zanimljiv
je razgovor vodio Marinko Stantić s
dubrovačkim biskupom mons. Želimirom
Puljićem koji se odnosi na skori posjet pape
Ivana Pavla II Hrvatskoj. Intervju nosi

naslov »Obitelj je put Crkve i naroda«.

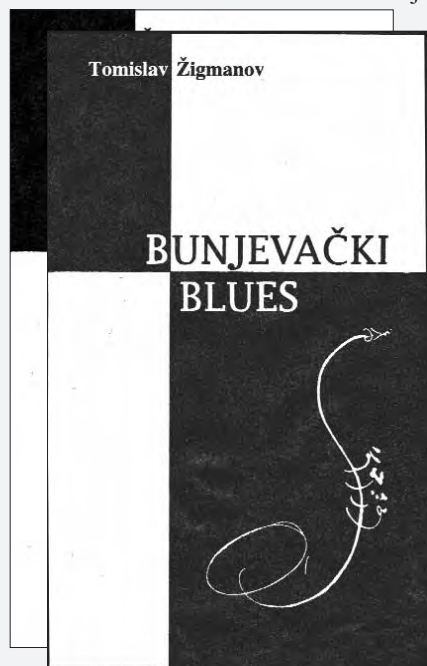
Centralno mjesto u ovom tematski uskrsnjem
broju »Zvonika« zauzima uskrsna poruka
subotičkog biskupa mons. Ivana Penzesa. Osim
događanja u Subotičkoj biskupiji, govori se o
aktivnostima Hrvatske čitaonice i Bunjevačko-
šokačke knjižnice »Ivan Kujundžić« a zabilježen je i
veliki uspjeh Nevene Mlinko koja se plasirala na
republičko natjecanje recitatora.

Prijedlog tjedna

Bunjevački i »crni« blues(evi)

TOMISLAV ŽIGMANOV:
»BUNJEVAČKI BLUES«
 (SAMIZDAT, SUBOTICA, 2002.)

Na jednoj od stranica svoje prve knjige Tomislav Žigmanov je u stalom veoma razložno citirao Martina Heideggera: »Idi, i nosi grešku i pitanje stazom svojom.« (»Raskrivaj«, 1998.). Ta staza ga je odvela, misaonoga pjesnika, svedene fraze, mučenoga pitanjima, često bez odgovora, na onu zavičajnu njivu koja ga mami mirisima dje-

tinjstva, običaja, rituala, pokreta i grimasa predaka kojih sada već više nema. Babilon, za Žigmanova enigmatična je riječ, upravo radi različenog u riječima, a prvotni pogled u sebe u vlastiti slik, na lik je alternativni razmrskanoga zrcala koje se, nad čitavom našom modernom, zrcali tek u fragmentima, tek u predodžbama. Njegova poetska alegorizacija, kako ju je definirao dr. Krunoslav Pranjić, ima odlike izvjesna pogleda, iskaza sred labirintolike zbilje, sigurnoga »kaosa sa primjesama bezumlja«. Užasnuto silom svakidanjeg, ili, kako bi nam glasoviti nadrealisti govorili: sivom jasnošću stvari, zgranuto nad benignim »letargičnim drijemežom mrtvaje«, Žigmanov u

pjesmi, traga za famoznom onom raspu-klinom koju je mario *Gide* u svojim so-tijama i romanima. Očajan nad fatalnim našim kašnjenjima, što nas prate još od vremena našega romantizma kada je po-lustoljetni razmak i *Silvija Strahimira Kranjčevića* i *Vladimira Nazora*, na ve-likomu valu romantičarskoga duha, imao pred sobom i u dvadesetomu vije-ku, pominjući čak i postmodernu, koja u nas nailazi naknadno, ipak jednom Žig-manov »jesen našeg nezadovoljstva« traje najradosnije usred sveopće manipu-lacije ličnošću, u razini, u kategoriji ko-ja je unekoliko komplementarna Tišmi-noj »uporabi čovjeka«. Rapsodičnost li-rike Žigmanova nije usadena u opis no u izbor. Otuda u antologijske pjesme »Bu-njevačkog bluesa«, knjige bolne i nalik na litaniju tužnih napjeva, napisane i umjesto predaka koji nisu zborili naglas, idu naslovi »Pregača« i »Tunja«. Tu se, odmah potom, otvara pitanje dijalekta. *Zlatko Romić*, u »Tolmaču« (»rič po rič«), veoma točno napominje: »Tunja nije dunja.« U Žigmanovljevim pjesma-ma i u njegovim zapisima nema tzv. pr-vih pasosa koji se precrtavaju ili prešut-kuju. Ličnost njegova, veoma ozbiljno i upečatljivo najavljena njegovim djelima, pojavljuje se pred nama, zamišljena, usredsređena, opsesivno postavljena pred brigama i nemarom ovoga svijeta. Sve je izazovno, bez šavova, bez nabora, u znaku velikoga nezadovoljstva jedne, možda baš i ove zime. Žigmanov je sti-gao.

Dr. Draško Ređep (iz »Zlatne grede« - redakcija urednikova, prim. R. G. T.)

SAM »LIGHTNIN« HOPKINS:
»ALL THEM BLUES«

Kada je prije nepunog desetljeća premi-nuo legendarni blues-trubadur, *Sam »Lightnin« (Munjeviti) Hopkins*, taj je glazbeni idiom, i cijeli žanr tog bazičnog segmenta, u biti afroameričke popularne glazbe kraja 19. i cijelog 20. stoljeća, iz-gubio najvažnijeg predstavnika izvor-nog, tekšaškog bluesa, koji, uz onaj, Delta-Mississippi, predstavlja abecedu bluesa, najbitnijeg i najrelevantnijeg re-

pera svakolike svjetske etno-folk glazbe-ne ostavštine ne samo američkih Crnaca, već i cjelokupne suvremene popularne

glazbe. Hopkins je rođen davne 1912. u blizini tekšaške prijestolnice, Housto-ne, i bio je jedan od posljednjih pred-stavnika akustičnoga, autentičnoga country-bluesa, koji se, međutim, kon-cem 50-ih i ranih 60-ih godina prošloga stoljeća vrlo brzo akomodirao urbanome obliku žanra, i u vrijeme obnovljenoga interesa za izvorni, »crni« američki blu-es, kako u SAD, tako i u Evropi (posebi-ce Britaniji, Irskoj, Francuskoj, Nizo-zemskoj, Njemačkoj, Italiji i Skandina-viji, napose), tijekom 60-ih i 70-ih, sve do konca 80-ih, kada je preminuo, bio i, uz pokojnoga *John Lee Hookera*, te još uvek vitalnoga i aktivnoga, ali znatno mlađega, *B.B. Kinga*, najbitniji aktivni blues-umjetnik uopće, pod kapom nebe-skom. Vrhunski svirač akustične i elek-trične gitare, ponajbolji kada nastupa sam, sjajni tehničar u ragtime i finger-picking maniru, uvjerljiv pjevač i mašto-viti »pjesmar« (songster), koji je od svo-jih, autobiografski osnovanih blues skladbi načinio prave male »skaske« (»story-teller«), pokojni Hopkins ostaje, ponajviše na svom reprezentativnom, ponajboljem kompilacijskome albumu, »All Them Blues«, vrhunskim primerom savršenog sklada tradicije, tehničkog sa-vršenstva, iskonskog, nepatvorenog ta-lenta i uspješnoga osluškivanja bila (no-voga) doba. ■

Miro Gavran, književnik

Ovo je moje razdoblje

Razgovarala: Marija Šeremešić

Miro Gavran je najizvođeniji hrvatski dramski pisac u proteklih desetak godina. Djela su mu prevedena na 17 jezika, a vidjelo ih je više od milijun gledatelja. Diplomirao je dramaturgiju na zagrebačkoj Akademiji za kazalište, film i televiziju. Kao dramski pisac debitirao je 1983. godine s dramom »Kreontova Antigona« u uglednom zagrebačkom kazalištu »Gavella«. Važniji kazališni komadi su mu: »Čehov je Tolstiju rekao zbogom«, »Noć bogova«, »Muž moje žene«, »Kad umire glumac«, »Zaboravi Hollywood«, »Veseli četverokut«, »Sve o ženama« i drugi.

Napisao je šest romana, šest knjiga za djecu i tinejdžere, devet igrokaza, jedan filmski scenarij, nekoliko radio-drama. Za svoj literarni rad dobio je petnaestak kazališnih i književnih nagrada, a među njima i međunarodnu književnu nagradu Central European time u Budimpešti 1999., za cjelokupan opus, koja se dodjeljuje najboljim srednjoeuropskim piscima. Godine 2001. objavio je knjigu odabrane drame u kojoj se našlo 12 drama nastalih u proteklih 20 godina. Živi u Zagrebu, kao profesionalni pisac, sa suprugom *Mladenom Gavran*, glumicom teatra ITD i sinom Jakovom. Miro Gavran je gostovao polovicom rujna prošle godine u Somboru u HKUD-u »Vladimir Nazor«. Razgovor s ovim istaknutim književnikom vođen je nakon više mjeseci u Hercegovcu, u Hrvatskoj.

▶ Tijekom boravka u Somboru nismo imali mnogo prilike za razgovor. Kakvi su dojmovi nakon prvog gostovanja u našem gradu?

Mislim da je moj boravak u Somboru, s umjetničke strane, bio izuzetno uspješan. Književni susret u HKUD-u »Vladimir Nazor« protekao je u ugodnoj atmosferi. U isto vrijeme mi je od strane profesionalnih glumaca u somborskom teatru izvedena predstava »Pacijent doktora Freuda«. Smatram da je ta predstava bila dobro napravljena, jer sam saznao da je bilo dosta repriznih izvedbi i da ona živi i veseli kako glumce, tako i publiku koja je gleda. Zbog svega toga mi je boravak u Somboru ostao u lijepom sjećanju.

▶ Vi ste čovjek koji ne miruje. Vjerojatno je već bilo nešto realizirano u međuvremenu i hoćemo li imati priliku sresti Vas ponovno?

Nakon tog mog gostovanja u Somboru, gdje sam bio sa svojom suprugom Mladenom Gavran, glumicom kazališta ITD, pokrenuo sam teatar »Gavran« i u režiji *Ide Bukvić* izveli smo prvu predstavu »Hotel Babilon«, koja je doista postala pravi hit. S ovom predstavom gostujemo po Hrvatskoj, a imamo već dosta poziva i za gostovanje u inozemstvu. Mislim da bi bilo divno kada bismo napravili jednu turneju, baš po Vojvodini. O tom smo već razmišljali, tako da će to biti pravi povod da se ponovno susretnem s publikom u Somboru i Vojvodini.

▶ O Vašim djelima se puno govori, postali ste top pisac i većeg dijela Europe. Izvode Vas mnoga kazališta. Što Vi možete reći o tome?

Imao sam dvanaest kazališnih premijera u Hrvatskoj, što je apsolutno najviše u Hrvatskoj, a i jako je rijetko u Europi. U Slovačkoj su mi napravili čak i »Gavran fest«, jer trenutno šest profesionalnih kazališta igra moje drame ili komedije. Dobro se kotiram u još nekoliko europskih zemalja. U SAD sam imao šest premijera, a u tijeku su pregovori s nekoliko kazališta u Južnoj Americi i Europi.

▶ Uspješnog pisca prate i priznanja. Čini mi se da je ovo razdoblje veoma dobro za Vas:

Moj roman uvršten je na »Ibijevo« časnu listu. Roman »Judita« nominiran je za »Inpak Dablin« literarnu nagradu, koja je jedna od najznačajnijih u svijetu. U Poljskoj mi je tiskana knjiga drama, a moj posljednji roman »Krstitelj« u tvrdo korićenom izdanju rasprodan je za tri mjeseca, pa je izašlo i drugo izdanje, tako da je ovo razdoblje bilo izuzetno dobro za mene.

▶ Kakvo je Vaše mišljenje o amaterskom teatru?

Među ljudima, koji se bave amaterskim teatrom, imam puno prijatelja, dragih ljudi i mislim da amateri mogu biti inspiracija i profesionalcima, kao što su profesionalci inspiracija amaterima. Moja

Miro Gavran

je teza da će ona zemlja koja zanemari amaterizam izgubiti publiku za profesionalni teatar. Na organizacijskom planu mislim da bi festival morao duže trajati, recimo tjedan dana. Da bude izvedeno što više predstava, kako bi se više ljudi upoznalo sa stvaralaštvom amaterskih kazališta.

▶ Dan ima 24 sata, a Vi, čini mi se, radite i više. Imate li slobodnog vremena?

Slobodno vrijeme kod mene baš i ne postoji. Ako uhvatim slobodnog vremena uvijek nešto radim, skiciram. Valjda kao učiteljsko dijete ne znam drugačije nego samo nešto raditi.

▶ Godine prolaze. Razmišljate li na isti način kao što ste i prije?

Kada razmislim kako sam osjećao i razmišljao prije dvadeset godina i sada, ne vidim razlike. Ja sam od ljudi koji ne misle da su godine nešto loše. Možda na drugačiji način pristupam životu. Nisam sklon ovom ateističko-materijalističkom pogledu na život i na svijet. Zato ne poznajem krize srednjih godina. To je za mene nepoznanica i nadam se da će tako i ostati. Moje je da radim, da uživam u životu djela, pa prema tome nastojim biti kreativan.

U povodu 130. godišnjice A. G. Matoša

Europski intelektualac u Hrvatskoj

U subotu, 12. travnja Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica »Ivan Kujundžić« iz Subotice, priredile su u subotičkoj Gradskoj biblioteci predavanje u povodu 130. godišnjice rođenja *Antuna Gustava Matoša*, o kojemu je govorio umirovljeni zagrebački profesor stilistike *prof. dr. Krunoslav Pranjić*. Voditelj je bio profesor filozofije i spisatelj, *Tomislav Žigmanov*. U izuzetno zanimljivom predavanju, punom erudicije, fakata, geopolitičkih i anegdotskih natuknica, profesor dr. Pranjić u jednom je momentu, glede svih onih koji estetske i etičke vrijednosti cijene brojem »ispravnih« krvnih znaka, zamijetio, kako »najveći hrvatski pjesnik i nije bio 'čist' Hrvat, jer, eto, majka mu je podrijetlom bila Sudetska Njemica«: samo jedan mali primjer intelektualne i globalistične širine duhovnih svjetonazora intelektualca koji razmišlja »europski i svjetski«, a štuje i cijeni svoj narod, svoju duhovnu i kulturnu baštinu. Predavanje vrijedno pozornosti, u svakome mogućem smislu.

Tomislav Žigmanov i prof. dr. Krunoslav Pranjić

Predstavljene knjige Tomislava Žigmanova

U tavankutskom Domu kulture u petak, 11. travnja, predstavljene su knjige profesora filozofije *Tomislava Žigmanova* »Iza efemerija svakodnevlja« (eseji) i poetska zbirka »Bunjevački blues«.

Neposredno prije predavljanja knjiga otvorena je izložba crteža ilustratora »Bunjevačkog bluesa«, arhitekta *mr. Ivana Rudinskog*, kao i slika subotičkog multimedijalnog umjetnika *Matije Molcera*. I crteži magistra Rudinskog i slike profesora Molcera nastale su potaknute poezijom profesora Žigmanova, stihovima iz knjige »Bunjevački blues«.

O likovnim radovima govorio je književnik i publicist *Lazar Merković*, a novinar *Zlatko Romić* je pročitao nekoliko pojašnjenja iz njegovog »Tolmača«, koji je integrativni dio cjeline knjige »Bunjevački blues«. Samo predavljanje knjiga

bilo je dobro posjećeno, a o »Bunjevačkom bluesu« i knjizi eseja »Iza efemerija svakodnevlja« govorili su profesor *dr. Krunoslav Pranjić* (Zagreb), novosadski znalac pisane riječi *dr. Draško Redep*, te *mr. Andrija Kopilović* i književnici *Lazar Merković* i *Matija Molcer*, iz Subotice.

Predavljanju su prisustvovali, među ostalima, ispred Veleposlantsva Republike Hrvatske u Beogradu treći tajnik *Stipan Medo* i savjetnica za medije *Ivana Sutlić Perić*, generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu *mr. Ivan Bandić*, te konzul prvog razreda u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici *Miroslav Kovačić*, kao i brojni predstavnici hrvatske zajednice u Vojvodini.

D. D.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

A. G. MATOŠ (1873. - 1914.)

Antun Gustav Matoš je rođen 13. lipnja 1873. godine u Tovarniku, u Srijemu. Preminuo je 17. ožujka 1914. u Zagrebu. Odgojen je u Zagrebu, a u šestom razredu napušta gimnaziju i odlazi na Vojnu veterinarsku školu u Beču, koju nije svršio. Ne podnoseći vojničku disciplinu, dezertira iz vojske 1894. godine i iz Petrovaradina bježi u Beograd, gdje živi i izdržava se kao čelist, novinar i spisatelj. Noseći masku cinika cijeloga života, u biti je uvijek bio

lirik, a u intelektualnome i moralnome pogledu živio je u proturječjima. Uspješno se ogledao u više književnih rodova: pisao je pripovijetke, crtice, feljtone, eseje, putopise, književne, glazbene, likovne i kazališne kritike, pjesme, a okušao se i u dramskome radu. Bitnija djela: »Iverje«, »Novo Iverje«, »Ogledi«, »Vidici i putovi«, »Umrne priče«, »Naši ljudi i krajevi«, »Moralist i druge satire«, »Pečalba«, »Feljtoni i eseji«, i druga.

OBLJETNICA **CARL BARKS (1901. - 2000.)**

»Pravi tata« Paje Patka

Na današnji dan prije točno tri godine, umro je najbolji i najosebujniji od svih animatora u studijima Walta Disneya, *Carl Barks*, koji je najzaslužniji što je pod njegovom rukom i majstorskim potezom kičice i olovke, Paja Patak (Donald Duck) postao najpopularnijim crtanim likom, nadmašivši čak i Disneyevo prvo čedo, Mickeyja Mousea (Miki Maus). Osebujni talent Carla Barksa ukazao se ponajviše prilikom nastajanja Raje, Gaje i Vlaje, Pajinih sestrića, koji su njegova čeda. Pokojni Disney tada premješta Barksa s filmova na stripove, ali stiže Drugi svjetki rat, posla je sve manje, i Barks se staje baviti uzgojem pilića. No, već 1942. dokazuje da mu je više stalo do pataka no pilića, vraća se Disneyu,

prodaje farmu i piliće i utvrđuje svima znani lik prgavog, dobrodušnog i pravdoljubivog Paje Patka, u vječitoj svađi s okolinom i svijetom u kojemu se ne snalazi, i koji ga ne razumije, kao što je, uostalom, s većinom i nas slučaj. Barks je izmislio i Bajju Patka, nepopravivoga tvrđicu, ali lukavog pobjednika, ovaploćenje ostvarenja američkoga sna i uopće, kapitalističke životne filozofije. Barks je stvorio više od pet stotina stripova, a izmislio je i likove Ujka - Staje, Cakanoga Cajje, Proke Pronalazača, četiri Buldoga, Magu Vračarević, Gutu, Baka - Katu i mnoge druge, manje znane junake. Penzionerske dane, do smrti, proveo je slikajući.

Vijesti

MARK OLSON & »THE CREEKDIPPERS« U ZAGREBU

Prošlog su tjedna pred zagrebačkom publikom nastupili *Mark Olson* i skupina »The Creekdippers«, band sastavljen od iskusnih američkih alternativ-rock glazbenika. Olson je, nakon što je napustio sjajni sastav »Jayhawks«, sa svojom jednako glasovitom suprugom, kantautorkom country-rock orijentacije, *Victorinom Williams*, pokrenuo pravi maleni porodični peteročlani sastav i zagrebačku publiku oduševio neizmjerom pozitivnom energijom svoje glazbe i pojave.

Zagrepečani su, ipak najveće iznenađenje i radost doživjeli otvorivši booklet novoga albuma Olsona i skupine, prepun fotografija zabilježenih u Hrvatskoj tijekom 30-ih godina minuloga stoljeća.

Uoči europske turneje

Tko prije Stonesa?

Nakon što su na posljednjoj (nadam se ne i bukvalno posljednjoj), naj-svježijoj, bolje kazano, svjetskoj turneji legendarnih »Rolling Stones«-a, od Indije do Balkana, predgrupe bili i, među inima, australski rockeri »AC/DC«, teksaški boogie-hard rock-blues trio »ZZ. Top«, te kulturni britanski gitaristički mag, *Jeff Beck*, raspre u Beogradu i Zagrebu oko njihovih predgupa na aktualnim nastupima, na

ovim našim prostorima, ne prestaju. Kako za sada stvari stoje, bit će to, u Beogradu, na hipodromu kod Careve ćuprije, najvjerojatnije, »Partibrejkers«, a u Zagrebu, po svemu sudeći, »Parni Valjak«. No, kada su Jagger & škvala najbogatijih umirovljenika svijeta u pita-nju, ništa se s sigurnošću ne može ustvrditi... Uostalom, kolovoz i nije tako daleko, pa ćemo vidjeti sami.

»AMERICANA NIGHT« U

NOVOSADSKOM »PIPING« KLUBU

Minulog tjedna se u kultnome novosadskom klubu »Piping« održala večer američke rock-glazbe. Pjesme legendarnih velikana žanra, *Woody Guthrie-a*, *Gene Clarcka*, *Rocky Ericksona*, *Neila Younga*, skupina *The Byrds*, *Green On Red*, *Dream Syndicate* i *Husker Du*, izvodili su beogradski glazbenici iz skupine »Uncut/Ventolin«. Prije i nakon njihove »žive svirke«, prigodnu glazbu američkih rock-umjetnika puštao je *Predrag Đuran*, inače urednik kulturne rubrike novosadskog »Građanskog lista«.

DR. PRANJIC O KRLEŽI

U ponedjeljak, 14. travnja, održana je promocija knjige »O Krležinu stilu & koje o čem još«, autora profesora dr. *Krunoslava Pranjića*, koju je tiskao zagrebački nakladnik »ArTresor«. Promocija se održala u odajama kluba novosadskoga nakladnika »Prometej«, a na njoj su, osim autora, govorili i *Ivana Živančević Sekeruš*, prof. *Tomislav Žigmanov*, dr. *Draško Ređep*, te prvi čovjek »Prometeja«, urednik ove renomirane kuće, *Zoran Kolundžija*. Povod za ovu večer je 110 godina od rođenja velikoga hrvatskoga spisatelja i intelektualca *Miroslava Krleže* (1893.-1981.).

Futurističke teorije

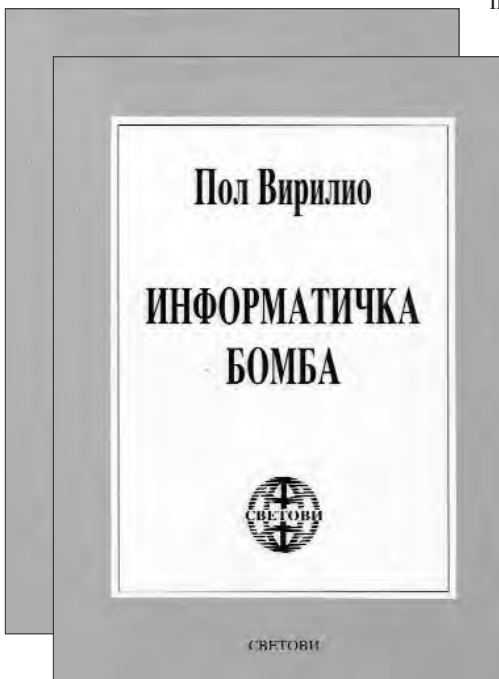
Svijet se ne završava

Nakon što se 1989. godine, u časopisu o američkoj vanjskoj politici »The National Interest«, pojavio članak *Francisa Fukuyame* »Kraj povijesti?«, s obzirom na mali tiraž časopisa i relativno nepoznatog autora, članak je imao sve uvjete da prođe neopazice, ali se desilo upravo suprotno. »Kraj povijesti?« postaje vrlo moderna tema za brojne polemike, koje traju do danas, širom svijeta. Francis Fukuyama je svoju najnoviju knjigu intrigantno naslovio »Kraj čovjeka«, u kojoj promišlja o posljedicama biotehničke revolucije i o uvodu u »meku tiraniju«. Fukujama iznosi tvrdnju da »ne smijemo sami sebe smatrati robovima koji imaju obvezu prema neumoljivom tehničkom napretku, ako taj napredak nije u službi čovječjeg usavršavanja«.

Nakon postignuća biotehničke revolucije, Fukuyama upozorava da bi genetički inženjering mogao dovesti do neke vrsti meke tiranije, kao što je ona u »Najboljem od svih svjetova«, gdje su svi sretni i zdravi, ali su svi zaboravili šta znače riječi: nada, vjera, strah i borba.

I doista, da li se čovjek približava svom kraju u ovom našem dobu, koje karakterizira masmedijska ponuda i potražnja sintetičkog užitka, o kojoj jedan od kreativnih direktora reklamne industrije, *Frederic Beigbender*, u svom romanu cinično naslovljenom »129,90 kn« (u originalu »99 F«), decidirano piše sljedeće: »Da bi podjarmila čovječanstvo reklamna industrija izabrala je prikrivanje, podatnost, zagovarivanje. Živimo u pravom sustavu dominacije čovjeka nad čovjekom protiv kojeg je čak i sloboda nemoćna. Uljepšava se svako kritičko promišljanje, a svaki pamflet pojačava privid njezine sladunjave tolerancije«. Sukladno tome, Beigbender upozorava na opasnost od »reklamnog totalitarizma« koji će uniformirati svijet. Povod za preispitivanje i traganje za istinom, koja odgovara objektivnosti i koja nas zaista oslobađa, pored intrigantne Fukuyamine knjige, svakako su i riječi msgr. nadbiskupa *Stanislava Hočevara*, koje je izrekao na tribini »Istina kao norma komunikacije«, prije izvjesnog vremena održanoj u Subotici. »Kako tražiti istinu u tolikim događajima koji se tako mijenjaju; u pluralizmu, u vrijeme relativizma i

kada smo svi posebno predani senzacionalizmu i nekim velikim, posebitim događajima«, rekao je tom prilikom msgr. nadbiskup Stanislav Hočevar. Promjena slike svijeta je, nedvojbeno, u tijeku, a pravo je pitanje da li se gubi prvotni cilj tehne kao saznanja. *Hajdeger* je kraj humanizma vidio kroz prevlast tehnologije radi same tehnologije, dok suvremeni francuski mislilac *Paul Virillio* sa negativnim predznakom ukazuje na pokušaj prevazilaženja vremena kao kategorije i pokušaja da se živa materija vječno održi, a takođe je u svojoj knjizi »Informatična

bomba», kritičan i glede prakse zamjene odvojenih dijelova mehanike na ljudskom organizmu koje se već sada odvija, kao i prema supstituciji kloniranih tijela. Na početku XXI vijeka, u eri informacija, kompjuterski simulirana tijela žena i muškaraca su potpuno androgina, poput likova iz cyber-stvarnosti filmova »Kosač« ili »Tron«, dok nove masmedijske »zvijezde« izazivaju pažnju javnosti samo zato što nose etiketu medija, kao proizvodi kloniranog publiciteta. U jeku rasprava o temi globalizacije, interesantna je jedna usporedba nadbiskupa Đenove *Dionigija Tetamanzija*, papinog savjetnika za pitanja bioetike i genetike, u njegovoj knjizi »Globalizacija: Izazov«,

kada u jednom dijelu svoje knjige nadbiskup Tetamanzi govori o globalizaciji kao o »Faustu modernog doba«. Nad ovom usporedbom se možemo zamisliti, ali kao što kaže papa *Ivan Pavle Drugi*: »Globalizacija, a priori, nije ni dobra ni loša, biti će ono što ljudi od nje naprave«. Komunikacijska brzina jedna je od stvari koje karakteriziraju naše doba. Nije sporno da nam umjesto standardizacije treba razmjena u vidu međusobnog obogaćivanja, ali je činjenica da za razumijevanje nije dovoljna razmjena informacija. Ako nismo sposobni dati informacije stavimo u opći kontekst, onda su te informacije neupotrebne. Zapitajmo se što je ono, što legitimira neko biće kao ljudsko biće? Autoritarno, opsesivno zgrtački karakter, kao dominantna karakterna struktura srednjih klasa od XVI vijeka, preobrazio se u tržišni karakter do kraja XX vijeka, zasnovan na doživljavanju sebe kao robe i vlastite vrijednosti, ne kao upotrebne, nego kao razmjenske vrijednosti, kako ističe *Erich From* u svojoj još uvijek aktualnoj knjizi »Biti i imati«, u odjeljku posvećenom pitanjima tržišnog karaktera i kibernetike religije, ali isto tako, ne zaboravimo da je u Hegelovoj filozofiji čovjek spoznao da pripada svijetu, a ne svijet čovjeku. Upravo je etika ono što legitimira neko biće kao ljudsko biće i zbog toga su dragocjene riječi msgr. Stanislava Hočevara, koje je izrekao na pomenutoj tribini da je za one koji rade na području masmedija osobito važno da oblikuju svoju savjest kroz stalno traženje istine, a što se pak nauke tiče, ogroman utjecaj tehnike na suvremeni život, stvorio je pogrešan utisak da je nauka samo nešto hladno i mehaničko, bez maštovitosti. Nauka će i dalje težiti metodom eksperimenta proučavanju ravnoteže i simetrije, a naučne jednadžbe i dalje će izražavati divne istine zvjezdanih maglina i električnih napona. Nauka će biti ono što ljudi od nje naprave, baš kao što je to slučaj i s masmedijima. Tvrdnja da se svijet ne završava, izražava optimizam kao prihvatanje svijeta sa svim njegovim protivurječnostima i zebnjama, sa povjerenjem u njegovu konačnu sudbinu.

Z. Sarić

POETSKI KUTAK: Delimir Rešicki

Najznačajniji hrvatski postmodernist

Delimir Rešicki (1960.) književnik je, esejist, rock kritičar, najznačajniji pjesnik uopće, postmodernoga hrvatskoga pjesništva. Uvršten u niz antologija i pregleda hrvatske poezije i proze. Kao samostalne knjige objavio: »Gnomi« (poezija), Zagreb, 1985., »Tišina« (tekstualna potraga), Osijek, 1985., »Sretne ulice« (poezija), Osijek, 1987., »Die, die my darling« (poezija), Zagreb, 1990., »Sagrada familia« (proza), Zagreb, 1993., »Ogledi o tuzi« (esejistika), Zagreb-Osijek, 1995., »Knjiga o anđelima« (poezija), Zagreb, 1997., »Bližnji« (prikazi i ogledi) Osijek, 1998.

Mjesto koje danas zauzima poezija i proza Delimira Rešickog, mjesto je poetičkog oslonca mnogih mladih autora prijelaza osamdesetih u devedesete. Rešicki u svojim pjesmama pokazuje izniman osjećaj za spajanje fluidne blagosti i intenzivne, gotovo tragične tamnosti. Taj će susret tamnoga i intenzivnoga s blagošću, utjeloviti poetiku prve mu zbirke pjesama, naslovljene »Gnomi«, dok se njegova sljedeća knjiga »Tišina«, daje prepoznati kao jedno od rijetkih mjesta u književnosti osamdesetih, na kojemu se pohranjuju i tragovi A. B. Šimića i rock and rolla. Posebnu pozornost izazvala je zbirka »Sretne ulice«, nakon koje je uslijedio već spomenuti niz odgovora drugih autora na snažnu i inspirativnu intermedijalnu vrpču, koju je nudila ta knjiga. Književnost koja nastaje krajem stoljeća rezultat je kondenziranja iskustava medija, te se sve više govori o transmedijalnosti kao pojmu koji podrazumijeva korespondenciju literatura »ne samo s vizualnim medijima, već i sa svim drugim oblicima medijski posredovane stvarnosti uz izravno referiranje na zbilju«, kako piše Sanja Jukić u svom tekstu »Transmedijalnost u poetici Delimira Rešickog«. U istom tekstu upozorila je na korespondenciju s audiovizualnim medijima (rock.glazba, film, video), te načelo citatnosti, kao temeljna načela gradnje tekstova ovog spisatelja. U njegovoj književnoj proizvodnji postoji tendencija žanrovske nedefiniranosti tekstova i intertekstualna pozicija, te fragmentarnost iskaza. Poetika Rešickog upućuje na sinkretizam postmodernoga vremena i

njegovu sklonost detabuiranju. Za razumijevanje ovakovoga koncepta poezije i proze, potrebno je uputiti na situaciju u književnosti za koju Branko Ćepec kaže da je zahvaćena procesom među-žanrovskoga prožimanja, te »da smo sve bliži situaciji kada ćemo morati češće govoriti o sintetičkoj literarnoj vrsti, u kojoj ćemo prepoznavati naučene simptome, ali koje nećemo moći jednostavno zvati romanom, pjesmom ili pričom«.

Delimir Rešicki je član Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog novinarskog društva. Živi u Osijeku.

SRETNE ULICE

II.

ovaj je trg
maloumni trgovački papir
sumrak tek repetiran plebiscit svjetlosti
mirmo
mekim šumovima erotiĉnog šinjela
potpisan u tvojim prohladnim venama

tamo gdje prestaje đubrište

niĉu montažne cvjećarne
u kojima se prodaju nezaboravna slova:
tvoje sunĉane naoĉale
ekstatiĉan rafal
umilna gitareska ljeta
njegov dugi, dugi revolverski poljubac
uspavan na barikadama
kiromant con bendit
u barkama tvoje usne
na otvorenoj puĉini

IV.

na svome hrbatu
po svojim stegnima
u haustoru u komu su klinĉi
vulvu naslikali kao romboid
kineskog zmaja po sredini svemira
u koga se vinula valera
na svome stomaku
po svojim oĉima
po zemljovidima mehaniĉara
koji putuju zemljom
otkupljujući užad
satkanu od tvojih bespolnih glasnica
na svome potiljku
po aortama ljubavnika
u kojima kljuĉaju
taximetri otmjene prostitucije
kada suludi sekreti jeseni
plaĉu u oĉima prodavaĉa kino karata
za bronĉanim prahom božanske grete
koja cijele noći obilazi napuštenu dvoranu
i

s ulegnutih stolica
otire tragove svojih usana
i nikada neće umrijeti
na formularima u ĉijim se pagodama
specijalno testiraju inteligencija i
kiĉmena moždina
po grilandama i gondolama
smirenim
slikovnicama predgrađa
sasvim blizu k tebi
kako bih mogao gledati
kako se u teškim mukama
ispod mirne površine vode
rađaju koralji i genocid

zato napiši, napiši me
bilo ĉime ulico
pisati znaĉi depilirati
tvoje podatne jezike

Spartak Dulić, akademski slikar

Treba postavljati radikalna pitanja

*Prvo sam skužio što ne želim * Politika je svjetski problem * Moraš rušiti da bi našao svoj rukopis *
Prije podne činovnik, popodne umjetnik*

Razgovarao: Nikola Perušić

Ako je točna izreka da je ime znak onog tko ga nosi, akademski slikar Spartak Dulić je pravi primjer. Snažni duh koji traži slobodu i koji opstaje sukobljujući se i motivirajući i druge da se izbore za svoje mjesto pod suncem. Potpuni individualac, koji sazrijevajući otvara nova prostranstva zajedničkih lutanja. Ukoliko ste hrabri da iskoračite iz main-streama, dobili ste odlično društvo. Bivši Subotičanin, nekadašnji ilustrator »Glasa ravnice«, postao je akademski slikar i profesor škole za tekstil, dizajn i primijenjene umjetnosti u Osijeku.

► Niste odmah nakon srednje škole krenuli na akademiju, kako je to utjecalo da sa nekim promišljanjem uđete u umjetnost i tu izrazite sebe?

To je ispalo slučajno. Još sam u srednjoj školi radio karikature i stripove, ali nisam nikad tome ozbiljno pristupao. No, nekako je došao period i mog osobnog sazrijevanja, promatrajući opće političke i društvene situacije oko sebe - onda sam skužio što ne želim. Tri puta sam predao prijemni za upis na fakultet, nisam odustajao. Kad vra-

tim svoj feedback, vidim da sam htio otići odatle. Gledajući cijelu tu ekipu koja je ostala, vidio sam da se oni nisu puno pomjerali u tom nekom promišljanju ni svjetskih kretanja, a nažalost niti onog što se dogodilo na ovim prostorima. Kad sam razgovarao sa tim ljudima, vidio sam da većina nije skužila što se dogodilo. To mi je dosta čudno, da li nisu htjeli biti svjesni i prihvatiti da su tu velika zla napravljena, ili sad što ide priča da su svi isto krivi. Ja se s time ne bih složio.

► Znači, prvi motivi su bili protivljenje...?

Ne samo protivljenje već i promišljanje, jer protivljenje nema neki smisao. U biti, kada postavljaš radikalna pitanja onda možeš dobiti neki odgovor, kad ne postavljaš kvalitetna pitanja ne možeš dobiti ni odgovore.

► Vi mnogo držite do principijelnosti, i kao takvog vas poznaju. Kako biste definirali principe po kojima funkcionirate?

Ako se baviš artom iskreno, a art je iskrena stvar, tu se ne može lagati, jer ako se lažeš, možeš biti feaker neko vrijeme, ali to se pročit kad-tad i to se jednostavno ogleda i na tvom životu. Stoga jednostavno pokušavaš iskreno reagirati na neke stvari, koliko su mogućnosti. Ali to je prvi motiv, jer kakav si u životu, takav si i u artu. Jednostavno iz te priče izlazi taj princip, mada ga ne bih uzimao kao princip, tvrdu priču. Čuj, svoje stavove mijenjaš, na primjer ono što sam radio prije tri četiri godine i kojim sam se vrstama arta bavio, ta stvar je išla i razvijala se, sada je postala nešto drugo. Kada uzmem sebe kakav sam bio prije četiri-pet godina i kakav sam sad, drugačiji sam. Nešto možda znam više, nešto možda znam manje...

► Imali ste jednu fazu na početku sa jakim kontrastima crno-bijelo, nekim malo morbidnim motivima...

Da, to je vjerojatno povezano i sa godinama, i sa emocijama, i sa onim što ti se sve dogodi u životu, na što reagiraš. Ja sam promišljao, počeo sam prvo sa tim crtežima, tu je bilo i tog action paintinga, malo kubizma i nadrealizma, a to su klasične

Dulić u društvu učenika

akademske priče. Onda kasnije analiziraš, promišljaš, radiš i onda ide onaj najteži dio. Najteži dio je kada diplomiraš, kako preživjeti poslije toga, umjetnički preživjeti. Poslije diplome treba preživjeti tih pet godina, odnosno, ako uspiješ zaboraviti sve ono što si naučio, tu akademsku priču. Znači moraš zaboraviti sve što si naučio i onda rušiti to akademsko. Moraš rušiti i tražiti svoj rukopis, svoj stav naspram nečega u kom ćeš smjeru ići. Ja nisam bio siguran hoću li ostati u Osijeku, jer smatram da sam bio sam ili sa dva-tri čovjeka, da ne bih uspio preživjeti, ali kažem, našlo se tu nas šest-sedam i jednostavno u toj komunikaciji smo jedno drugom pomagali, imali smo vezu sa Zagrebom i mislim da smo uspjeli artistički preživjeti. Treba imati energije, treba biti u moovingu, pratiti stvar da bi radio na sebi. Jer, kada se zatvoriš u svoj svijet, a mislim da to umjetnik danas ne može, niti ima prava - ja kao nešto slikam, slikam, ali to nitko ne razumije - to je neka romantičarska priča 19. stoljeća, to više nije aktualno. - taj koncept arta uopće više ne postoji.

► Kakav je koncept današnjice?

E, vidiš. Današnji koncept je zaje**na stvar. Nekada je bio problem, ne znam, Istok-Zapad, a danas ti je izgleda problem ta demokracija, odnosno ta globalizacija, odnosno problem je politika. Danas je politika svjetski problem. I mislim da umjetnost danas ide u tom smjeru. Vidimo što se događa u svjetskoj politici, a mi nismo van te svjetske politike. Ta priča Bush-Saddam! Dogodila se jedna paranoična shizofrenič-

na situacija da ako si protiv rata, praktično si na strani Saddama. Mislim to je to baš paranoično, tako ispada. Opet, ako si za ovu priču američku, neke agresivne politike gdje se institucije mimoilaze poput Ujedinjenih nacija, tako da ti naftni lobiji i anglosaksonski kapital gazi i ruši - ali to je danas tako - mislim da je to danas svjetski problem. Imamo tu antiglobaliste, imamo dosta toga što se danas propituje u tom smjeru demokracije, odnosno, da li se uopće pod patronatom demokracije stvorio samo neki paravan za moderne kolonizacije. Znači više nećemo porobljavati male sa oružjem, nego sa kreditima.

► **Sada ste spomenuli određenu vezu koja postoji između politike i umjetnosti, i da se to reflektira i na umjetnost.**

Politika i umjetnost - vječni problem oko kojeg su se mnoga koplja lomila. Umjetnost uvijek reagira na društvo i ono je uvijek reakcija na neke stvari, artista mora uvijek biti u nekoj oporbi. Bez obzira kojoj političkoj opciji pripada: konzervativnoj, lijevoj ili desnoj, ali uvijek mora kontrolirati, kužiš. A ne mislim da to treba samo umjetnik raditi, to mora svaki građanin raditi praktički, da uvijek kontroliraš je li to to, ili nije, i da to mijenjaš. Zato kažem da je politika postala problem, jer nisu ovdje građani zbog političara, već suprotno - političar mora biti mali, sitan. On bi morao biti sluga i ponizan, a ne suprotno, ne treba građanin biti političaru sluga. A, to je na ovim prostorima dosta izraženo, no, vjerojatno, i vani, ali nisam bio vani pa to mogu pričati samo iz pretpostavke. No, vidimo da je vani ta reakcija javnosti na neke stvari uvijek žešća. Znači, ta svijest o tome, da on kao građanin čini društvo, je jača nego na ovim prostorima, jer su tu ljudi vjerojatno navikli na taj totalitarni sustav i uvijek traže nekog vođu. Mislim da je to čak i problem političkih stranaka što uvijek sve funkcionira po sistemu vođe. Imaš jednog vođu koji je u jednoj stranci i ljudi očekuju od jednog novog lika - tko je taj novi lik, tko je taj novi Tuđman, tko je taj novi Račan - koji će izvući stvar. To su apsurdni. Ne treba rješenja tražiti u pojedincima nego u programima. A to je prije svega građansko slobodno društvo, koliko se to može.

► **Sredstva, načini izražavanja umjetnika su tako oslobođena - to više nije samo jedno platno, to može biti neka elektronska instalacija ili materijali, performansi...**

Može, može, zašto ne. Nije umjetnost samo vješanja slika za zid, nije nikad ni bila.

Od pojave moderne do impresionizma, koji je završio tim tvrdim akademizmom, i koji je počeo samo svjetlo proučavati kao problem, kao estetiku, i onda kubizam koji je počeo proučavati neke druge društvene pojave, prije svega tu industrijsku revoluciju, koja je bila kada se pojavio kubizam. Kasnije, pojavom psihoanalize i *Sigmunda Freuda* imamo nadrealizam koji je reagirao, i to tako ide. Imamo kasnije osamdesetih u Americi pop-art. Imamo dakle *Warhola* sa pojavom tih velikih supermarketa koji se praktično tek sad otvaraju kod nas. Ovdje se tek stvaraju uvjeti za pop-art, to su dosta zanimljive stvari. Na Zapadu se neke stvari već propituju, taj kapitalistički sustav oni sad pokušavaju mijenjati. A mi ovdje - jedan se sustav srušio, mi moramo usvojiti taj zapadni sistem, a ujedno ga Zapad već propituje. I,

sada je takva situacija da moramo biti dosta brzi. Ako mali narodi žele opstati, moraju biti dosta brzi i fleksibilni, a to dosta teško ide, i veliki su otpori, i ljudi nisu navikli na promjene. Teško je ljude mijenjati. Naravno, svaka promjena izaziva u ljudima osjećaj straha i neugode. E, sad kako biti u cijeloj toj priči elastičan u tom nekom likovnom jeziku?

► **Da li je umjetnost možda taj most koji pomaže individualcu da se promjeni, ali isto tako i da svojom promjenom pomogne promjeni jedne...**

To je utopistička ideja da se preko arta može mijenjati društvo. Ne može se preko arta mijenjati društvo, može se samo ukazivati na neke stvari, reagirati, ali da možeš mijenjati, to ne. Jer zamislimo sad da je taj

Pariz, koji je početkom 19. stoljeća okupljao mnoge umjetnike, ostavio tu priču idućih sto godina. Nije mogao nastaviti sto godina. Zamisli neki grad u kojem samo umjetnici funkcioniraju, književnici, pisci - to bi bio grad luđaka, uopće ne bi mogao funkcionirati, on bi se veoma brzo urušio. Tako, da nekada je to bio Pariz, pa je nakon Drugog svjetskog rata tu priču preuzeo New York, pa je raspadom istočnog i zapadnog bloka preuzeo Berlin, danas je to London, ti se centri uvijek mijenjaju. Ali da se preko arta može mijenjati društvo, to ne.

► **Koja je vaša poruka učenicima?**

Ja radim u školi, imam nastavni plan i program koji mi propisuje ministarstvo obrazovanja. Držim se nastavnog plana i programa, i to je sada isto jedna luđačka situacija da sam prije podne činovnik, a popodne umjetnik. To je jedna cik-cik shizofrenija, kao da imam prekidač u sebi, kao u *Startraku*, samo se teleportiram: sada sam činovnik, sad sam državni službenik, imam svoje zadatke, svoje obaveze, a onda poslijepodne si umjetnik. E, sad dokle će to trajati, nemam pojma. Najgore ako to potraje cijeli život. Ali hvala Bogu, ja se evo krijem iza institucija, radim u instituciji. To je malo smiješno, zaje**vaš iz institucije. Onda ti ne mogu reći ah, anarhist, trash... Ovako j**i ga, imaš elitističku pozadinu.

► **Koje su još poteškoće artistskog djelovanja?**

Mnogi dužnosnici korijene uvijek vuku još iz socrealizma, i dočekuju umjetnike sa onim »oh, dobrodošli omladino, evo vam partijske knjižice, bilo bi dobro da se učlanite u neku stranku, pa da se mi sa vama fotografiramo, pa da tu skupljamo dnevno-političke bodove«. Mislim da su naša društva toliko kontaminirana politikom da to, hvala, ne prihvaćam. Mada preko toga možeš najbolje prosperirati. Vidi, jedan saborski zastupnik ima mirovinu 8.000 - 9.000 kuna, a jedan akademik 3.500. Znači, ako se postavi takav sustav vrijednosti, onda je teško djelovati. Normalne su stvari postale nenormalne. Normalno je da ljudi iz nekih manjih sredina odlaze, to je kao normalno, jer on je kvalitetan. Ali, mislim da je to nenormalna situacija, zašto ti kvalitetni ljudi ne bi ostajali, zašto im se ne bi omogućilo da ostanu, jer pojedinac čini instituciju, pojedinac čini jedno društvo koje može svojim kreativnim idejama to društvo dodatno obogatiti. ■

Feng Shui, drevna kineska filozofija i umjetnost

Pet simbola sreće

U životu je veoma važno imati stila. On nas upravo razlikuje od drugih i daje nam jednu jedinstvenu notu u oblačenju, življenju, pogledu na svijet, u opremanju stana, uređenju prostora. I baš zbog njega smo specifični i drugačiji. »Njegovo veličanstvo« stil je dio nas i naše svakodnevice.

Trenutno vas muče mnogobrojni problemi? Život ne možete složiti poput kutije žigica, težite harmoniji a ona izmiče? Imate problema u ljubavnom životu? Zabrinuti ste za svoju karijeru? »Glavni uzrok može biti uređenje vašeg doma«, riječi su Anne Marković, stručnjaka za prastaru kinesku filozofiju, Feng Shui. »Donald Tramp je koristi. Virgin airlines, The Bank of England, Ujedinjene Nacije je prihvataju, čak i Big Brother koristi ideje iz ove prastare umjetnosti.«

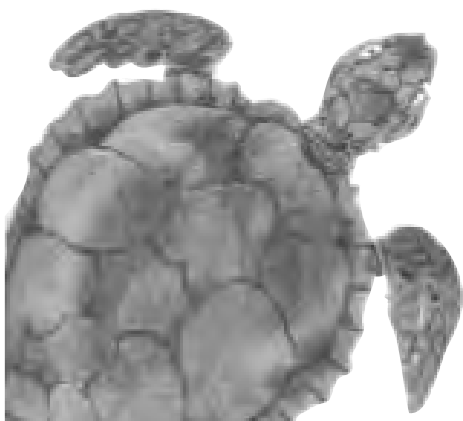

Anna Marković

► Na kojim principima počiva Feng Shui?

Drevnim Feng Shui znalcima je još prije više tisuća godina unatrag bilo poznato da mjesto na kome živimo, način na koji stanujemo utječe na zdravlje, energiju, odnose s drugim ljudima, raspoloženje, koncentraciju, a samim tim i na generalnu uspješnost u životu. Feng Shui predstavlja kinesku filozofiju, učenje jinga i janga, pomirenje svijetlog i tamnog, dobrog i lošeg, da bi čovjek mogao biti u ravnoteži. Po ki-

KORNJAČA:
sjever, zaštita,
dugotrajnost života,
sreća

neskoj filozofiji cijeli svijet je sastavljen od 5 elemenata, 5 elemenata na kojima počiva i Feng Shui: drvo – simbolizira razvoj, istok, učenje, planiranje; vatra – simbolizira jug, pokazivanje našeg uspjeha, slavu u životu; zemlja – simbol sigurnosti, ishrane; metal – simbol koncentracije i komunikacije; i voda – simbol duše, radoznalosti, izlaska u svijet. Tih 5 elemenata treba uskladiti u prostoru da bismo ostvarili harmoniju. Dominacija samo jednog nije dobra.

► Kako je Feng Shui došao kod nas i da li njegova primjena ima plodno tlo na našim prostorima?

Feng Shui kao filozofija, umjetnost, rođena je u Kini prije 5 tisuća godina. Velikim migracijama Kineza ova filozofija prvo se širila u Aziji, Australiji, potom u Americi, da bi iz Amerike stigla u Europu. Kod nas se pojavila prije četiri godine kao pojam koji je u ekspanziji. Principi funkcioniranja univerzuma su isti, bili mi na Balkanu ili u Kini. Elementi Feng Shui-a se nalaze i u narodnim arhitekturama. Kada je princip ispravan, uvijek ga je lako

primijeniti na konkretan slučaj. Naši simboli koji nas okružuju (kukuruz, muškatle, šling) mogu također imati pozitivan utjecaj kao i kineski zmaj, crveni feniks, kornjača, tigar. Kukuruz možete postaviti u krajnji lijevi kut od ulaznih vrata. Predstavlja zlatnu šipku i brži priliv novca u vaš dom. Muškatle na terasi (ako je terasa okrenuta k jugu) savršeno zamjenjuju crvenog feniksa i čine vas vidljivijim u svijetu i poboljšavaju vaš položaj u društvu. Šling treba postaviti na zapad, jer je veliki rad uložan u finu stvar. Povećava priliv novca, uživanja u životu i pomaže opraštanju.

Što je ČI?

Kineska riječ ČI je kompleksna i teško ju je prevesti na zapadne jezike. Energija bi bila najadekvatnija riječ. ČI se naziva i »kosmički dah« ili »životna sila«. Feng Shui pomaže ČIJU u stvaranju harmonije i balansa u našem okruženju. Uz balans i harmoniju sve se kreće i napreduje u životu.

► Lijekovi u Feng Shui-u?

Feng shui lije- kovima mogu se efikasno korigirati nedostaci prostora (npr. nepravilan oblik prostora) ili se mogu smanjiti neželjni utjecaji. Feng Shui lijekovi se primjenjuju i kada postoji potreba da se energija u nekom prostoru modificira – da se ublaži ili aktivira. Oko nas postoji mnogo toga štetnog i neutralizira-

TIGAR: zapad, sabiranje rezultata

nje tih štetnih oblika, loših misli je liječenje prostora. Neki feng shui lijekovi su vrlo jednostavni i odnose se na bacanje starih stvari, popravljjanje polomljenih, farbanje stolarije.

Cjevasta zvonca su jedan od najkorištenijih i najpopularnijih feng shui lijekova. Zvonca liječe prostor i zvukom koji prevlači i pokretom, zato što se pokreću u skladu sa kretanjem zraka (otvaranjem i zatvaranjem vrata). Postavljaju se najčešće iznad vrata ili prozora gdje je mogućnost za njihovo kretanje velika.

Biljke su veoma važne jer lišćem raspršuju loše utjecaje. Iz zemlje izvlače hranjivu materiju pretvarajući je u živu. Simboliziraju transformaciju, rast, razvoj, čiste zrak i uzvraćaju ljubav.

Kristali (misli se na osmougaone fasetirane kristale) se u prostoru koriste kada treba aktivirati energiju u nekom dijelu prostora. Postavljaju se na mali stalak osvijetljen lampom ili uz prozor.

► Feng Shui savjet za ljubav?

Jugozapadni dio sobe je ljubav. Ako tu netko ima prozor, muškarac bi trebao staviti dva kristala jer broj dva je ženski broj, a žena treba staviti šest kristalčića jer je šestica muški broj. To je ono što će privući suputnika odnosno suputnicu. Ako se na jugozapadu nalazi zid onda se postavlja

objekat u paru koji nas asocira na ljubav na primjer dva goluba, dvije jabuke, dvije sveće, dva srca. Potrudite se da izbjegnute kič.

► Dolaskom proljeća, bude se ljudi i životni prostori, kako pokrenuti novu životnu priču sa sretnim krajem?

Prva najvažnija stvar je napraviti veliko i generalno spremanje. Godinama skupljamo stvari koje nam ne trebaju u kući, koje nas sprečavaju u pokretu. Ako otvorimo oči onda ćemo i vidjeti. Operite prozore i bolje ćete vidjeti. Bacite sve ono što će vam možda nekada trebati, jer vam nikada neće trebati. Očistite svoj prostor od prašine i starih i nepotrebnih stvari. One zarobljuju energiju i ne dozvoljavaju novim stvarima da uđu u vaš život. Praksa je pokazala da veliko, temeljno sređivanje, čišćenje i bacanje stvari mogu poboljšati energiju u prostoru...

► Razlika između tradicionalnog i modernog Feng Shuia?

Postoje mnogobrojne škole o Feng Shui-u, ali danas pravimo jasnu i osnovnu razliku između tradicionalnog kineskog Feng Shuia i američkog new age Feng Shuia.

Što je FENG SHUI?

Drevna kineska disciplina, studija prostora, okruženja, ljudi, vremena i protoka energije. Feng Shui je i umjetnost i nauka-specifična kombinacija mističnih vjerovanja astrologije, folklor i zdravog razuma. Feng Shui znači »vjetar i voda«. Bukvalno prevedeno ovo značenje se odnosi na topografiju planina, brda, dolina i voda, čiji su međusobni odnosi zasnovani na konstantnoj interakciji vjetra i vode dvije moćne sile prirode. Zakoni Feng Shuia se koriste da bi se napravile razlike između povoljnih i nepovoljnih lokacija kao i za davanje instrukcija za pravilno postavljanje i uređenje životnog prostora, što zauzvrat izuzetno poboljšava kvalitet života onih koji tu borave.

FENIX:
jug, budućnost,
uspjeh,
pokazivanje u
svijetu

Kinezi imaju vrlo stroga matematička pravila na osnovu kojih se sve izračunava, a new age Fang Shui insistira na intuiciji. Moje iskustvo je da, ipak, kineski Feng Shui bolje funkcionira od intuitivnog, jer intuicija može prevariti.

► Feng Shui: sujevjerje ili stil života?

Postoje dvije varijante. Ako se Feng Shui shvati pogrešno onda će lice koje ga primjenjuje postati sujevjerje, a ako se shvati suštinski, onda će biti svjestan svog života i značaja geste i značaja boja, značaja onoga što ga okružuje, na neki način shvatiti će sebe u svijetu. A to nije sujevjerje i tada će prestati micati sitnice sa jednog kraja sobe na drugi. Kada netko počne prakticirati Feng Shui, onda odjednom drugačije počne vrednovati stvari, svijet oko sebe. U mogućnosti je da vidi jednu cjelovitiju sliku i ravna se prema njoj.

M. M.

Pharmacia

Apoteka

Trg žrtava fašizma

24000 Subotica

Telefon: 024/551-760

Povodom filma »Pijanist« Romana Polanskog

Strahote holokausta

Adrien Brody, Oscar za najbolju ulogu

Vrlo je lako izgubiti kompas u moru pohvala kojima je obasut posljednji film Romana Polanskog »Pijanist«, dobitnik ovogodišnjeg Oscara u kategorijama scenarij, režija i glavna muška uloga. Scenarij je, recimo i to, nastao po memoarima Wladysława Szpilmana, a napisao ga je Ronald Harwood, široj publici poznat po dirljivom filmu »Plači, voljena zemljo« iz 1995. godine. Režiju potpisuje osporavani, ali voljeni, Roman Polanski kojemu je ovo prvi film snimljen u Poljskoj nakon više od 30 godina.

Polanski, koji je tijekom devedesetih snimio par, tek dobrih, naslova: »Deveta kapija«, »Smrt i djevojka«, i »Gorki mjesec«, filmove je poznatiji po svojim »ranim radovima« - »Kineska četvrt« i »Rozmarina beba«, recimo. (Čitateljima crnih kronika Polanski je poznat po masakru u kome je stradala njegova supruga u poodmakloj trudnoći, glumica Sharon Tate, kojeg je izvršio američki zločinac Charles Manson, zvan Sotona, 1969. godine. Pored toga, Polanski je proglašen krivim zbog napastvovanja maloljetnice, te mu je ulazak u SAD trajno zabranjen.)

SIN NJEMAČKOG OFICIRA NA PREMIJERI - Film je premijerno prikazan u Nacionalnoj filharmoniji u Varšavi, u kojoj se odigrava posljednja scena u filmu, a, prisustvovali su Špilmanova udovica Helena, njihova dva sina i Helmut Hosenfeld, sin njemačkog oficira koji je spasio glazbenika, a kasnije umro u sovjetskom logoru. »Sasvim je prirodno da se svjetska premijera ovog filma održava u Varšavi, gradu u kojem je Špilman živio, gradu koji je preživio rat«, rekao je narima Polanski. »Pijanist« je priča o sud-

bini mladog Židova koji preživljava holokaust zahvaljujući njemačkom oficiru oduševljenom njegovim glazbenim talentom. Osim nagrade Oscar, film je dobitnik nagrade Zlatno žezlo Fondacije za poljsku kulturu i Zlatne palme u Kanu.

Film daje vjernu sliku Varšave s početka rata - malodušnosti i malograđanštine i laganog gubljenja dostojanstva, kroz bezglasno pristajanje na sva zvjerstva nacista. Pijanist nekako uspijeva preživljavati na rubu događaja, uvijek blizu, ali nikada u srcu katastrofe, uglavnom uz pomoć ljudi koji se sjećaju njegovih predratnih koncerata na radio Varšavi. Tako ga u posljednji čas vade iz vagona za Auschwitz, u kome ostaju njegova majka, sestra i braća. I, taman kada je odlučio da se aktivno uključi u borbu i konačno uspio da se poveže sa Pokretom otpora, pruža mu se šansa da napusti geto. U »slobodnoj« Varšavi ga stari prijatelji i poštovaoci kriju - od prenoćišta do prenoćišta, od stana do stana. Tu sa prozora gleda kako Židovi dižu ustanak, ali ipak ne napušta svoje skrovište. Možda je najbolja scena filma pri samom kraju, kada ga kao izgladnjelog i polupoludjelog klošara, otkriva njemački oficir. I tada vidimo transformaciju klošara u pijanistu virtuozu, koji sjeda za glasovir i svira lepršavu sonatu, ne bi li njemačkog oficira ubijedio da je to zaista on, slavni pijanista. Da ironija bude potpuna - po zarobljavanju njemački oficir pokušava da zatraži pomoć od pijanista, ne bi li se spasio puta u Sibir - ali suviše kasno...

ŽIVOT U GETU - Prikaz života u varšavskom getu, odnosno grupe ljudi koja je izložena postupnoj dehumanizaciji i gubitku svakog dostojanstva i nade, će, možda, čak

Pijanist

The Pianist

Uloge: Adrien Brody, Emilia Fox, Thomas Kretschmann, Michal Zebrowski

Režija: Roman Polanski

Scenarij: Ronald Harwood

(po knjizi Wladysława Szpilmana)

više uznemiriti i deprimirati gledatelje nego prepoznatljivi prizori bodljikave žice, stražarskih tornjeva i gasnih komora. Drugi bi redatelji od svega napravili sentimentalnu bajku (»Život je lijep«), moralizatorsku dramu ili standardni holivudski ep o trijumfu Dobra nad Zlom. Polanski je, pak, imao suviše komplicirani život da bi ovo poglavlje svjetske povijesti sveo na neku jednostavnu formulu. Stoga objektivnost je postignuta time što je prikaz svih tih događaja krajnje subjektivan. Sve što se događa s varšavskim Židovima pratimo isključivo kroz oči jednog jedinog čovjeka. I upravo je karakter tog čovjeka ono što »Pijanist« možda najviše razlikuje od ostalih filmova o holokaustu - on nije nikakav heroj, ne krasi ga nikakva naročita inteligencija, odnosno, sposobnost da promijeni svijet oko sebe ili čak da pomogne svojoj obitelji. Čak i njegovo preživljavanje ne predstavlja nekakav trijumf domišljatosti - Szpilman svoj život duguje sretnom spletu okolnosti, odnosno nekolicini dobrotomjernih ljudi koji su mu pružili stan (što je bilo lako) i hranu (što je bilo teško). Polanski čak ne dopušta da protagonista, osim u par rijetkih prilika, preplave emocije - u početku je on introvertirani glazbenik koji zdravim razumom ignorira iracionalnost holokausta, a poslije je previše zaposlen preživljavanjem da bi imao vremena misliti o onome što se događa, pa čak i na herojske epizode varšavskih ustanaka reagira krajnje nezainteresirano, pokazujući nedostatak razumijevanja za motive ustanika.

Na kraju, čak i završnica filma izbjegava klišeje - Szpilman ponovno postaje radio-pijanist, ali nema tu nikakvog trijumfa, a Polanski čak sugerira da nisu samo Židovi i Poljaci, nego i Nijemci bili među žrtvama tih događaja. Odbivši da se pokori holivudskim klišeima, Polanski je stvorio film i nešto i više od toga - filmsko svjedočanstvo o jednom mračnom vremenu i upozorenje da se takvi užasi više nikada ne smiju ponoviti. A s obzirom kuda svijet ide u posljednje vrijeme, to upozorenje nije nimalo suvišno. Na koncu, to je priča o dobroti, o čovječnosti, priča o čovjeku koji je spasio jedan život, priča čiji je idealan motiv uzet iz svetih knjiga: »Tko spasi jedan život, kao da je cijeli svijet spasio«.

Kino prijedlog tjedna

Daleko od raja

Far from Heaven

Uloge: Julianne Moore, Dennis Quaid, Dennis Haysbert**Scenarij i režija:** Todd Haynes

Radnja filma započinje 1957. godine u Hartfordu, gradiću u državi Connecticut. *Frank Whitaker* (Dennis Quaid) je uspješni direktor marketinške tvrtke, a njegova prekrasna supruga *Cathy* (Julianne Moore) toliko popularna među lokalnom elitom da stalno gostuje u društvenoj rubrici lokalnih novina. S obzirom da je njihovo dvoje djece premalo da bi ih mogao zanimati rock'n'roll, beat poezija, ili neki drugi oblici društvenog bunta, Whitakerovi se čine oličenjem američkog sna. No, ta idila ima tamnu stranu, s obzirom da Frank sve više pije, sve manje vremena provodi kod kuće, a prestao je i sa svojom suprugom dijeliti krevet. Cathy će ubrzo otkriti razlog za to kada mu odnese večeru u ured i tamo ga zatekne u zagrljaju sa drugim muškarcem. Cathy je šokirana, zgađena i povrijeđena, a Frank s vremenom, frustriran neuspješnim pokušajima da izliječi svoj »problem«, postaje nasilan. Cathy stoga utjehu sve više počinje pronalaziti u društvu *Raymonda Deagana* (Dennis Haysbert), skromnog vrtlara koji

je sve više fascinira svojom erudicijom i zdravim odnosom prema životu. Cathy s vremenom postaje svjesna da prema Deaganu gaji nešto više od prijateljskih osjećaja, ali je problem u tome što je on crne boje kože, a čak i u navodno emancipiranom sjevernjačkom gradiću svaka veza crnog muškarca i bijele žene predstavlja potencijalni skandal. Superiornost filma »Daleko od raja« je što svim temama prilazi gotovo onako kao što bi to učinili filmaši 50-ih godina - i da nema po koje psovke, ne bi bilo ničega što bi moglo sugerirati da film nije snimljen prije pola stoljeća. Rječnik je au-

tentičan, scenografija i kostimografija vjerno rekonstruiraju sve detalje iz tog razdoblja, a i *Bernstein* sa svojom glazbom upotpunjuje ugođaj. Julianne Moore, koja je u nastojanju da što bolje odgovara idealu američke supruge obojala kosu u plavo, savršeno glumi glavnu ulogu, dok se Dennis Quaid dobro snašao u atipičnoj i potencijalno nezahvalnoj ulozi nasilnog i licemjernog supruga. »Daleko od raja« predstavlja lijep primjer filmske vještine kakav se danas rijetko vidi u Hollywoodu, te će i te kako zaslužiti pažnju publike. ■

Sati

The Hours

Uloge: Nicole Kidman, Julianne Moore, Meryl Streep, Miranda Richardson, Toni Colette, Ed Harris**Režija:** Stephen Daldry**Scenarij:** David Hare

Radnja filma se temelji na romanu koji je i sam bio inspiriran klasičnim književnim djelom - »Gospođa Dalloway«, britanske književnice *Virginia Woolf*, poznate po feminističkim nazorima, sklonosti vlastitom spolu i tome što je život skončala od vlastite ruke. Film prati tri priče od koje je svaka svojevrsna mini-verzija »Gospođe Dalloway«. Svaka od tih priča je smještena u različite vremensko-prostorne koordinate. Godine 1923. se *Virginia Woolf* (Oscarom nagrađena *Nicole Kidman*) u gradiću Richmondu oporavlja

od živčanog sloma i pokušaja samoubojstva te započinje pisati »Gospođu Dalloway«. Godine 1951. u Los Angelesu *Laura Brown* (Julianne Moore) živi naizgled idiličnim životom supruge i majke, ali je čitanje »Gospođe Dalloway« natjera da se osjeti sputanom i potraži bilo kakvu, pa i najdrastičniju moguću, alternativu takvom stanju stvari. Godine 2001. u New Yorku ugledna izdavačica *Clarissa Vaughan* (Meryl Streep) nema takvih problema, s obzirom da živi u skladnoj lezbijskoj vezi, ali će joj idilu pokvariti *Richard Brown* (Ed Harris), ugledni, ali i od AIDS-a oboljeli pjesnik, kojemu Clarissa pokušava prirediti zakusku.

Scenarist *David Hare* i redatelj *Stephen Daldry* su duboko uvjereni u to da su našli genijalni recept za postizanje sreće. Taj recept ne predstavlja ni novac, ni slava, pa čak ni iskrena ljubav i pažnja od strane bližnjih - sve to je bezvrijedno ako osoba nije u mogućnosti upustiti se u istopolnu vezu; jer, sve tri heroine filma - Woolf, La-

ura Brown i Clarissa Vaughan - žude za društvom istog spola; od njih je samo ova potonja to i postigla, i za razliku od njih, nije opterećena mentalnom bolešću i teškim frustracijama koje je dovode do granice samoubojstva. Možda će nekomе ova teza biti intrigantna, ali ju je Daldry, koji je to već uradio u prethodnom oskarovcu, filmu »Billy Elliott«, pokazao sa povišenim smislom za suptilnost. ■

Ljubiša Samardžić, redatelj filma »Ledina«

Moj film nije politički

Razgovarao: Vladimir Matković

Glumačku le-
gendu bivše
i sadašnje Jugo-
slavije, Ljubišu
Samardžića, ne
treba predsta-
vljati. Nabrajati
sve njegove uloge
ravno je traženju
»igle u plastu si-

jena«. No, okušao se i kao redatelj. Njegov prvi film »Nebeska udica« bio je priča o bombardiranju SRJ 1999. godine, a posljednje ostvarenje »Ledina« priča je o mješovitom braku Hrvatice i Srbina. Na razgovor za Hrvatsku riječ pristao je s osobitim zadovoljstvom.

►»Ledina« se već neko vrijeme prikazuje u našim kinima. U Berlinu je film jako lijepo primljen. Jeste li zadovoljni reakcijama ovdašnje publike?

Očekivao sam »podvodne grebene« jer ne živimo u simetričnom već kaotičnom vremenu i društvu. Nazire se svjetlost iza ugla, ali dok ona dođe, sav »prljav veš« prethodne politike, izaći će, nadam se, na vidjelo. Publika je ovacijama propratila film u Berlinu, dobio je veliki publicitet, ali i brojne pozive za festivale u svijetu. Moram priznati, da su i novosadska i beogradska premijera bile također fascinantno primljene. Nažalost, put ka gledaocima zaustavila je nenadana i nemila smrt premijera Đindjića.

►Probili ste led. Ovo je prva koprodukcija Srbije i Hrvatske posle nemilih dešavanja proteklih godina. Priča je ljud-

ska i ljubavna. Kako gledate na pokušaje da se cijeli projekat ispolitizira. Kako gledate na napade Matije Dedića?

Moj film nije politički, on je intimistička ljubavna storija o miješanom braku: Hrvatici i Srbinu u kojoj dijete najviše trpi i ispašta. Sve dok neki ljudi i na jednoj i na drugoj strani traže »dlaku u jajetu«, sve dok je u njihovim glavama nepopustljivost, netrpeljivost, otpor svemu što pripada spajanju, povezivanju, suradnji, neće biti dobro ni jednima ni drugima. I iznenađen sam, da mladi Dedić iskazuje političku netrpeljivost i to on koga je Beograd dočekao kako valja, i sve dok pokušava prebaciti na planu politike, neće njemu valjati. Na prijedlog mog kopartnera iz Zagreba, ja sam prihvatio da on piše muziku! Povjerovao sam, kako sam činio mnogo puta u okviru svoje produkcije, da posao povjerim debitima i mladima. Očekivao sam da je razumio što želim! A nisam mnogo želio, da mi napiše muziku sličnu muzici u filmu »Paklena pomorandža«, klasiku na modern način. Predložio sam da to bude Dvoržakov E mol i Slovenske igre. On mi je napravio sasvim drugu »tešku« i neprihvatljivu muziku. Pošto nije bilo vremena da ga čekam da se vrati iz Dubrovnika, u kome je sa porodicom bio od 24. prosinca prošle godine do 9. siječnja ove, odlučio sam ga promijeniti i povjeriti komponiranje, također debitantu koji je bio bliži mojim zahtjevima. I tu je kraj priče. Očinski mu savjetujem da se kvalitetom i poštenjem bori ka visovima, kako su to činili njegovi poznati roditelji.

►U nekoliko navrata ste isticali da su ljudi iz Gral filma i Dubrovčani bili izuzetno predusretljivi. Kakva su vam iskustva sa snimanja u Hrvatskoj?

Gdje god smo snimali, koga god smo srećali, odisalo je prisnošću i dobronamjernošću. Osoblje hotela »Ekscelzior«, gdje sam ranijih godina sa svojom porodicom odsjeđao, činilo je sve da nas na njihov, svojstven način ugosti.

►Hoće li film biti prikazan i u Hrvatskoj?

Hoće zasigurno. Kako me obavještava moj kopartner iz Zagreba, još uvijek se čeka stav i materijalna pomoć ovom filmu koji na poseban način vezuje stvaraoce djeve susjednih zemalja. Nadam se da će film sudjelovati i u Puli i Motovunu.

►Na kom projektu trenutno radite?

Tražim temu iz Vojvodine koja je rasadnik tematskih cjelina i uzbuđenja. Imam dojam da sam na tragu sjajnoj priči, ali o tom potom.

►Planirate li uskoro još neku sličnu koprodukciju i možete li uporediti situaciju u srpskoj i hrvatskoj kinematografiji?

Povezivanje jednih i drugih olakšava materijalni položaj svakog filma. Mali broj vaših čitalaca zna, da Vijeće Europe ima komisiju Euroimage, koja materijalno pomaže male kinematografije, njene članice. Pošto je Hrvatska već član, a od neki dan i Srbija i Crna Gora, eto većih materijalnih mogućnosti za bratskim, iskrenim stvaralačkim zagrljajem!

V S T TREND doo

Bulevar Mihajla Pupina 19
21000 Novi Sad
vst@neobee.net
Telefon: 021/621-046
623-112

Djelatnost: Generalni zastupnik poduzeća HERBOS iz Siska
koji nudi kompletan program preparata i sredstava za zaštitu bilja

U Subotici, doo »ZRINKO«, Vladimira Đanića 64, telefon: 555-045, gdje sve proizvode možete dobiti i u razmjeni

Što znači ime na filmskoj »špici«?

Imena »zvjezdane prašine«

Vjerojatno nema osobe koja nije, barem jednom u svom životu, poželjela pročitati vlastito ime na najavnom ili odjavnom špicama nekog filma. Od samog nastanka magija sedme umjetnosti djeluje nesmanjenom jačinom na samoljubivi humani ego, ostavljajući nadu o toliko željenom trenutku slave. Da li će on trajati »warholovskih« pet minuta ili »hoolywoodsku« vječnost ovisi o mnogočemu drugom. Naprimjer, imenu...

Kada je *Greta Lovisa Gustafson* (rođena 1905.) odlučila postati glumicom, njezin agent se uhvatio za glavu, ali ne zbog neospornog talenta koji je krasio prelijepu i stasitu Šveđanku. Dugačko skandinavsko ime i prezime mogli su ruinirati unaprijed

željeni efekat poslenika filmske industrije među kojima je vladao nepisani »anglosaksonski« kodeks. Greta Garbo zazvučalo je mnogo bolje...

SLAVA MIJENJA IME: Povijest filmske industrije principiјelno se dokazala nepopustljivošću spram običnih smrtnika s još običnijim krsnim imenima, koje su im s mnogo ljubavi darovali njihovi najbliži. Ljubav prema slavi i novcu, koji simultano dolazi sa uspješnim »movie businessom«, pokazala se jačom spram originalnih krštenica i izvadaka iz matične knjige rođenih. A novac vrti gdje burgija neće...

Ovisno o imenu, a najčešće o prezimenu, vršile su se potrebne korekture glede dopadljivije i efektinije zvučnosti osobnog »trade marka«, a sve u namjeri da što prije uđe u uho potencijalnih kupaca kino karata. Rođena kao Dorleac, *Catherine Deneuve* (1943.) postala je besmrtna po nevhši stiliziranije prezime također francuskog korijena. Diane Hall postala je *Diane Keaton* (1946.), nezaboravna *Vivian Leigh* (1913.) možda nikad ne bi dobila naslovnu ulogu u »Zameo ih vjetar«, da je ostala Vivian Mary Hartley, niti bi, možda, Sofia Scicolone (1934.) postala slavnom *Sophiom Loren*. *Charles Bronson* (1922.) čuveni tvrdi momak iz akcije promijenio je originalno prezime Buchinski,

dok je šarmantni *Kevin Spacey* (1959.) loveći svog Oscara, odbacio teret posve običnog Matthew Toubera kako se prvobitno zvao. Svestrana pjevačica i glumica, također oscarovka, *Cher* (1946.) samo je skratila svoje dugačko armensko ime Cherylyn Sarkisian La Piere, dok se popularna »friendsica« *Jennifer Aniston* postidjela grčkih korijena u izvornom prezimenu Anistopoulou. Veliki *Richard Burton* (1925.) uspio je zadržati krsno ime, ali je prezime Jenkins nestalo poput njegovih »čuvenih« brakova sa gđom Taylor, dok je, također besmrtna *Audrey Hepburn*, zadržala originalno obiteljsko prezime uz nužnu korekciju posve neatraktivnog i dugačkog imena Edda van Heemstra.

Druga kategorija analitičkog rasčlanjavanja korijena iza kojeg se krije umjetničko ime, bilježi stanovite korekcije po pitanju originalnog zapisa. Čuveni »new yorker« *Woody Allen* (1935.) odbacio je tako original Allan Stewart Konigsberg, veličanstveni *Charlton Heston* (1924.) modificirao je prvobitno ime Charles Carter, dok je suvremeni borac *Bruce Willis* (1955.) dodao zvučnost svojoj pojavi korrigirajući nepoznatog Waltera Willisona. Jamačno, najinteresantnija korekcija pripada popularnoj američkoj kraljici talk showa, *Oprah Winfrey* (1954.) koja je blijsko krsno ime Orpah, samo permutirala za jedno slovo.

VJEŠTI MANIPULANTI: Sljedeću skupinu čine zvijezde koje su na svom »zvjezdanom putu« u potpunosti zatrlje svaki mogući trag prošlog identiteta. Oscarovac *Ben Kingsley* (1943.) u biti je Krishna Bhanji, kung-fu majstor *Bruce Lee* (1940.) bio je Sai Fon, ko-medijaš *Jerry Lewis* (1926.) u originalu je Jerome Levitch, platinasta *Marilyn Monroe* (1926.) bila je Norma Jean Mortensen Baker, simpatičnu *Meg Ryan* (1961.) u djetinjstvu su znali kao Margaret Mary Emily Anne Hyra, pomalo divlja *Demi*

Moore (1962.) svakako je pitomija bila pod imenom Demetria Gene Guynes, a nezaboravnu *Natalie Wood* (1938.) vjerojatno nitko ne bi upamtio kao Natashu Nikolaevna Gurdin, dok se senzualna *Jane Seymour* (1951.) ustvari zove Joyce Penelope Wilhelmina Frankenberg. *Omara Sharifa* (1932.) prije su znali kao Michaela Shalhoub, dok su otac i sin Martin (1940.) i *Charlie* (1965.) *Sheen* u stvari Ramon i Carlos Irwin Estevez, uz Emilia, također poznatog glumca, koji nije želeo od-

stupiti od krsnog imena. Šarmantni Britanac *Michael Caine* (1933.) na otoku je bio Maurice Micklewhite, dok je nezaboravni cowboy *John Wayne* (1907.) privatno bio posve obični Michael Morrison.

Posljednju kategoriju svjetski poznatih manipulanata osobnim imenima, predstavljaju zvijezde koje su u vlastitoj ekscentričnosti postupile sasama suprotno od ustaljene namjere priskrbljivanja potrebnih poena u javnosti. Ove, doista rijetke jedinke, popularnost originalnih imena, nastalih rođačkim svezama sa već popularnijim članovima obitelji, nastojale su prikriti novim umjetničkim pseudonimima. Najčuveniji primjer nosi fenomenalni *Nicholas Cage* (1964.) kojemu su vrata filmskog svijeta bila širom otvorena obiteljskim imenom Coppola, ali je on svoj zasluženi zlatni kipić prigrlio posve anonimnim prezimenom. Uz njega, ovu posve neobičnu kombinaciju, potpisuje i *Shirley MacLaine* (1934.) znano-neznana Shirley McLean Beaty, sestra mnogo poznatijeg hoolywoodskog zavodnika, Warrena.

Na koncu, ukoliko želite da se i vaše ime pojavi na nekoj filmskoj »špici« prvo razmislite o problematici osobnosti koje se u njemu krije. Ukoliko smatrate da može proći stroge cenzorske kriterije, samo naprijed. Ukoliko ne, nemojte brinuti, vaš agent će to učiniti umjesto vas.

P.S. Ukoliko nemate ambicija glede filma, možda će vam ovaj tekst pomoći na nekom od mnogobrojnih kvizova (ako osvojite značajniji iznos, sjetite se jocker automata).

Robert Prosinečki, nogometaš i vlasnik tjednika »Rekord«

Novinarski transfer

Uspješan spoj žurnalizma i sporta

Razgovarao: Dražen Prčić

Robert Prosinečki zasigurno je najveće nogometno ime koje povezuje prostore bivše zajedničke države. Omladinski prvak svijeta sa »Čileancima«, klupski europski i svjetski prvak sa »Crvenom zvezdom«, jedan od rijetkih koji su nosili majicu »Real-la« i »Barce«, »Dinama« i »Croatie«. Nakon igranja za engleski »Portsmouth«, prošle godine je potpisao za ljubljansku »Olimpiju«, pokrenuvši, gotovo u isto vrijeme, vlastiti sportski tjednik »Rekord«.

► **Kolega Prosinečki, otkuda ideja za pokretanje sportskog časopisa?**

Želio sam nešto posve novo u svom životu, posve drugačije od onoga čime sam se dosada bavio. Izbor je pao na novinarstvo, na suprotnu stranu od nogometa kojemu sam se posvetio svih proteklih godina.

► **Kako biste nam predstavili vaš list?**

»Rekord« je kvalitetan sportski tjednik koji njeguje afirmativno pisanje o sportu. Njegova najjača snaga se ogleda u mnoštvu informacija iz svih sfera, uz objektivno i stručno pisanje kvalificiranih novinara.

► **Vaša mnogobrojna poznanstva s najpoznatijim svjetskim sportašima veliki su adut »Rekorda«**

Svakako. Upravo brojni aktualni intervjui sa sportskim zvijezdama današnjice, s kojima se osobno poznajem ili sam imao prilike upoznati ih, čine okosnicu uređivačke formule.

► **Nakon prvih nekoliko brojeva koliko**

ste zadovoljni prijemom kod čitatelja?

Vrlo sam zadovoljan i nadam se da ćemo izdržati u realizaciji ideje s kojom smo i započeli pokretanje našeg tjednika.

► **Još uvijek niste skinuli kopačke, aktivni ste u ljubljanskoj »Olimpiji«. Izgleda da Robi i dalje ne može bez nogometa?**

Pa, dobro. Aktivno se još uvijek bavim nogometom. Ljubljana je blizu Zagreba, još uvijek se dobro osjećam i sve u svemu mi to dobro dođe. Osjećam se izvrsno, fizički i kondiciono sam potpuno spreman i zašto

ne bih još igrao. Jednostavno volim nogomet i igrati ću ga dogod to budem mogao.

► **Reprezentacija? Vaše ime se još uvijek spominje?**

Ma, ne. Za mene je to završena priča. Naša generacija je dala što je dala, više uopće ne razmišljam o tome. Vidite da dođem poput običnog navijača (razgovor je vođen u poluvremenu utakmice Hrvatska - Belgija), da bodrim i pomognem koliko mogu.

► **U prvom broju vašeg lista bombastično je odjeknuo vaš intervju sa Ćirom Blaževićem. Hoćemo li još koji puta čitati kolegu Prosinečkog?**

Napisat ću komentar u svezi utakmice s Belgijom, kao i buduće osvrte na ostale susrete reprezentacije. U biti, još uvijek se neću ozbiljnije baviti novinarstvom. Za to su tu naši eminentni novinari.

► **U Vojvodinu redovito stiže hrvatski tisk, kada možemo očekivati »Rekord« na kioscima?**

Nadam se vrlo brzo. ■

Hokej na ledu

ZAGREB, Svjetsko prvenstvo 1. divizije, »B« skupina: U uvodnim mečevima Hokej momčad Hrvatske poražena je od Norveške 1:6, i od Francuske 1:8. U daljnjem tijeku natjecanja reprezentaciju Hrvatske očekuje grčevita borba za ostanak u ovom kvalitetnom rangu natjecanja.

Nogomet 1. HNL

Liga za prvaka, 2. kolo, 12. travnja

Dinamo - Hajduk 0:1
Zagreb - Cibalia 1:1
Kamen I. - Varteks 1:0

Tablica: Dinamo 60, Hajduk 56, Varteks 48, Cibalia 33, Kamen I. 33, Zagreb 31

Liga za ostanak, 2. kolo, 12. travnja

Pomorac - Zadar 0:0
Šibenik - Rijeka 0:0
Slaven B. - Osijek 4:1

Tablica: Slaven B. 35, Zadar 25, Osijek 24, Rijeka 19, Pomorac 19, Šibenik 18

Nogomet 1. liga SCG

25. kolo, 12. travnja

Partizan - Mogren 4:1
Zemun - C. zvezda 1:1
Hajduk - Rad 2:0
Javor - Radnički (O) 1:2
Zeta - Radnički (N) 3:1
Obilić - Sutjeska 2:0
OFK Beograd - Čukarički 2:2
Vojvodina - Železnik 1:1
Rudar - Sartid 0:0

Tablica: Partizan 68, C. zvezda 49, Železnik 47, OFK Beograd 46, Vojvodina 44, Sutjeska 42, Obilić 39, Zeta 39

Nogomet 1. liga Vojvodine

20. kolo, 12. travnja

Bačka (S) - Sloga (E) 2:1
Radnički (Ko) - Tavankut 2:2
Begej - Radnički (Sut) 0:0
Sloven - Vinogradar 3:1
Sloboda - Polet (K) 1:0
Radnik - C. zvezda 2:1
Radnički (NP) - Jedinstvo (VŠ) 3:0
Jugović - Polet (R) 2:1

Tablica: Tavankut 52, Radnički (NP) 42, Polet (R) 36, Vinogradar 35, Jugović 35, Bačka (S) 32, Sloven 29, Jedinstvo (VŠ) 27

Najstariji nogometni klub u Hrvata

»Bačka« će živjeti vječno

NK »Bačka« iz Subotice utemeljena je 1901. godine na osnivačkoj skupštini zajedničkom željom nogometaša, članova uprave i građana koji su joj prisustvovali, sukladno tadašnjim propisima. Za osnivanje i registraciju kluba bilo je potrebno da se klub kandidat, prije svega, predstavi jednom javnom utakmicom sa nekim već registriranim nogometnim klubom, da bi se stekli uvjeti za osnivačku skupštinu.

Prva javna nogometna utakmica odigrala je 4. lipnja 1901. godine u Subotici, a gostovala je momčad TK »Mohacs« iz Mohacsa. Susret se završio pobjedom Bačke rezultatom 4:2.

PRVACI NA STARTU: Ispunjenjem potrebnog uvjeta ubrzo je održana osnivačka skupština, 3. kolovoza 1901. godine, te je klub započeo sa zvaničnim radom, postajući začetnikom organiziranog bavljenja nogometom. Za klupsku boju izabrana je crveno-bijela, koja se zadržala sve do današnjih dana.

Prvo zvanično gostovanje, »Bačka« je imala u Osijeku 14. srpnja iste, 1901. godine, iako Osijek još nije imao registrirani nogometni klub, već se susret odigrao u okviru »Hrvatskog sokola«, koji je djelovao kao gimnastičko društvo. Utakmica se završila neodlučeno, bez golova.

Prvom gostu, TK »Mohacs«-u, Bačka je

NK »Bačka« 1936. godine.

latnost čelnika kluba oličena u ozbiljnosti ustroja kluba na vrlo ozbiljnoj razini.

Ilustrativno je i gostovanje reprezentativne vrste mađarskih studenata, pod imenom »Ramblers«, 2. rujna, također 1901., sastavljene od renomiranih nogometaša iz mađarskih klubova. Gosti su uvjerljivo bili bolji, nadmoćno pobjeđujući 6:1.

Na osnovu činjenice da se u Mađarskoj nogomet već mnogo ozbiljnije igrao, postojala je organizirana liga, »Bačka« je odigrala mnogo utakmica prijateljsko-promidžbenog karaktera sa momčadima »Ferencvaros«, »BEAC«, »MAC«, »MTK«, »UTE«, »Postas«, svi iz Budimpešte, kao i sa AC »ARAD«, AC »Temišvar«, AC »Pecs« i mnogim drugim klubovima utemeljenim prije nje.

U ligaškom natjecanju južne Mađarske, »Bačka« je prvi puta nastupila u sezoni 1908.-09., osvojivši prvenstvo u prvoj godini zvaničnog sudjelovanja.

HRVATSKO-SLOVENAČKA LIGA : Sredinom 1939. godine »Bačka« postaje članom Hrvatsko-slovenačke lige, osnovane tokom mjeseca svibnja odlukom Upravnog odbora Hrvatskog sportskog saveza. Članovi novoformirane lige, osim »Bačke«, bili su i »Građanski«, »Concordia«, »HAŠK« iz Zagreba, »Hajduk«, »Split« iz Splita, »Slavija« iz Osijeka, »Slavija« iz Varaždina, »SAŠK« iz Sarajeva i »Ljubljana«.

Prvenstvo je održano po dvokružnom sistemu. U veoma jakom i kvalitetnom natjecanju »Bačka« se plasirala na pretposljednje mjesto, ostvarivši skor 5-2-12, uz omjer golova 23:48. Mnogo je važnije istaknuti značaj koji su imale utakmice »Bačke« protiv renomiranih hrvatskih ekipa, održanih na stadionu kraj Somborske kapije, a na radost svih poklonika nogometne vještine. Gostovanja »Građanskog«, »Hašk«-a i »Hajduka«, (istim redoslijedom

su se plasirali na tablici prvenstva), značila su mnogo Subotičanima, koji su imali prilike svake druge sedmice uživati u kvalitetnim predstavama svjetski poznatih nogometaša iz drugih dijelova zemlje. Iako kratkog vijeka. Iduće godine liga je započeta pod imenom Hrvatska liga, ali je prvenstvo prekinuto početkom Drugog svjetskog rata. Natjecanje sa hrvatskim klubovima ostavilo je neizbrisiv trag u srcima navijača i prijatelja kluba, koji su od najranijih početaka bili najbrojniji upravo iz hrvatskog nacionalnog korpusa.

U svojoj gotovo stoljetnoj povijesti klub je dao mnogo kvalitetnih igrača, koji su igrali i za reprezentativne vrste, proslavljajući ime kluba sa sjevera Bačke. Mnoštvo pehara krasi stare vitrine, pričajući beskrajnu priču o ljudima čija se zamisao izborila sa vremenima mnogih političkih promjena, opstajući vjerom u nedodirljivi ideal sporta. Mijenjali su joj ime, jedno vrijeme bila je »Zvijezda«, limitirali joj rad pod svima znanim okolnostima, mijenjali uprave i čelnike, ali »Bačka« je uspjela opstati, te povratiti svoje ime, noseći ga ponosito na koncu prvog vijeka postojanja.

Danas se, nažalost, NK »Bačka« natječe u četvrtoj ligi. Kao i uvijek, na koncu ostaje nada da će u skorijoj budućnosti najstariji nogometni klub s ovih prostora povratiti nekadašnji sjaj, te ponovno zasijati radošću u srcima odistinskih »bačkaša«.

Loptanje naših i vaših

Za prvi »Bačkin« nogometni susret na gostovanju, odigran srpnja 1901. u Osijeku protiv nogometne sekcije Gimnastičkog društva »Hrvatski sokol«, vezana je, za današnje prilike, doista neobična anegdota. Obzirom kako je nogomet u to vrijeme predstavljao popriličnu nepoznanicu široj javnosti, za opće prihvaćeni termin »utakmica« gotovo da nitko nije ni znao, te su se »nestrpljivi bačkaši« našli u velikom problemu kako da upitaju za ishod osječkog duela. Problem je riješen telegrafskim upitom sa željezničkog kolodvora: »Kako su se naši loptali s vašima?«

Nezaboravni Martin Horvacki

Govoreći o osnutku najstarijeg nogometnog kluba na prostorima gdje su živjeli Hrvati, ne može se zaboraviti ime jednog od najzaslužnijih za promicanje organiziranog igranja nogometa početkom dvadesetog stoljeća. Martin Horvacki, 1883.-1970., igrač prvog sastava »Bačke« iz 1901., osnivač i čovjek koji je cijeli život posvetio voljenim bojama kluba, nagrađen je zlatnom plakatom nogometnog saveza za izvanredni doprinos unapređenju nogometne igre.

uzvratila gostovanje 20. kolovoza iste godine, i izgubila meč sa 0:1.

Iz priloženog se može vidjeti, odigrane su tri zvanične utakmice u kratkom vremenu od samo dva mjeseca, organizirana dje-

PETAK 18.4.	SUBOTA 19.4.	NEDJELJA 20.4.	PONEDJELJAK 21.4.	UTORAK 22.4.
HRT 1	HRT 1	HRT 1	HRT 1	HRT 1
07:00 Vijesti 07:05 Dobro jutro, Hrvatska 09:30 Horace i Tina, serija za djecu 10:00 Vijesti 10:05 Jezične vijesti 11:05 Zvučnjak 11:30 Tom i Jerry, crtani film 12:00 Vijesti 12:30 Snaga želje, serija 13:25 Glazbena emisija 14:10 Vijesti 14:15 Zvezdane staze, serija 15:00 Obrazovna emisija 15:30 Gogo Loves English 15:40 Hallo aus Berlin 16:00 Vijesti 16:05 Zvučnjak 16:30 Hugo, TV igra 17:00 Jom Hašoa, prijenos 17:30 Hrvatska danas 18:15 Duhovni izazovi	08.00 - Vijesti 08.05 - Zablude i istine 08.35 - Crtani film 09.45 - Prvo natjecanje, film za mlade 10.00 - Vijesti 10.10 - Parlaonica 11.05 - Sahara, serija 12.00 - Vijesti 12.20 - Biblija 12.35 - Prizma, multinacionalni magazin 13.30 - Korijeni - hrvatske manjine u Europi 14.00 - Fenomeni 14.30 - Riječ i život, religijski kontakt-program 15.30 - Vijesti 15.40 - Vjetar u leđa 16.30 - Zlatne djevojke 17.05 - Kruške i jabuke 17.35 - Vijesti 17.50 - Turbo Limach Show	08.00 - Vijesti 08.05 - Zaboravljen igracke, crtani film 08.55 - Dizalica 09.55 - Vijesti 10.00 - Andeo koji je pao s neba, francuski film 11.50 - Vijesti 12.00 - Rim: Urbi et orbi, prijenos 12.35 - TV kalendar 12.45 - Uskrsne pjesme - Oratorijski zbor crkve sv. Marka 13.25 - Mir i dobro 14.00 - Egipatski princ, animirani film 15.35 - Vijesti 15.50 - Oprah Show 16.40 - Kruške i jabuke 17.10 - Vijesti 17.25 - Živi zid 19.15 - LOTO 6/45 19.30 - Dnevnik	07.00 - Vijesti 07.05 - Ronja, razbojnička kći - švedski film 09.20 - Crtani film 09.30 - Horace i Tina, serija za djecu 10.00 - Vijesti 10.05 - Čuvari priča 11.20 - Munčiči, crtani film 11.50 - Baš sam fora! 12.00 - Vijesti 12.30 - Snaga želje, serija 13.25 - Glazbena TV 14.10 - Vijesti 14.15 - Trol u Central Parku, američki animirani film 15.30 - Zvezdane staze 16.15 - Vijesti 16.30 - Hugo, TV igra 17.00 - Miškov uskrs 17.30 - Hrvatska danas 17.45 - Arhitektura 18.15 - U sjeni zvonika 19.30 - Dnevnik	07.00 - Vijesti 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska 09.30 - Horace i Tina, serija za djecu 10.00 - Vijesti 10.05 - Prirodoslovlje 10.30 - Moje tijelo 11.15 - Sićušni planeti, crtani film 12.00 - Vijesti 12.30 - Snaga želje, serija 13.25 - Glazbena TV 14.10 - Vijesti 14.15 - Zvezdane staze 15.00 - Prirodoslovlje 15.25 - Moje tijelo 16.00 - Vijesti 16.05 - Mali veliki svijet 16.30 - Hugo, TV igra 17.00 - Zagreb: Obje strane 17.30 - Hrvatska danas 17.45 - Kako sam pobijedila bolest, dokumentarna emisija
19:20 Crtani film 19:30 Dnevnik 20:05 TV Bingo Show 21:10 Rim: Križni put 22:45 Meridijan 16 23:10 H.Berlioz: Requiem 00:30 Rijeka, američki film 02:30 Film 04:30 Dokumentarni film	19.30 - Dnevnik 20.05 - Željka Ogresta i gosti 21.05 - Žestoki udar, američki film 23.15 - Vijesti 23.30 - Juda, mini-serija 01.05 - Vijesti 01.10 - Majka Tereza, film 02.45 - Modre planine, serija 03.30 - Zlatne djevojke	20.05 - Tko želi biti milijunaš?, kviz 21.10 - Imaš poštu, film 23.10 - Vijesti 23.20 - The Long Day Closes, britanski film 01.25 - Srebrni kalež, američki film 03.35 - Oprah Show 04.20 - Imaš poštu, film	20.10 - Flubber, film 21.50 - Sva Pavelova djeca, dokumentarna emisija 22.30 - Meridijan 16 00.00 - Vijesti 00.05 - Glavni grad, serija 00.50 - Frasier, serija 01.15 - Paulie, američki film 02.45 - Centre Street, serija 03.35 - Kućni sveci, film	18.50 - Gradski ritam 19.30 - Dnevnik 20.05 - Globalno sijelo 20.35 - Internacional, vanjskopolitički magazin 21.05 - Forum 22.30 - Meridijan 16 23.00 - Koncert 00.00 - Vijesti 00.05 - Pravda za sve
05:00 Amistad, film	03.55 - Važno je vjerovati 06.35 - Hit HTV-a 07.25 - Carstvo divljine		05.35 - Remek djela svjetskih muzeja	00.50 - Prijatelji 01.20 - Opet iznova 02.40 - Glazbena TV 04.25 - Carstvo divljine
HRT 2	HRT 2	HRT 2	HRT 2	HRT 2
10:45 Mir na Zemlji 11:45 Slobodna zona 12:25 Čigrom oko svijeta 12:55 Trenutak spoznaje 13:25 Pozivnica 13:50 Brisani prostor 14:40 Treća Fatimska tajna, talijanski film 16:15 Da, ministre 16:45 Vijesti za gluhe 17:05 Snaga želje, serija 18:00 Panorama 18:35 Treći kamenčić od Sunca 19:00 Upitnik, kviz 19:30 Carstvo divljine 20:05 Toma, mini-serija 21:40 Vijesti 21:55 Amistad, film 00:25 Zvezdane staze 01:10 Pregled programa za subotu	10.00 - Deterministički kaos 10.30 - K(v)adar, emisija o filmu 11.30 - Važno je vjerovati, film 13.25 - Kućni ljubimci 14.10 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a 16.10 - Felicity 17.00 - Briljanteen 17.55 - Melrose Place 18.40 - Hit HTV-a 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Crno-bijelo u boji 20.50 - Vijesti 20.55 - Cycles of Enemity 21.50 - Modre planine, serija 22.35 - L.van Beethoven: Misa solemniss	09.05 - TV kalendar 09.15 - Biblija 09.30 - Putovanje na sveta mjesta: Francuska 10.00 - Split: Uskrs - misa, prijenos 11.30 - TV izložba 11.45 - Pleme 12.35 - Obiteljski vrtljak 13.05 - Opera Box 15.35 - Srebrni kalež, američki film 18.35 - Čudesna priča o vrtnim patuljcima 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Elton John at The Royal Opera House 21.05 - Alge ubojice, popularnoznanstveni film 21.55 - Kaštela 2003, večer damatinske pjesme	08.35 - Prizma 09.25 - Mir i dobro 09.55 - Željka Ogresta i gosti 10.45 - Priča se nastavljala, mini-serija 13.45 - Paulie, američki film 15.30 - Spartak, film 18.35 - Stažist, serija 19.00 - Upitnik, kviz 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Glavni grad, serija 20.50 - Vijesti 21.05 - Frasier, serija 21.35 - Kućni sveci, film 23.35 - Da, ministre, serija 00.05 - Zvezdane staze 00.50 - Pregled programa za utorak	11.35 - Podravska pisanica 12.05 - Slobodna zona 12.50 - Elton John at The Royal Opera House 14.55 - Kralj i četiri kraljice, američki film 16.15 - Da, ministre 16.45 - Vijesti za gluhe 17.05 - Snaga želje, serija 18.00 - Panorama 18.35 - Zeko Greg, serija 19.00 - Upitnik, kviz 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Opet iznova 20.50 - Vijesti 21.05 - Prijatelji 22.20 - Ubili pticu rugalicu, američki film

SRIJEDA 23.4.	ČETVRTAK 24.4.	HRT3	HRT3	HRT3
HRT1	HRT1	■Petak, 18. 4.	16.10 - HNL	■Srijeda, 23. 4.
07.00 - Vijesti 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska 09.30 - Horace i Tina, serija za djecu 10.00 - Vijesti 10.05 - Tajne dječjeg likovnog govora 11.05 - Kokice 11.30 - Baltazar, crtani film 12.00 - Vijesti 12.30 - Snaga želje, serija 13.25 - Glazbena TV 14.10 - Vijesti 14.15 - Zvezdane staze 15.00 - Tajne dječjeg likovnog govora 16.00 - Vijesti 16.05 - Kokice 16.30 - Hugo, TV igra 17.00 - Osijek: Obje strane 17.30 - Hrvatska danas 18.15 - Boje turizma 18.45 - Krčki šotovento, dokumentarna emisija 19.30 - Dnevnik 20.00 - Znakovi vremena, kontakt-emisija 20.55 - Savršeni svijet 21.25 - Poslovni klub 21.55 - Split: More 22.30 - Meridijan 16 23.00 - Kult., emisija o kulturi 23.55 - Vijesti 00.00 - Gilmoreice, serija 01.00 - Par godina, film 02.40 - Nikita, serija 03.25 - Pod suncem, film	07.00 - Vijesti 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska 09.30 - Putnici, serija 10.00 - Vijesti 10.05 - Roboti i robotika 10.30 - Umjetna inteligencija 10.55 - Učilica 11.05 - Športerica 11.30 - Yakari, crtani film 12.00 - Vijesti 12.30 - Snaga želje, serija 13.25 - Glazbena TV 14.10 - Vijesti 14.15 - Zvezdane staze 15.00 - Roboti i robotika 15.25 - Umjetna inteligencija 16.00 - Vijesti 16.05 - Crtani film 16.30 - Hugo, TV igra 17.00 - Split: Obje strane 17.30 - Hrvatska danas 18.15 - Čigrom oko svijeta 19.30 - Dnevnik 20.05 - Tko želi biti milijunaš?, kviz 21.10 - Brisani prostor, politički magazin 22.00 - Pozivnica, emisija o kulturi 22.30 - Meridijan 16 23.00 - Transfer 23.45 - Vijesti 23.50 - Ekipa za očevid 00.35 - Kafić »Uzdavlje« 01.00 - Surova ljubav, film 02.30 - Tuđa djeca, serija 03.00 - Remek - djela svjetskih muzeja 04.25 - Carstvo divljine	18:50 Zablude i istine 19:20 Pustolovina u Hrvatskoj 19:50 Zagreb: SP u hokeju na ledu: Hrvatska - Estonija 22:30 K(v)adar 23:10 Pravo	■Ponedjeljak, 21. 4. 18.25 - Ženskim rukopisom: Katarina Kosača 18.55 - Auto-magazin 19.30 - Pustolovina u Hrvatskoj 20.10 - Petica 21.30 - Centre Street 100 22.20 - Slobodna zona	17.50 - Nogometna Liga prvaka, snimka 19.30 - Pustolovina u Hrvatskoj 20.00 - Popuna 20.15 - Nogometna Liga prvaka - emisija 20.35 - Nogomet: Manchester UTD - Real (M) 22.50 - Sport danas 23.00 - Nogomet: Milan - Ajax, snimka
		■Subota, 19. 4.	■Utorak, 22. 4.	■Četvrtak, 24. 4.
HRT2 11.30 - Globalno sijelo 12.00 - Govorimo o zdravlju 12.30 - Gradski ritam 13.00 - Internacional, vanjskopolički magazin 13.30 - Forum 14.50 - Kratak susret, film 16.15 - Da, ministre 16.45 - Vijesti za gluhe 17.05 - Snaga želje, serija 18.00 - Panorama 18.35 - Svi gradonačelnikovi ljudi, humoristična serija 19.00 - Upitnik, kviz 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Gilmoreice, serija 20.50 - Vijesti 21.05 - Nikita, serija 21.50 - Pod suncem, film 23.50 - Da, ministre	HRT2 11.00 - Fenomeni 11.30 - Poslovni klub 12.00 - Split: More 12.25 - Znakovi vremena 13.15 - Kult., emisija o kulturi 14.15 - Kraljević i prosjak, američki film 15.45 - Da, ministre 17.05 - Snaga želje, serija 18.00 - Panorama 18.35 - Kafić »Uzdavlje« 19.00 - Upitnik, kviz 19.30 - Carstvo divljine 20.05 - Tuđa djeca, serija 21.00 - Vijesti 21.15 - Ekipa za očevid 22.00 - Ubojstvo u sveučilišnom gradiću, američki film	■Nedjelja, 20. 4. 08.35 - Snaga želje, serija 12.50 - Magazin Lige prvaka 13.45 - Imola: Formula 1 za Veliku nagradu San Marina	15.35 - Petica 16.50 - PH u košarci: Zadar - Split, prijenos 19.40 - Magazin Lige prvaka 20.35 - Nogomet: Barcelona - Juventus 22.50 - Nogomet: Valencia - Inter, snimka 	

TV PREPORUKA

»Dobro jutro, Hrvatska«

Radnim danima, 07.05, HTV 1

Emisija koja vas budi svakog jutra nastala je prije 11 godina u okrilju »Programa za slobodu«. Zamišljena je kao mozaička emisija koja na ležeran način informira o svim aktualnim i važnim događajima i temama. Do sada smo jutriti više od 5000 puta. Redovito smo na programu svakog radnog dana. Počinjali smo u različite sate i imali različitu satnicu. Od srpnja ove godine počinjemo u 7.00 sati špicom autorskog dvojca Dujmić & Cvikić i u slijedeća dva sata voditelji emisije pomažu vam da se što bolje snađete u bogatom i raznorodnom sadržaju. Bilo da je riječ o zdravlju, umjetnosti, politici, sportu, obrazovanju, kulinarstvu ili civilnom društvu naše novinarke i novinari spremni su na sve izazove. Gotovo se ništa važno u Hrvatskoj ne može dogoditi, a da to novinarke i novinari »Dobro jutro« nisu zabilježili.

Mnoge su humanitarne akcije započete u našoj emisiji. Otkrili smo nove umjetničke talente i ugostili značajne osobe iz inozemstva. Kroz »Dobro jutro« su prošli mnogi »veliki« i »mali« ljudi, svi koji su nešto dobro učinili i rekli. Ako pomnožite pet tisuća emisija s barem tri gosta dnevno dobit ćete približan broj gostiju. Impresivno, zar ne? Obično na početku emisije vježbate s Vesnom Mimicom, a kasnije se ređaju nove teme i gosti, jedni za drugim. Kako se po jutru dan poznaje nemoguće je zamisliti emisiju bez vremenske prognoze, niti bez naše redovite kuhinje četvrtkom.

Uz sve zanimljivosti koje dnevno pripremamo sigurno vas najviše zabavljamo i ponekad do suza nasmiemo »posebnim« projektima. Mnogobrojni festivali su nas inspirirali da se i mi nadmećemo u pjevanju i tako je nastao Norin. Tko je najbolji pjevač u redakciji? Vaš izbor! Kako smo ambiciozni uhvatili smo se u koštac sa snimanjem mjuzikla. U poplavi meksičkih sapunica, mi smo ponudili našu, raspjevanu Ostavljenu. I ne samo to. »Dobro jutro band« svakog prosinca priprema novu čestitku. Mi vama čestitamo što ste već 11. godinu s nama.

Tanja Šimić, urednica redakcije

In memoriam STIPAN ŠABIĆ (1928. - 2003.)

Likovni pedagog i umjetnik, dobitnik priznanja »PRO URBE«. Počasni član Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«

Na drugu stranu vječnosti gdje suza, boli i patnje nema, prešao je 31. ožujka 2003. godine, a veliko mnoštvo prijatelja i poštovalaca ispratilo ga je 1. travnja u novi dom. Bio je član Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Matija Gubec« u Tavankutu. Osnivač je Likovne kolonije (i sekcije) u Tavankutu 1961. godine. Okupio je veliki broj ljubitelja umjetnosti, učenika, studenata, naivaca i udario temelj umjetnosti u tehniči slame. U Tavankutu je na izložbi bila prikazana prva slika u tehniči slame Ane Milodanović iz Starog Žednika, davne 1962. godine.

Stipan Šabić je bio član Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« i jedan od osnivača 1970., voditelj Likovne sekcije i sekcije mladih od 1970., organizator i sudionik Likovne kolonije »Bunarić« od 1997. godine.

Aktivan član bio je Hrvatskog akademskog društva, Hrvatske čitaonice, Hrvatskog društva za pomoć učenicima »Bela Gabrić«.

Učio je stare i mlade da slikaju s ljubavlju i osjećajem, vodio ih je u muzeje i galerije u zemlji, u Italiji i Grčkoj, ali učio ih je i plemenitosti i dobroti prema čovjeku. Učio ih je:

»Homo homini sacer est« - da čovjek čovjeku treba biti svetinja (Spinoza)

»Mutum est pictura poema« - da je slika nijema pjesma (Simonid)

»Ars longa vita brevis« - da je umjetnost duga, a život kratak.

Zahvaljujem se rodbini, prijateljima, slamarkama, slikarima, učenicima i studentima, članovima institucija čiji je član bio, što su ga cijenili i voljeli.

Osobitu zahvalnost izražavam mons. Stjepanu Beretiću na dirljivom govoru i drugim svećenicima na veličanstvenom

ispraćaju.

Velika hvala dr. Željku Dobriću, dr. Torok Tiboru, Zvonimiru Kišu, sestrama Esteri Milunović i Eleni Rakić iz Opće bolnice Subotica.

Hvala mr. Beli Tonkoviću, Naci Zeliću, dr. Ivi Škrabalu, Branku Ištvančiću, Antušu Vidiću, Sivi Mačkoviću, Veci Rudiću, Stipanu Jaramazoviću, Zvonimiru Sudareviću, Marku Berberoviću, Milovanu Mikoviću, Rajku Ljubiću, Zlatku Romiću, Lajči Vojnić Zeliću, Lojziji Kujundžiću, prof. Grgi Franciškoviću, obiteljima Grge, Ivce i Marka Tikvicki, obiteljima Žigmanov, Žunar, Perušić, Katarini i Mariški Čović, Željku Skenderoviću i mnogim drugima. Hvala im za sve što su učinili za Stipana i njegovo djelo.

Hvala svima koji su ga ispratili do vječne kuće, njegov grob okitili cvijećem, a napose svima koji su po njegovoj želji umjesto cvijeća novac darivali Hrvatskom društvu za pomoć učenicima i studentima »Bela Gabrić«.

Supruga Justina

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- ▲ djeca do 6 godina voze se besplatno
- ▲ djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- ▲ studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)
- ▲ osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Građevinsko i građevinsko-obrtničko poduzeće p.o.

24000 Subotica

Lenjinov park 13

Tel/fax: 024/551-685, 553-111

IZVOĐENJE SVIH GRAĐEVINSKIH, OBRTNIČKIH I INSTALATERSKIH RADOVA PROJEKTIRANJE I NADZOR

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00

Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku

- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku

- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku 19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)

»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)

»Razgovor s povodom« (utorkom)

»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)

»Na proputovanju s nama« (utorkom)

»Putokazi« (srijedom)

»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana

- Pripovijetka Balinta Vujkova

- Hitovi hrvatskih izvođača

- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci

☐ 1 godina

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna u diskretnom pakiranju!

INOZEMSTVO

☐ 1 godina

BANK: VBUYU 22

(Vojvođanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101-320-5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Hrvatska riječ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara
1/2 = 3.600 dinara
1/4 = 2.000 dinara } 20% p.p.

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara
1/2 = 3.000 dinara
1/4 = 1.700 dinara } 20% p.p.

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara
1/2 = 1.800 dinara
1/3 = 1.300 dinara
1/6 = 700 dinara
1/12 = 450 dinara } 20% p.p.

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

NEKRETNINE

Subotica,

Braće Radića 6

Tel: 024 / 554 - 570

Tel./fax: 024 / 551 - 203

NBA *agencija*

za marketing,
konsalting i sve vrste
posredovanja između
pravnih i fizičkih lica

**KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE,
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM
UZ SLOGAN**

99% + *NBA* = 200%

SIGURNOSTI!

**NAJSIGURNIJA RAZMENA NEKRETNINA
IZMEĐU BIVŠIH REPUBLIKA JUGOSLAVIJE.**

VETERINARSKI
ZAVOD
"SUBOTICA" a.d.
24106 Subotica
Beogradski put 123

Tel.: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

VETCAN
kompletna
hrana
za pse

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE

SMJEŠA N
SMJEŠA PS-1
SMJEŠA PS-3
SMJEŠA
PSB-FINIŠER
SMJEŠA
PSB-STARTER

SMJEŠA
SMJEŠA
SMJEŠA
FAVORIT
STARTER
ZA PRASAD
GROVER
ZA PRASAD

KD
TS-1
TS-2
P

PREMIXI I SUPERI

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
Tel./fax: 024 561 533
agria@suonline.net

